

ผลของการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ต่อความมีวินัยในตนเอง
ของเด็กปฐมวัย

ปริญญาานิพนธ์
ของ
กรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ต่อความมีวินัยในตนเอง
ของเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
กรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2547

๒

กรณีการ พงศ์เลิศวุฒิ. (2546). ผลของการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ต่อความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนันตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์.

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยเฉลี่ยรวมและจำแนกรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา ที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร จำนวน 12 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 1 ห้องเรียน ใช้แบบสังเกตประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและเลือกเด็กที่มีคะแนนความมีวินัยในตนเองน้อย 12 อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง จัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์และแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้ผู้สังเกต 2 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต $RAI = 0.77$ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One – Way Repeated – Measures ANOVA) และ t – test แบบ Dependent

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ก่อนและระหว่างจัดกิจกรรมโดยเฉลี่ยรวมและจำแนกรายด้านในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์

THE EFFECTS OF STORY TELLING WITH CREATIVE DRAMA
ON SELF – DISCIPLINE OF YOUNG CHILDREN

AN ABSTRACT
BY
KANNIKA PHONGLEDVOT

Presented in partial fulfillment of the requirements
For the Master of Education degree in Early Childhood Education
At Srinakharinwirot University
May 2004

Kannika Phongledvot. (2004). *The Effect of Story Telling with Creative Drama on Self – Discipline of Young Children*. Master Thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Dr.Boonchird Pinyoanuntapong.

The purpose of the research was to study the difference and the changing self – discipline behavior of young children. The disciplines are self – control , responsibility and punctuality. The research result are collected from conducting creative drama stories telling observing self – discipline behavior before and during the stories telling activities. In an overall average and individual discipline aspect statical data.

The sample group for this research an 12 boys and girls , age between 5 – 6 years form 3rd year kindergarten, Premrudeesuksa Kindergarten School, Bangkaolam District, Bangkok. The research was conducted during 2nd semester of the academic year 2003. The group was random from a target classroom basing on the teacher observation selecting the last 12 students with lowest disciplinary in classroom. The creative drama story telling was conducted for period of 8 weeks , 3 days / weeks at 50 minutes each section to the sample group.

The instruments used in the research were lesson plan of creative drama story telling and self – discipline behaviour form by 2 observers. The observer was RAI = 0.77 and the data were analyzed by using One – Way Repeated – Measures ANOVA and t – test of kindergarten Dependent Samples.

The research result showed that self – discipline behavior of young kindergarten children change significantly different at .05 level on the overall average and individual discipline aspect from the creative drama stories telling. Also the rate of change level between before and during the creative drama stories telling are constant and increasing all though 8 weeks period.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ผลของการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ต่อความมีวินัยในตนเอง
ของเด็กปฐมวัย

ของ
นางกรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพรณี หะวานนท์)
วันที่..... เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์)

ปริญญาโทฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัย
ประจำปีการศึกษา 2546

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาอย่างสูงในการให้คำปรึกษา แนะนำให้ข้อคิด และการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆเป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ และอาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ กรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ละออ ชูติกร, อาจารย์พนิดา ชาตยาภา, อาจารย์รัฐจวน ประโมจรรย์, อาจารย์นพดล กองศิลป์, อาจารย์มิ่ง เทพครเมือง และอาจารย์เบญจจะ คำมะสอน ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณบาทหลวงซุมภา คูร์ตัน, คุณครูเนตรชนก แก้วมณี, คุณครูณภาพารณ์ สุขสวัสดิ์ และนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา ที่กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยทุกท่านที่ได้กรุณาให้การอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้และให้ประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่าอย่างยิ่งกับผู้วิจัย ขอขอบคุณคุณประเสริฐ พงศ์เลิศวุฒิ ที่ให้ทุนในการศึกษาครั้งนี้และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดู ให้ความรัก ความอบอุ่น และคณาจารย์ทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้ประสบการณ์ที่ทรงคุณค่ายิ่ง

กรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ..... 1
	ภูมิหลัง..... 1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย..... 4
	ความสำคัญของการวิจัย..... 4
	ขอบเขตของการวิจัย..... 4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย..... 5
	ตัวแปรที่ศึกษา..... 5
	นิยามศัพท์เฉพาะ..... 5
	กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 7
	สมมติฐานในการวิจัย..... 7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 8
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม..... 9
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม..... 9
	ความหมายและลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย..... 12
	รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย..... 14
	ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย..... 15
	แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม..... 16
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง..... 18
	ความหมายของวินัยในตนเอง..... 18
	ความสำคัญและคุณค่าของวินัยในตนเอง..... 19
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง..... 19
	ลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง..... 22
	การส่งเสริมวินัยในตนเอง..... 24
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง..... 26
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นนิทาน..... 28
	ความหมายของนิทาน..... 28
	คุณค่าและประโยชน์ของนิทาน..... 29

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	ประเภทของเล่นิทาน.....	31
	องค์ประกอบของการเล่นิทาน.....	33
	รูปแบบการเล่นิทาน	33
	หลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน.....	35
	วิธีการเล่นิทานและเทคนิคในการเล่นิทาน.....	36
	ทฤษฎีการเรียนรู้จากตัวแบบของแบนดูรา.....	37
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน	38
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครสร้างสรรค์	40
	ความหมายของละครสร้างสรรค์.....	40
	ลักษณะของละครสร้างสรรค์	40
	ประเภทของละครสร้างสรรค์	40
	องค์ประกอบพื้นฐานของละครสร้างสรรค์.....	41
	การใช้ประโยชน์และคุณค่าของละครสร้างสรรค์.....	41
	ข้อควรตระหนักในการให้เด็กแสดงละครสร้างสรรค์	43
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครสร้างสรรค์	43
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	45
	การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	45
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	45
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	55
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	63
	สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการ	63
	สรุปผลการวิจัย.....	65

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
5(ต่อ)	อภิปรายผล.....	66
	ข้อเสนอแนะ.....	70
	บรรณานุกรม.....	71
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก.....	79
	ภาคผนวก ข.....	90
	ภาคผนวก ค.....	97
	ภาคผนวก ง.....	99
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	101

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงความถี่ของคุณลักษณะของความมีวินัยในตนเองตามที่ได้ศึกษาค้นคว้า	24
2 แบบแผนการทดลอง.....	49
3 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลองและสังเกต.....	50
4 การหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง.....	52
5 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนและระหว่างการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์.....	56
6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย	57
7 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์	57
8 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย แยกรายด้านก่อนและระหว่างการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์.....	59
9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้าน.....	60
10 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านในแต่ละช่วง สัปดาห์.....	61

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยเฉลี่ยรวมในแต่ละช่วงสัปดาห์.....	58
2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกด้าน รายด้านในแต่ละช่วงสัปดาห์	62

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสภาพของสังคมไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤติอย่างหนัก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อันสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุล โดยประเทศไทยได้เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกเมื่อพ.ศ.2504 เป็นต้นมา ในเนื้อหาสาระของแผนพัฒนามีแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ด้วยการมุ่งพัฒนาประเทศอย่างเร่งรัดโดยเฉพาะความเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรม ดังนั้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดทิศทางการศึกษามาตั้งแต่ พ.ศ.2504 จึงมีจุดเน้นตามสภาพความต้องการของสังคม คือมุ่งเน้นให้เด็กเรียนเก่ง ฉลาด และสามารถแข่งขันกันเข้าศึกษาในสถาบันที่มีชื่อเสียงเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและระบบเศรษฐกิจ ขาดการพัฒนาในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทย มีผลทำให้คนในสังคมปัจจุบันขาดการควบคุมตนเอง ขาดระเบียบวินัย รวมทั้งขาดจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (กรมวิชาการ.2543 : ความนำ) จากสภาพปัญหาดังกล่าวรัฐบาลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงได้กำหนดจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) โดยมีนโยบายการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลเป็นหลัก โดยกำหนดให้ระเบียบวินัยเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของคน ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าในด้านใดต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ซึ่งได้เน้นคุณภาพการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างเด็กให้มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบตนเอง ครอบครัวยุ ชุมชนและสังคม เคารพและรักษากฎเกณฑ์ของสังคม ทำงานด้วยความอดทน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 24 – 25) และในหลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้การมีวินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประการหนึ่งของเด็กด้วย (กรมวิชาการ. 2540 : 31) เพราะฉะนั้นสำหรับเด็กปฐมวัยแล้วพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังให้กับเด็กทุกคนในวัยนี้ เพราะวินัยในตนเองเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะเอื้อไปสู่ความมีวินัยต่อผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของตนเองและสังคมส่วนรวมต่อไปในอนาคต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงมีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยฯ วันที่ 5 ธันวาคม..พ.ศ. 2542 ตอนหนึ่งกล่าวว่า...

วินัยแท้จริงมีอยู่สองอย่างอย่างหนึ่งคือวินัยตามที่ทราบกันและถือกัน อันได้แก่ข้อปฏิบัติที่บัญญัติไว้เป็นกฎหมาย หรือข้อระเบียบบังคับต่างๆ และการให้ถือปฏิบัติให้มีความจริงใจและให้ประพฤติปฏิบัติตามความจริงใจนั้นอย่างมั่นคง มีลักษณะเป็นสัจจาธิฐานหรือการตั้งสัตย์สัญญาให้แก่ตนเอง วินัยอย่างนี้จัดเป็นตัววินัยแท้เพราะให้ผลจริงและแน่นอนยิ่งกว่าวินัยที่เป็นบทบาทบัญญัติ ทั้งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเกื้อกูลให้การถือ การใช้วินัยที่เป็นบทบาทบัญญัตินั้นได้ผลเที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์ เต็มเปี่ยมตามเจตนารมณ์

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช วินัยนั้นมิได้อยู่ด้วยกันสองประเภทได้แก่ วินัยภายนอกและวินัยในตนเอง วินัยภายนอกหมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งประพฤติปฏิบัติโดยเกรงกลัวอำนาจหรือการถูกลงโทษวินัย ภายนอกเกิดจากการใช้อำนาจบางอย่างบังคับให้บุคคล

ปฏิบัติตาม ซึ่งบุคคลอาจจะทำเพียงชั่วขณะเมื่ออำนาจนั้นคงอยู่ แต่หากอำนาจนั้นหมดไปวินัยก็หมดไปเช่นกัน ส่วนวินัยในตนเองหมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อปฏิบัติสำหรับตนขึ้นโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือถูกคุกคามจากอำนาจใดๆ วินัยในตนเองเกิดขึ้นจากความสมัครใจของบุคคลผ่านการเรียนรู้อบรมและเลือกสรรไว้เป็นหลักประจำตน

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าเด็กวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 8 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการส่งเสริมพัฒนาการในทุกๆด้านให้ได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆกัน ตั้งแต่ด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม สติปัญญาและบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นวัยที่เรียกว่าเป็นช่วงแห่งพลังการเจริญเติบโตองงามสำหรับชีวิต (สิริมา ภิญาญอนันตพงษ์. 2538 : 8) ดังนั้นเด็กในวัยนี้จึงง่ายต่อการปลูกฝังพฤติกรรมและการเรียนรู้สิ่งต่างๆ วินัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย การมีวินัยที่ตีเปรียบเทียบได้กับการสร้างเกราะป้องกันอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น ด้วยการหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดทำผิดทางสังคมและสร้างความมั่นใจให้กับเด็กว่าประพฤติดี ที่สำคัญเด็กสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (กุลยา ตันติผลชีวะ. 2542 : 80) การปลูกฝังความมีวินัยในตนเองให้กับเด็กปฐมวัยนั้นเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลในครอบครัวจะต้องอบรมปลูกฝังให้แก่เด็กตั้งแต่วัยเยาว์ และเมื่อเด็กเติบโตเข้าสู่ระบบโรงเรียนแล้วเด็กจะได้รับการปลูกฝังการเรียนรู้ในรูปกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นรูปแบบชัดเจนยิ่งขึ้น การได้รับประสบการณ์ตรงจากกลุ่มเพื่อน ในโรงเรียน การได้พูดคุยสนทนา การเล่นหรือทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน ล้วนเป็นประสบการณ์ที่เด็กสามารถซึมซับและเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ในการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยนั้นสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การทำงานหรือเล่นเป็นกลุ่ม การเล่นเกม การเล่านิทานและการแสดงละครประเภทต่างๆ

การเล่านิทานเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการมีวินัยในตนเองได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะนิทานเป็นสื่อที่เด็กคุ้นเคย ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดจินตนาการ มีความสุข อีกทั้งยังได้รับความรู้จากเนื้อหาที่สอดแทรกในนิทานทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ สามารถจดจำ ตลอดจนเนื้อหาสาระในนิทานจะเป็นตัวชี้แนะพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ และเป็นแรงจูงใจให้เด็กปฏิบัติตามที่พึงปรารถนามาใช้ นิทานเป็นส่วนหนึ่งของตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อเด็กมาก เพราะตัวละครในนิทานสามารถสร้างความสนใจและมีพลังที่จะโน้มน้าวทัศนคติของเด็ก ตลอดจนส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ เพราะธรรมชาติของเด็กในวัยนี้จะชอบเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่มีความสามารถหรือบุคคลที่เด็กพึงพอใจ แบนดูรา (Bandura.1969 : 22 – 29) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการเลียนแบบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยประสบการณ์จากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบอันเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆได้ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบนี้ เป็นกระบวนการที่เรียกว่ากระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกต ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิ (2523 : 45) ที่กล่าวว่าทำให้เด็กได้เลียนแบบพฤติกรรมที่ดีของตัวละครนั้น เป็นวิธีการที่นักจิตวิทยาเชื่อว่าเด็กจะเกิดการเรียนรู้ทางสังคมที่ดีที่สุด เพราะเป็นวิธีการสอนเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยและพฤติกรรมต่างๆให้เกิดขึ้นกับเด็ก นอกจากนั้นยังช่วยปรุงแต่งบุคลิกภาพ แก้ไขพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามตัวแบบของตัวละครในนิทานที่เด็กชอบ ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปลูกฝังวินัยให้กับเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานของทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539 : 40 – 44) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนกลับบ้าน โดยใช้นิทานที่แต่งขึ้นมีเนื้อเรื่องที่ส่งเสริมความมีวินัย จากการศึกษาพบว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนกลับบ้านมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมก่อนกลับบ้านแบบปกติ และนอกจากนี้ มีงานวิจัยของสุภัก ไหวหากิจ (2543 : 61 – 64) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ

เทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหาคณิตศาสตร์ และการเล่นเกมแบบร่วมมือ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นหาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้วินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การปลูกฝังและส่งเสริมวินัยในตนเองให้กับเด็กนั้นควรเริ่มตั้งแต่เด็กอยู่ในวัยปฐมวัยและนิทานเป็นสื่อที่ต่ออย่างหนึ่งที่สามารถนำมาเล่าให้เด็กฟัง เพื่อให้เด็กได้ฟังเนื้อหาการกระทำที่ดีของตัวละคร และนำไปเป็นแนวปฏิบัติของเด็กต่อไป การจัดกิจกรรมการเล่นหาคณิตศาสตร์สามารถจัดควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมอย่างอื่นได้ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ดียิ่งขึ้น

ละครสร้างสรรค์เป็นการจัดทำละครที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจัดไว้เป็นขั้นตอนและมีความสัมพันธ์กัน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถนำมาจัดร่วมกับกิจกรรมการเล่นหาคณิตศาสตร์ได้เป็นอย่างดี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็กทุกคนในกลุ่มให้มีความสามารถทางการคิดโดยใช้จินตนาการ หรือการคิดแก้ปัญหา ตลอดจนการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน เป็นการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้กับเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี (พรรัตน์ ดำรงและคณะ. 2524 : 6)

การเล่นหาคณิตศาสตร์ประกอบละครสร้างสรรค์เป็นการจัดกิจกรรมการเล่นหาคณิตศาสตร์ โดยเด็กได้มีส่วนร่วมในการแสดงท่าทางของตัวละคร การใช้ภาษา การแสดงออกทางความคิด ตลอดจนการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การควบคุมตนเอง การทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การแสดงละครสร้างสรรค์เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เด็กได้คิด ลงมือปฏิบัติและแสดงออก เรียนรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่นและรับรู้ประสบการณ์ในแง่ต่างๆของชีวิตมากขึ้น เพียเจท์ (Piaget, 1969 : 120 - 125) กล่าวว่าเด็กปฐมวัยที่มีอายุ ในวัย 2 - 7 ปี เรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัวจากของจริงที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากกระบวนการคิดของเด็กในวัยนี้ยังไม่พัฒนาถึงขั้นที่จะเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ต้องอาศัยเทคนิคที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การเล่นหาคณิตศาสตร์โดยการแสดงละครสร้างสรรค์ประกอบเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งเด็กจะได้รับความสนุกสนาน การแสดงออกทางความคิด การใช้ภาษาที่สื่อบทบาทของตัวละคร ตลอดจนปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับเด็กได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ ดีวอี้ (Dewey, 1944 : 163 - 178) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่เด็กได้คิด ได้แสดงออกท่าทาง การเรียนรู้จะส่งผลต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองได้เป็นอย่างดี การนำนิทานมาเล่าให้เด็กฟังแล้วให้เด็กแสดงละครสร้างสรรค์จากนิทาน โดยครูใช้คำถามเชิงสร้างสรรค์มาประกอบหลังจบการแสดงละครสร้างสรรค์ด้วยนั้น เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงออกในเรื่องของวินัยในตนเองซึ่งสอดคล้องกับ ไฮนิกและสติลเวล (Heinig and Stillwell, 1981 : 8) ได้กล่าวว่า ถ้าเด็กแสดงตัวละครนั้นๆเด็กจะมีความรู้สึกประทับใจและเข้าถึงบทบาท รวมทั้งมีการปรับบุคลิกภาพตามลักษณะของตัวละครนั้นๆ จุดเด่นของละครสร้างสรรค์อยู่ที่การให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกและประสบการณ์ ซึ่งเด็กมีความสนใจและสามารถที่จะแสดงออกได้ดีเพราะเป็นวัยที่เด็กมีพัฒนาการทางด้านภาษา ความคิดและจินตนาการ โดยไม่จำเป็นต้องมุ่งถึงประโยชน์ที่ผู้ชมได้รับ (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2535 : 8) ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้ พงมาน เทียนมนัส (2539 : 58 - 61) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหาคณิตศาสตร์ประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหาคณิตศาสตร์ประกอบการเล่นวาดภาพ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นหาคณิตศาสตร์ประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้

รับการวัดประสมการณการเล่านิทานประกอบการวาดภาพ และนอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของทัศนัย อุดมพันธ์ (2541 : 55 - 59) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการวัดประสมการณทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการวัดประสมการณแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการวัดประสมการณโดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์ มีพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการวัดประสมการณแบบปกติ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการวัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนระดับปฐมวัย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยใช้เป็นแนวทางในการวัดกิจกรรมการเล่านิทาน เพื่อปลูกฝังและส่งเสริมการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาผลการวัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ที่มีต่อวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงสัปดาห์โดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะไว้ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการวัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ก่อนการวัดกิจกรรมและระหว่างการวัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา ที่ได้รับการวัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ก่อนการวัดกิจกรรมและระหว่างการวัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยใช้การวัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ซึ่งผลของการวิจัยจะทำให้ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ได้เห็นถึงความสำคัญของการวัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ที่สามารถส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย และสามารถนำแนวทางไปใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย หญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนปรเมถุติศึกษา เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมศึกษาเอกชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 12 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) โดยมีขั้นตอนดังนี้คือ

1. ผู้วิจัยทำการสังเกตและเลือกเด็กปฐมวัยห้องเรียนที่มีวินัยน้อยที่สุดมา 1 ห้องเรียนจากจำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 32 คน

2. ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับการเลือก จากข้อ 1 ทำการประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยจำแนกเป็นรายด้านดังนี้ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลาของเด็กปฐมวัยในห้องนั้นด้วยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองน้อย 12 อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมการเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์
2. ตัวแปรตาม คือ ความมีวินัยในตนเองโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 2.1 การควบคุมตนเอง
 - 2.2 ความรับผิดชอบ
 - 2.3 การตรงต่อเวลา

นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชายหญิงที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

การเล่นิทาน หมายถึง การจัดกิจกรรมเล่นิทานโดยครูเป็นผู้เล่นิทานที่มีเนื้อหาสั้นๆ ในเนื้อหาของนิทานแต่ละเรื่องจะเน้นความมีวินัยในตนเองทั้ง 3 ด้านคือ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา ในการเล่นิทานในแต่ละครั้งครูจะเล่นิทานไม่จบเรื่องโดยจะทิ้งท้ายในตอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมวินัยในตนเอง จากนั้นให้เด็กช่วยกันคิดดำเนินเนื้อเรื่องต่อและนำไปแสดงเป็นละครสร้างสรรค์

ละครสร้างสรรค์ หมายถึง การจัดให้เด็กแสดงละครที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องของวินัยในตนเองโดยมีบทสนทนา และเหตุการณ์ที่เด็กร่วมกันคิดและแสดงบทบาทของสถานการณ์ที่ร่วมกันคิดขึ้นโดยมีเนื้อหาสั้นๆ ในการแสดงละครจะเป็นในเชิงสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการคิด การใช้ภาษาและการแสดงท่าทางที่สื่อออกมา

การจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ หมายถึง การจัดกิจกรรมเล่นิทานโดยครูเป็นผู้เล่นิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง โดยเน้นลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา โดยนิทานที่เล่าแต่ละครั้งจะเน้นลักษณะของความมีวินัยในตนเอง 1 ด้านและเนื้อหาบางส่วนของนิทานผู้วิจัยนำมาปรับปรุงในเรื่องของภาษาและความเหมาะสม

ของเนื้อหาของนิทาน ให้มีความยาวเหมาะกับพัฒนาการของเด็กอายุ 5 – 6 ปี โดยในการเล่านิทานของครู แต่ละครั้งจะเล่านิทานไม่จบสมบูรณ์จะทิ้งท้ายไว้ จากนั้นกระตุ้นให้เด็กช่วยกันแต่งนิทานในเนื้อหาของ การเกิดวินัยต่อจากครู และนำแนวคิดจากนิทานและบทบาทจากนิทานมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงบทบาทตามเนื้อเรื่องที่เด็กช่วยกันคิด หรือแสดงท่าทางที่เด็กคิดเองโดยมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นนำ (5 นาที) ครูนำเด็กเข้าสู่เรื่องราวโดยการร้องเพลงประกอบท่าทาง ท่องคำคล้องจองประกอบการเล่นนิ้วมือ การใช้ท่าทางประกอบคำถาม เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและมีความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

2. ขั้นดำเนินการ (40 นาที)

2.1 ขั้นเล่านิทาน (10 นาที) ครูเล่านิทานตามเนื้อเรื่องที่คัดเลือกมาของแต่ละวัน โดยในการเล่านิทานของครูแต่ละครั้งมีการนำสื่อมาใช้ประกอบการเล่านิทาน เช่น รูปภาพ หุ่นประเภทต่างๆ เมื่อเล่านิทานมาถึงจุดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกิดวินัยในตนเองครูจะหยุดเปิดโอกาสให้เด็กช่วยกันคิดเรื่องราวของนิทานที่จะดำเนินต่อไป

2.2 ขั้นแสดงละครสร้างสรรค์ (30 นาที) เด็กแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่มตามความสมัครใจช่วยกันคิดแต่งเนื้อหาของนิทานต่อจากเนื้อเรื่องที่ครูเล่าทิ้งไว้ พร้อมทั้งวางแผนกำหนดตัวละครที่จะแสดงละครสร้างสรรค์ตามบทบาทที่ร่วมกันแต่ง ใช้เวลากลุ่มละ 10 นาที

3. ขั้นสรุป (5 นาที) เด็กและครูร่วมกันสนทนาสรุปและตอบคำถามเกี่ยวกับวินัยในตนเองตามเนื้อเรื่องในนิทานและให้คำชมเชยเด็กที่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองขณะที่ร่วมกิจกรรม

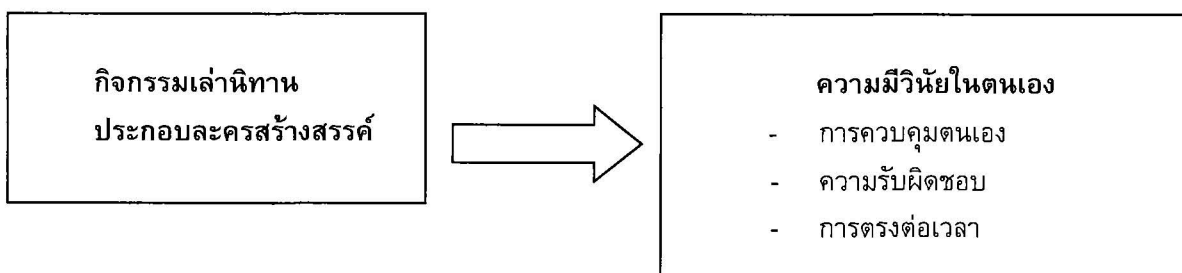
ความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การที่เด็กแสดงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกต้องอย่างมีเหตุผล สำหรับการวิจัยครั้งนี้กำหนดวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ต้องการศึกษาได้แก่

1. การควบคุมตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในรูปของการทำตามข้อตกลงของครูและกลุ่ม โดยมีพฤติกรรมได้แก่ การมีสมาธิในการฟัง การเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ การช่วยเหลือแบ่งปัน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การอดทน อดกลั้นรอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตนเอง

2. ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในรูปของการทำงานที่ได้รับมอบหมายทั้งที่เป็นของตนเองและของกลุ่ม โดยมีพฤติกรรมได้แก่ การรู้จักช่วยเหลือตนเอง การปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงในการทำกิจกรรม การดูแลรักษาของใช้ ทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจและการเก็บสื่อ อุปกรณ์เมื่อเลิกใช้

3. การตรงต่อเวลา หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในรูปของการปฏิบัติกิจกรรมทั้งของตนเองและของกลุ่มตรงตามเวลาที่กำหนดตามข้อตกลงโดยมีพฤติกรรมได้แก่การเข้าร่วมกลุ่มฟังนิทานตามเวลาที่กำหนด ทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนตามเวลาข้อตกลง เมื่อได้ยินสัญญาณเตือนเก็บของเล่น เมื่อได้ยินสัญญาณหมดเวลาหยุดเล่นทันที และทำกิจกรรมเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน โดยกำหนดสมมติฐานเฉพาะดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ มีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ มีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม
 - 1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม
 - 1.2 ความหมายและลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 1.3 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 1.4 ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
 - 1.5 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง
 - 2.1 ความหมายของวินัยในตนเอง
 - 2.2 ความสำคัญและคุณค่าของวินัยในตนเอง
 - 2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง
 - 2.4 ลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
 - 2.5 การส่งเสริมวินัยในตนเอง
 - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่านิทาน
 - 3.1 ความหมายของนิทาน
 - 3.2 คุณค่าและประโยชน์ของนิทาน
 - 3.3 ประเภทของนิทาน
 - 3.4 องค์ประกอบของการเล่านิทาน
 - 3.5 รูปแบบการเล่านิทาน
 - 3.6 หลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน
 - 3.7 วิธีการเล่านิทานและเทคนิคในการเล่านิทาน
 - 3.8 ทฤษฎีการเรียนรู้จากตัวแบบของแบนดูรา
 - 3.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครสร้างสรรค์
 - 4.1 ความหมายของละครสร้างสรรค์
 - 4.2 ลักษณะของละครสร้างสรรค์

4.3 ประเภทของละครสร้างสรรค์

4.4 ข้อควรตระหนักในการให้เด็กแสดงละครสร้างสรรค์

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครสร้างสรรค์

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม

1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม

ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม

เฮอร์ลิค (Hurlock. 1978 : 228) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมคือ การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับเพื่อที่จะเข้ากับสังคมได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 220) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมหมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ พฤติกรรมเหล่านี้รวมทั้งเจตคติ ค่านิยม ส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะตนและส่วนที่สัมพันธ์กับบุคคลอื่น

สุรางค์ โค้วตระกูล (2533 : 82) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมไว้ว่า พัฒนาการด้านสังคมหมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยกับผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมวัยเดียวกันโดยการให้ความร่วมมือ มีความเข้าใจในความรู้สึกของเพื่อนหรือการใช้แรงเสริมในการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เช่น การยอมรับเพื่อน โดยการแสดงความรัก ให้คำชมเชย

อารี สันหนวี (2535 : 16) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมไว้ว่า คือการเรียนรู้ทักษะและทัศนคติทางสังคมที่ช่วยให้บุคคลสามารถอยู่ได้อย่างดีกับผู้อื่นในสังคม

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคมหมายถึง การเรียนรู้พัฒนาทักษะความสามารถในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับ และเพื่อที่จะเข้าไปอยู่ในสังคมนั้นได้ โดยการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้น

พัฒนาการทางสังคมของเด็กนั้นจะพัฒนาไปพร้อมกับพัฒนาการด้านอื่น ๆ โดยจะดำเนินไปเป็นขั้นตอนแบบแผนของพัฒนาการ เด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการทางด้านสังคมในอัตราที่ต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัย วุฒิภาวะและประสบการณ์จากการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม กฎเกณฑ์ของสังคมของเด็กแต่ละคน (ดารณี ดิษยเดช : 149) ดังแนวคิดของนักจิตวิทยาทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมที่จะกล่าวดังต่อไปนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน (Erikson's Theory of Human Development)

กอร์ดอนและบราวน์ (Gordon & Browne. 1993 : 101 – 103) ได้กล่าวถึงกรอบงานของอีริกสัน (Erikson's Framework) ดังนี้ กรอบงานของอีริกสันคือ รูปแบบที่สมดุลระหว่างความปรารถนาและความต้องการทางสิ่งแวดล้อม สุขภาพกายและสุขภาพจิตขึ้นอยู่กับภาวะอารมณ์ซึ่งเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพที่เหมาะสม การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่ได้รับจะส่งผลต่อพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์

การพัฒนาที่เกิดขึ้นจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในแต่ละช่วงอายุ ถ้าการพัฒนาเป็นไปด้วยดีบุคคลจะมีบุคลิกภาพที่ดี พร้อมทั้งจะพัฒนาขั้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีริกสันได้กำหนดขั้นพัฒนาการทางสังคม

ออกเป็น 8 ชั้น โดยใช้อายุเป็นเกณฑ์เพื่อให้ครอบคลุมพัฒนาการตลอดช่วงอายุ แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะ 3 ชั้นแรกที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นความไว้วางใจ – ความไม่ไว้วางใจ (Trust VS. Mistrust) อายุของเด็กในชั้นนี้อยู่ระหว่างแรกเกิดถึง 2 ปี ถ้าเด็กได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอมั่นคงจากบิดามารดาจะช่วยพัฒนาความรู้สึกในด้านความเป็นตัวของตัวเองและความไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีอารมณ์ที่ดีและมีความรู้สึกปลอดภัย การที่เด็กได้รับการดูแลทางร่างกายอย่างเพียงพอและได้รับความอบอุ่นอย่างมั่นคงสม่ำเสมอ รวมถึงการที่เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างทันทีทันใด สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจต่อบุคคลอื่นที่อยู่รอบตัวเด็กและยังทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจในตนเอง ถ้าที่นี้จะเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้นกับเขาได้ตามลำพัง โดยไม่ต้องมีผู้ใหญ่คอยปกป้องดูแลตลอดเวลา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการในขั้นต่อไป แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอและไม่มีความมั่นคงเด็กจะเกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่น ขาดทักษะในการเผชิญกับความทุกข์ยากและภาวะกดดัน

ชั้นที่ 2 ชั้นความเป็นตัวของตัวเอง – ความไม่มั่นใจในตนเอง (Autonomy VS. Doubt) อายุเด็กชั้นนี้อยู่ระหว่าง 2 – 3 ปี เป็นระยะที่กล้ามเนื้อของเด็กแข็งแรงขึ้นและพร้อมที่จะทดลองใช้กล้ามเนื้อส่วนต่างๆของร่างกาย ดังนั้นการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่คอยกระตุ้นและให้กำลังใจอย่างเอาใจใส่ให้เด็กได้ทดลองทำสิ่งต่างๆตามความสามารถ และวิธีการของเด็กซึ่งจะส่งผลช่วยให้เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ แก้ปัญหาต่างๆได้ด้วยตนเองต่อไปในอนาคต ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กได้รับการควบคุม จำกัดความอยากรู้อยากเห็น การฝึกฝนปฏิบัติด้วยวิธีการบังคับจะทำให้เด็กรู้สึกกลัว สงสัย ละอาย ไม่เชื่อมั่นในตนเองซึ่งจะส่งผลให้เด็กรู้สึกไม่ปลอดภัย

ชั้นที่ 3 ชั้นความคิดริเริ่ม – ความรู้สึกผิด (Initiative VS. Guilt) อายุเด็กในชั้นนี้อยู่ระหว่าง 3 – 6 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ดี ถ้าได้มีรากฐานของความเป็นตัวของตัวเองและความรู้สึกไว้วางใจในความสามารถของตนตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 3 ปี ในขั้นนี้เด็กสามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆบางอย่างกับผู้ใหญ่ หรือทำกิจกรรมบางอย่างด้วยตนเองโดยลำพัง ที่สำคัญก็คือในระยะนี้เด็กจะใช้ภาษาเป็นสื่อในการค้นคว้าหาความจริงหรือทำความเข้าใจกับสภาพการณ์รอบตัว ถ้าเด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆตามลำพังและผู้ใหญ่ให้ความสนใจในการตอบคำถามหรือให้ความรู้ในเรื่องต่างๆโดยใช้คำอธิบายที่ทำให้เด็กในวัยนี้เข้าใจได้ง่าย ย่อมเป็นการส่งเสริมเด็กให้มีความมั่นใจที่จะค้นคว้าสำรวจและมีความคิดริเริ่มเป็นของตนเอง ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กวัยนี้รู้สึกว่าการควบคุมตนเองมากเกินไปพร้อมทั้งไม่เปิดโอกาสให้ซักถามสิ่งที่สนใจใคร่รู้ ย่อมจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผิดเพราะคิดว่าตนเป็นคนที่ทำให้ผู้ใหญ่เกิดความรำคาญหรือพูดในสิ่งไร้สาระ ในที่สุดก็จะรู้สึกผิดที่จะคิดทำสิ่งต่างๆด้วยตนเองได้แต่คอยทำตามคำสั่งหรือทำตามคนอื่นอย่างเดี๋ยวจนเท่านั้น

ทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล (A Social Interpersonal Theory of Development)

เฟิสท์ (Feist. 1990 : 216 – 227) ได้รวบรวมทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลของซัลลิแวน(Sullivan) โดยซัลลิแวนได้พัฒนาขั้นตอนของพัฒนาการมาจากรากฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นประสบการณ์เฉพาะตนของแต่ละบุคคลซึ่งจะนำบุคคลนั้นไปสู่ความมั่นคงและปลอดภัย ซัลลิแวนแบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 6 ชั้น คือวัยทารก (Infancy) วัยเด็กเล็ก (Childhood) วัยเข้าเรียน

(Juvenile Era) วัยก่อนวัยรุ่น (Pre Adolescence) วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงขั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยดังนี้คือ

ขั้นวัยเด็กเล็ก (Childhood) อยู่ในระหว่างอายุ 2 - 4 ปี เป็นระยะที่เด็กได้พัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวและทักษะทางภาษาซึ่งจะช่วยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างอิสระ และกว้างขวางมากขึ้น เด็กจะเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมที่เขามีส่วนร่วมอยู่ และเมื่อเด็กมีวุฒิภาวะพอที่จะใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารเด็กจะเรียนรู้ถึงวิธีการที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่นที่จะช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เด็กเริ่มรู้สึกถึงสิ่งที่ทำให้เขารู้สึกวิตกกังวลและสามารถจัดความวิตกกังวลนั้นได้

ขั้นวัยเข้าเรียน (Juvenile Era) อยู่ในระหว่างอายุ 4 - 11 ปี เด็กจะเริ่มรู้จักว่าตนเองมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น มีเป้าหมายของตนเอง เริ่มมีความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนและผู้ใหญ่คนอื่น ๆ มีการแข่งขัน การประนีประนอม รู้จักสถานการณ์ของตนเองจากความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่เด็กอยู่ร่วม

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอส์ (Havighurt's Theory of Development)

พรณี ชูชัย เจนจิต (2537 : 77 - 78) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอส์ (Havighurst . 1972. Developmental Tasks and Education) ไว้ว่าฮาวิกเฮอส์ได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอิริคสันเกี่ยวกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของบุคคล โดยเขาได้อธิบายว่าในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นเป็นงานประจำ ความสำเร็จของงานพัฒนาการแต่ละวัยมีความสำคัญมากเพราะจะเป็นรากฐานของการเรียนรู้งานพัฒนาการขั้นต่อไป ถ้าเด็กประสบความสำเร็จในงานพัฒนาการตั้งแต่เริ่มแรกของชีวิตก็จะช่วยให้มีความก้าวหน้า และความสำเร็จในงานพัฒนาการขั้นต่อไปเป็นผลให้มีความสุข ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้นจะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเฮอส์แบ่งงานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมในวัยทารกและวัยเด็กตอนต้นออกเป็น 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคมและทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งของต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

ประการที่ 2 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนกับพี่น้องและบุคคลอื่นๆ รวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่น

ประการที่ 3 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิดและเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้ง 3 ทฤษฎีสามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยนั้นเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการในด้านการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมให้กับเด็กปฐมวัยนั้นสามารถส่งเสริมได้ด้วยการเล่นและการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เพราะการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นจะทำให้เด็กเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมที่เขามีส่วนร่วม ตลอดจนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกของสังคมนั้นด้วย

1.2 ความหมายและลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

อิงลิช และ อิงลิช (ขจิตพรธน์ ทองคำ. 2536 : 12 ; อ้างอิงจาก English & English. 1958. A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms. P.506) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคมหมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของบุคคลหรือองค์กรทางสังคม อาทิเช่น ครอบครัว โรงเรียน เป็นต้น

กูด (จิตรา ชนะกุล. 2539 : 12 ; อ้างอิงจาก Good. 1973. Dictionary of Education. p. 44) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า เป็นการแสดงออกที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมหรือเป็นการแสดงออกของกลุ่มบุคคล

เพจ โทมัส และมาร์แชล (บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. 2541. : 11 ; อ้างอิงจาก Page , Thomas & Marshall. 1977. International Dictionary of Education. p. 314) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคมหมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่ได้รับการควบคุมโดยองค์กรทางสังคมหรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

จากการที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมของตนให้สังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ยอมรับ

ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

เด็กแต่ละคนจะพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมจากความรู้สึกผูกพันภายในครอบครัว ที่ต้องการพึ่งพาตนเองและการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น มีความสนใจกับการเรียนรู้สิ่งรอบตัวมากขึ้นและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นๆ เพราะเด็กในวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางยังไม่รู้จักการควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแต่เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

มุสเซนและคองเกอร์ (ขจิตพรธน์ ทองคำ. 2536 : 12 ; อ้างอิงจาก Mussen & Conger. 1965. Child Development and Personality. P. 383) กล่าวว่าเด็กวัย 3 – 6 ปีเป็นวัยที่เริ่มพัฒนาความสามารถในการเข้าสังคม ซึ่งจะขยายจากสังคมภายในครอบครัวออกสู่สังคมภายนอก เด็กจะเพิ่มความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น

ซีเฟลท์ (วันเพ็ญ ปลูกพันธ์ . 2539 : 16 – 17 อ้างอิงจาก Seefeldt. 1980. Teaching Young Children. P. 7 – 11) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี เป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะเห็นว่าตนเองเป็นคนสำคัญที่สุด มีความสุขที่จะเล่นคนเดียว แต่เริ่มสนใจผู้อื่นบ้างแม้ว่าจะชอบเล่นกับตนเองแต่ก็ชอบที่จะไปนั่งเล่นข้างๆผู้อื่น แต่ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นร่วมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปันของเล่นของใช้ ยังต้องการความเอาใจใส่ ความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เด็กในวัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษ เพียงแต่จะเล่นกับเด็กอื่นที่มาอยู่ใกล้ๆเท่านั้น

2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นเด็กจะมีการเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในบางสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติ เล่นเลียนแบบชีวิตครอบครัวซึ่งพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน แต่โดยทั่วไปเด็กยังมีลักษณะที่แสดงถึงความก้าวร้าวทางกายโดยการเอะอะ ไม้ระมัดระวัง เกเร ยังมีลักษณะของการเป็นนาย ขณะเดียวกันเด็กจะเริ่มเป็นผู้ช่วยที่ดีมีหน้าที่แสดงความเป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยน การรอคอย และเริ่มมีการแบ่งปัน

3. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้นจาก 2 คนเป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกต้องเป็นพิเศษ ชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลียนแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกับเพื่อนลดน้อยลงเพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้อยตามผู้อื่นและเริ่มมีความรู้สึกไม่พอใจถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

4. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มที่จะมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มรู้สึกกังวลกับสังคมภายในกลุ่มของตน ในการเล่นยังชอบแสดงเป็นตัวเด่น เล่นรุนแรงพยายามจะเป็นที่หนึ่ง ต้องการชนะ และถ้าหากการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ยากเกินความสามารถของตนก็จะพยายามปรับกฎเกณฑ์นั้นให้เป็นประโยชน์กับตน

ทิสนา แวมมณีและคณะ(2536 : 71 - 129) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ว่า สามารถติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รู้จักเคารพสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2537 : 504 – 509) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ขวบ จะสนใจเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกันและชอบเล่นเป็นกลุ่มมากขึ้น ชอบเล่นกับเพื่อนต่างเพศ เด็กผู้ชายส่วนมากมักจะชอบเล่นกับเพศเดียวกันมากกว่าเด็กผู้หญิง เด็กวัยนี้จะสนุกสนานกับการเล่นละครหรือการเล่นบทบาทสมมติ เวลาเล่นด้วยกันมักจะให้ความร่วมมือกันมากขึ้นและเริ่มต้นที่จะใช้การพูดมากกว่าการชกต่อยเมื่อเกิดขัดแย้งกัน เด็กวัยนี้ก็สามารถที่จะให้ความร่วมมือเป็นมิตรและเกิดความสบายใจที่จะทำงานด้วยกัน เด็กวัย 4 ขวบส่วนใหญ่สามารถที่จะยอมรับในการรอคอย การผลัดเปลี่ยน การแข่งขันและการยอมรับกฎเกณฑ์แต่ผู้ใหญ่ก็ยังคงจะต้องคอยตักเตือนอยู่เสมอด้วย

ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ขวบ เด็กในวัยนี้มักจะมีความเป็นมิตรให้ความร่วมมือและชอบกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้อื่นพอใจ เริ่มที่จะชอบการมีเพื่อนฝูงเป็นกลุ่มเด็กประมาณ 2 – 5 คน และชอบมีเพื่อนสนิท เด็กวัยนี้ชอบสนุกสนานกับการแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การแสดงความขัดแย้งในกลุ่มลดน้อยลง เด็กในวัยนี้เริ่มที่จะสนใจสิ่งต่างๆ และสนใจผู้อื่นมากกว่าที่จะสนใจตนเองนั่นคือ เด็กเริ่มลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ยอมรับกฎเกณฑ์ของกลุ่มซึ่งขณะเดียวกันก็จัดได้ว่าเป็นช่วงวิกฤติของเด็กบางคนที่อยู่ในกลุ่มและไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ขวบเด็กวัยนี้เริ่มที่จะมีการแลกเปลี่ยนของเล่น และร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ การเข้าเล่นร่วมกับเพื่อนในระยะนี้มักจะเล่นกับเพศเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามเด็กก็ยังจัดได้ว่าเป็นวัยที่ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางซึ่งเขามักสนใจเกี่ยวกับตนเองและสิ่งที่ผู้อื่นทำกับเขา กิจกรรมกลุ่ม

ได้รับความนิยมน้อยมากสำหรับเด็กวัยนี้ เด็กมักจะต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนและมักจะแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อนเพื่อต้องการให้เพื่อนยอมรับตนเอง

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยสามารถเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้

1.3 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย บางพฤติกรรมมีรากฐานมาจากพฤติกรรมในวัยทารก และบางพฤติกรรมก็เริ่มเกิดขึ้นในระยะปฐมวัยซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ เช่น จากการที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว และรวมถึงเด็กที่ได้เห็นจากภาพยนตร์ การแสดงหรือเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเฮอร์ลอค (Hurlock, 1978 : 239) ได้แบ่งรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Social Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความพอใจเป็นที่นิยมชมชอบต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยรูปแบบพฤติกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1 การร่วมมือ ได้แก่การที่เด็กเรียนรู้ที่จะเล่นหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยเด็กยังมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมมากขึ้นไปด้วย

1.2 การยอมรับจากสังคม จะกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง

1.3 ความเป็นเพื่อน เด็กจะแสดงออกในความเป็นเพื่อนด้วยการเล่น การพูดคุยและการแสดงความรักใคร่ต่อผู้อื่น โดยการยิ้ม การยกยอ การพูดเชื้อเชิญ

1.4 ความเห็นอกเห็นใจ เด็กจะแสดงออกโดยการปลอบโยนหรือช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นเป็นทุกข์ เด็กสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจได้เมื่อเด็กประสบกับเหตุการณ์ เช่น เมื่อเห็นคนได้รับความทุกข์เด็กก็จะเข้าไปปลอบโยน

1.5 การพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในการช่วยเหลือ เด็กจะแสดงพฤติกรรมนี้เพื่อเป็นที่รักของเพื่อนฝูง ความรักและการยอมรับจากผู้อื่นซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ

1.6 ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การที่เด็กแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนและให้ความช่วยเหลือเพื่อน เด็กที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นจะเข้าใจคนอื่นไม่หวังของและช่วยเหลือผู้อื่น

1.7 การเลียนแบบ ได้แก่ การที่เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าอาจจะเลียนแบบในขณะที่เล่นเป็นกลุ่มได้

1.8 การแข่งขัน อาจเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เด็กเกิดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือเป็นสาเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท อีวอดจะทำให้เด็กลดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. รูปแบบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Unsocial Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความเดือดร้อนและความไม่พอใจให้แก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมดังต่อไปนี้

2.1 ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวัง เด็กจะแสดงออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น

2.2 การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นได้เพราะเด็กยังขาดประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อนมักแย่งของเล่นและเมื่อเติบโตขึ้นจะรู้จักปรับตัวในสังคมดีขึ้น

2.3 การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กมีแนวโน้มที่จะคิดและพูดเกี่ยวกับเรื่องของตัวเอง

2.4 การใช้อำนาจเหนือผู้อื่น โดยชอบทำตัวเป็นนายพูดข่มขู่ผู้อื่น

2.5 การล้อเลียน ข่มขู่ ขอบริ้งแกหรือล้อเลียนให้ผู้อื่นโมโห อับอาย

2.6 พฤติกรรมปฏิเสธ เด็กจะแสดงคำพูด อารมณ์และท่าทางวาจาในการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือหรือยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.7 อคติ เป็นความผิดปกติของเด็กที่แสดงออกมา เมื่อเด็กรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่า

2.8 การแบ่งแยกเพศตรงข้ามเด็กชายจะหลีกเลี่ยงการเข้ากลุ่มหรือเล่นร่วมกับเด็กหญิง

สรุปได้ว่า รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยนั้นมี 2 รูปแบบ คือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมอันเป็นที่ชื่นชอบของตนเองและผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันในสังคม การให้เวลาและโอกาสเด็กทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้การปรับพฤติกรรมของตนให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนมากยิ่งขึ้น

1.4 ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

พรณี ชูชัย เจนจิต (2537 : 157 – 158) กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุนี้เรียนรู้ที่จะติดต่อสมาคมกับคนอื่น ๆ โดยเฉพาะเพื่อนวัยเดียวกันเด็กเริ่มที่จะเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับเพื่อน ลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีดังนี้

1. เด็กเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนในวัยเดียวกัน และมีเพื่อนเพียง 1 – 2 คนและเป็นเพศเดียวกัน

2. มีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก และเป็นกลุ่มย่อยๆ การเล่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างเล่นแม้ว่าจะอยู่กลุ่มเดียวกัน

3. มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อยๆ แต่เป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆเด็กมักจะลืมง่าย

4. เด็กมีความต้องการที่จะแสดงออกและจะสนุกสนานกับการเล่นละคร ซึ่งเด็กอาจแต่งขึ้นเองหรือเลียนแบบรายการโทรทัศน์

5. เด็กชายและเด็กหญิงมีความสนใจคล้ายกันและยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาททางเพศ

6. เด็กต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อนต่างจากวัยทารกซึ่งกลัวคนแปลกหน้า

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540 : 21 – 25) กล่าวถึงความต้องการทางสังคมของเด็กอายุ 5 – 6 ปี ไว้ว่า ความต้องการได้รับกำลังใจจากผู้ใหญ่ในความพยายามและคำชมเชยในผลงาน ต้องการความช่วยเหลือ คำตอบที่ถูกต้องเมื่อถามคำถามผู้ใหญ่ ต้องการความอิสระที่จะเล่น ทดลอง สำรวจในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ชวนให้สนใจ

สรุปได้ว่า ความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย คือ ความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ต้องการกำลังใจและคำชมจากผู้ใหญ่จากผลงานที่ตนได้ทำ ต้องการความช่วยเหลือและการตอบคำถามที่ตนสงสัย ดังนั้นในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเพื่อสนองความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัยควรจัดให้เด็กได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กต้องมีอิสระในการแสดงออกและได้รับความสุขในการทำกิจกรรม

1.5 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2524 : 31 – 36) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็ก เป็นการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นกับเด็กอาจทำได้ดังต่อไปนี้

1. การปรับพฤติกรรมของเด็ก ต้องให้เด็กค่อย ๆ ปรับพฤติกรรมทีละน้อยด้วยการเสริมแรง เช่น ให้การเสริมแรงเวลาที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเมื่อเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

2. การพัฒนาพฤติกรรมโดยให้ตัวแบบที่ดี การให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดีจะช่วยให้เด็กเลียนแบบตาม เด็กมักจะชอบเลียนแบบผู้ที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อ แม่ ครู เพื่อน นักกีฬา นักร้อง นักแสดง ตลอดจนตัวละครในนิทาน

3. การให้สัญญาณเตือนพฤติกรรม โดยการแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางว่าเด็กควรทำหรือไม่ ด้วยคำพูดหรือพยักหน้าเป็นสัญญาณเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อนที่จะทำอะไรลงไปจะดีกว่าการตำหนิเมื่อเด็กทำอะไรผิดพลาดไปแล้ว

มุสตี กุฏอินทร์ และคนอื่นๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 48 –52) ได้เสนอแนวทางในการปลูกฝังพฤติกรรมให้เด็กไว้ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการสร้างพฤติกรรมทางสังคมที่ดีให้แก่เด็ก การให้เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีลักษณะนิสัยที่ดี จะช่วยให้เด็กได้ดูดซึมสิ่งที่ดีงาม โดยอาศัยการฝึกฝนการกระทำที่สม่ำเสมอ อย่างค่อยเป็นค่อยไปจนติดเป็นนิสัยซึ่งสามารถจัดในรูปแบบของการจัดสภาพแวดล้อมด้านสถานที่และเครื่องใช้ต่างๆ สร้างบรรยากาศให้ร่มรื่น มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีบรรยากาศเหมือนบ้าน ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ ให้เด็กช่วยรดน้ำต้นไม้และให้อาหารแก่สัตว์ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ

2. การจัดประสบการณ์ต่างๆที่เหมาะสมมีผลต่อการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามให้แก่เด็ก ครูอาจจัดได้สองแนวทาง อันได้แก่ แนวทางที่หนึ่งโดย ครูสอนลักษณะนิสัยต่างๆโดยตรงใช้วิธีการสาธิต การบอกกล่าว การแนะนำ การสนทนา การเล่าเรื่องโดยใช้เหตุการณ์หรือนิทาน การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง การเล่นเกม การเล่นเกม การร้องเพลง เป็นต้น ครูจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ส่วนแนวทางที่สองได้แก่ การสอดแทรกลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์เข้าไปในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะจัดกิจกรรมใดๆให้แก่เด็ก ควรต้องคำนึงว่ากิจกรรมนั้นจะปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงามให้กับเด็กได้อย่างไรบ้าง นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกมารยาท การกราบไหว้ ความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ การพูดจาสุภาพถูกกาลเทศะ เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าว ถ้าพ่อแม่ ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้การส่งเสริมอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง โดยให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและค่อยเป็นค่อยไปจนติดเป็นนิสัยต่อไป

ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์หรือพฤติกรรมด้านสังคมที่ดีจะประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

สุมน อมรวิวัฒน์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา. 2524 : 147) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้มีในจิตใจของเด็กไทยไว้ดังนี้ คือ

1. กิริยามารยาทเรียบร้อยตามธรรมเนียมไทย
2. ส้ำรวมและควบคุมตนเองได้
3. มีสัมมาคารวะ
4. มั่นใจในตนเอง
5. มีระเบียบวินัย
6. กล้าแสดงออก
7. แก้ไขปัญหาได้
8. มีเหตุผล
9. ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
10. มองโลกในแง่ดี
11. มีสุนทรียภาพ
12. รับผิดชอบ
13. เป็นประชาธิปไตย
14. ขยัน
15. ประหยัด
16. ซื่อสัตย์
17. เมตตาและเอื้อเฟื้อ

ราศี ทองสวัสดิ์ (2540 : 19 – 26) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ที่มุ่งเตรียมความพร้อมในการเรียนของเด็กซึ่งมีองค์ประกอบคือ ความพร้อมทางด้านร่างกาย ความพร้อมทางสติปัญญา ความพร้อมทางอารมณ์ - จิตใจและสังคม โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมทางด้านอารมณ์ - จิตใจและสังคม ที่ปรากฏอยู่ในแนวการจัดประสบการณ์อนุบาล พอสรุปได้ดังนี้

1. วาจาสุภาพ
2. การมีสัมมาคารวะ
3. ความอดทน
4. การรู้จักรอคอย
5. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
6. ความเพียร

7. ความรับผิดชอบ
8. ความเมตตากรุณา
9. การเป็นผู้ให้ ความเอื้อเฟื้อ
10. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
11. ความซื่อสัตย์ การไม่หยิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน
12. ความประหยัด
13. การให้อภัย
14. ความเกรงใจผู้อื่น

สรุปได้ว่า ลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวเด็กตั้งแต่ปฐมวัยเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในวัยต่อไป และทำให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถพัฒนาพฤติกรรมเป็นสมาชิกของสังคมได้เป็นอย่างดี และพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสนใจและให้ความสำคัญที่เห็นว่าควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็กไทยตั้งแต่เยาว์วัยได้แก่ พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพราะผู้วิจัยเห็นว่าการที่บุคคลจะมีวินัยต่อสังคมได้นั้น ควรจะเริ่มจากการสร้างวินัยในตนเองเสียก่อน ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองดังต่อไปนี้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง

2.1 ความหมายของวินัยในตนเอง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเองจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในด้านต่างๆ ดังนี้

วินัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม การมีวินัยเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กได้กระทำในสิ่งที่สังคมยอมรับโดยไม่มีใครมาบังคับ การฝึกวินัยจะเป็นการช่วยให้เด็กได้กระทำการต่างๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่นด้วย วินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กนั้นควรจะเป็นวินัยในตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการให้ปฏิบัติตามคำสั่ง ควรเป็นเรื่องของความเต็มใจมากกว่าการทำตามคำสั่งหรือเพราะการลงโทษ (ภรณ์ คุรุรัตน์, 2537 : 6) ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของวินัยในตนเองไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532 : 759) ให้ความหมายว่า วินัยในตนเองหมายถึง การที่บุคคลสามารถบังคับควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา ใจ ให้ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา และเป็นไปตามเงื่อนไข กฎเกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมกำหนดไว้ด้วยความเต็มใจ และจริงใจโดยไม่มีการลงโทษหรือควบคุม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 10) วินัยในตนเองเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยการตัดสินใจและเลือกกระทำตามข้อตกลงโดยสมัครใจ เพื่อแก้ปัญหาของตนและส่วนรวม เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกัน

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2537 : 8) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่า เป็นความสามารถในการใช้ความคิดความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้ เพื่อควบคุมอารมณ์ พฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง

เสาวนีย์ ศรีมนตรี (2539 : 50) กล่าวว่า วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของ

สังคมโดยเกิดจากความสำนึกขึ้นมาเองแม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก เช่นบุคคลอื่นหรือสิ่งเร้าภายในตนเองเป็นอุปสรรค ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มุ่งหวังไว้

จินดา หน้าเจริญ (2540 : 8) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่า ความสามารถในการควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งตามโดยไม่ต้องใช้คำสั่งหรืออำนาจบังคับ

สุภัก ไหวหากิจ (2543 : 8) ให้ความหมายวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ความคิดที่ได้จากการเรียนรู้ ควบคุมตนเองให้ประพฤติตนได้อย่างเหมาะสม เป็นการกระทำโดยสมัครใจ ไม่มีการบังคับ เกิดจากการตระหนักในคุณค่าของการปฏิบัติ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า วินัยในตนเองหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ความคิด ความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างมีเหตุผล สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนได้อย่างเหมาะสมโดยตระหนักถึงคุณค่าในการปฏิบัติ เป็นการกระทำโดยสมัครใจไม่มีการบังคับ

2.2 ความสำคัญและคุณค่าของวินัยในตนเอง

วินัยในตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญทางบุคลิกภาพของเด็ก ทั้งนี้ผู้ที่วินัยในตนเองจะเป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะ สนใจและเอาใจใส่ต่อสังคม เป็นผู้มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม และเมื่อใดก็ตามที่เด็กได้พัฒนาลักษณะดังกล่าวแล้ว เด็กจะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้ใหญ่ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. 2532 : 759) และวินัยในตนเองเป็นหัวใจของการแสดงออกซึ่งคุณธรรม เนื่องจากสามารถควบคุมตนเองได้ สามารถทำความดีด้วยตนเองและมีความกังวลเมื่อกระทำการที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยยับยั้งและป้องกันไม่ให้คุณคนกระทำความผิด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 : 3)

นอกจากนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวินัยในตนเองว่า เป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การรอคอย การแก้ปัญหาของส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องโดยหลักของเหตุผล โดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาคอยควบคุมบังคับ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวม จึงควรส่งเสริมวินัยในตนเอง ซึ่งการส่งเสริมวินัยในตนเองจะช่วยให้มีความสามารถดังต่อไปนี้

1. ด้านสติปัญญา ช่วยให้รู้จักคิด ใช้เหตุผล ตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. ด้านสังคม อารมณ์ และจิตใจ ช่วยให้กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบ

เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อ รู้จักการแบ่งปัน และรู้จักการรอคอย

จากความสำคัญของความมีวินัยในตนเองดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีวินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวินัยในตนเอง

วินัยในตนเองมีลักษณะของการแสดงออกทางจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคลและมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรม ซึ่งมีทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเกิดวินัยแห่งตนของเมอริออร์ (Mowrer) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget's Moral Development Theory) และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory)

ทฤษฎีการเกิดวินัยแห่งตนของเมอว์เรอร์ (Mowrer)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (สมจิตต์ สุวรรณวงศ์. 2542 : 43 – 44 ; อ้างอิงจากดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 : 6 - 9) ได้สรุปทฤษฎีของเมอว์เรอร์ (Mowrer) ไว้ว่าการเกิดวินัยในตนเองของบุคคลแต่ละคนนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยาเชื่อว่า จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างมารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันจะนำไปสู่ความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ต้นคือความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันจะนำไปสู่ความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ทารกและเด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้เลี้ยงดูโดยการเรียนรู้จะเกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น

การเรียนรู้ของทารกและเด็กนี้จะเกิดขึ้นหลายระดับและมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

จุดเริ่มต้นอยู่ที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิวก็ได้ดื่ม น้ำ ร้อนก็ได้อาบน้ำ ยุ้งกัดก็มีผู้ปิดให้ เมื่อทารกได้รับการบำบัดตามความต้องการก็จะรู้สึกสบาย พอใจและมีความสุข การรับรู้ของเด็กขั้นต่อมาคือ ความสุข ความพอใจของเด็กที่เกิดจากการได้รับการบำบัดความต้องการต่างๆ การปรากฏตัวของมารดาทำให้เกิดความสุขใจ ความพอใจ การรักและพอใจมารดานั้นจะต้องเกิดด้วยการเรียนรู้เช่นนี้ ถ้าหากความสุขใจ ความพอใจ การรักและการพอใจมารดานั้นต้องได้รับการบำบัดในทางตรงข้าม เช่น เมื่อหิวไม่ได้กิน หรือกินเมื่อไม่หิว เด็กจะไม่เกิดความพอใจ เด็กก็จะไม่มีรากฐานในการเรียนรู้ที่จะรักและพอใจมารดาของตน เมื่อการเรียนรู้ขั้นแรกเกิดขึ้นแล้วจึงเป็นรากฐานของการเรียนรู้ขั้นที่สองต่อไป กล่าวคือ มารดาเยอควบคุมมากกับการอบรมสั่งสอนเด็กด้วยคำพูดหรือการกระทำต่างๆ ต่อมาเด็กจึงจะมีความสุขเลียนแบบมารดาทางคำพูดการกระทำหรือทำตามที่มารดาสั่งสอน ความสุขความพอใจที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นการให้รางวัลและชมเชยตนเองโดยบุคคลไม่ต้องหวังผลจากภายนอก เด็กจะเลียนแบบผู้เลี้ยงดูตนทั้งทางที่ดีและไม่ดีขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ที่ตนรัก พอใจ เช่น ถ้าเด็กเห็นมารดาสูบบุหรี่เสมอ เมื่อเด็กสูบบุหรี่บ้าง ก็มีความสุขความพอใจเพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรัก ลักษณะที่แสดงถึงการมีวุฒิภาวะทางจิตของบุคคลนั้นจะปรากฏขึ้นในเด็กปกติที่มีอายุประมาณ 8 – 10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้นผู้ที่บรรลุมารภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์จึงเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนให้ปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น ในการตอบโต้ เมื่อเด็กเกิดความคับข้องใจ หรือเกิดความกลัวในการมีความรักและการมีอารมณ์ขัน ผู้ที่ขาดวินัยในตนเองเพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น จะกลายเป็นบุคคลที่ขาดการยับยั้งชั่งใจในการกระทำและอาจกลายเป็นผู้ทำผิดกฎเกณฑ์และกฎหมายของบ้านเมืองอยู่เสมอ ในรายที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรรมหรือรังหมัดโอกาสที่จะแก้ไข

การเกิดวินัยในตนเองนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในบุคคลซึ่งจะพัฒนาเป็นลักษณะที่เด่นชัดและนำไปสู่พฤติกรรมของบุคคลต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์ (Piaget)

เพียเจท์ (Piaget) ได้ศึกษาจริยธรรมของเด็กโดยการสังเกตจากการที่เด็กเล่นเกม เขาอธิบายว่า จริยธรรมแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่างๆ ทุกชนิด และการเล่นเกมต่างๆ ของเด็ก จะต้องมีการมีกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นระบบซับซ้อนแอบแฝงอยู่ในการเล่นเกมนั้น เพียเจท์ได้อธิบายถึงพัฒนาการทางจริยธรรมที่ได้จากการศึกษา สรุปได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมมี 2 ขั้นตอนที่เป็นพื้นฐาน คือ

1. การฝึกหัดตามกฎเกณฑ์ เป็นช่วงอายุก่อน 8 ปี ระยะเวลาเด็กจะยึดกฎเกณฑ์ภายนอกคือพ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็ก กฎเกณฑ์จะมีลักษณะตายตัว เด็กจะไม่คำนึงถึงแรงจูงใจต่างๆ หรือเหตุของการกระทำโดยแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 เด็กพยายามทำตาม เลียนแบบอย่างคนอื่นเพราะเด็กยังไม่รู้กฎเกณฑ์

ขั้นที่ 2 เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง พฤติกรรมจะเกิดจากตนเองรวมกับการทำตาม
 อย่างของคนอื่นที่เล่นเป็น การเล่นจะมุ่งเอาชนะ

ขั้นที่ 3 เด็กเกิดการร่วมมือในระหว่างผู้เล่น ความสนใจจะอยู่ที่การเล่นตามกฎเกณฑ์
 ไม่มุ่งเอาชนะ

ขั้นที่ 4 เด็กนอกจากจะมีการร่วมมือในการเล่นตามกฎเกณฑ์แล้ว ยังทำตามกฎเกณฑ์
 ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบเฉพาะตนเอง

เพียเจท์ กล่าวว่า การที่เด็กพัฒนาจากการรับกฎเกณฑ์ที่ตายตัวจากอิทธิพลภายนอกมาเป็นกฎ
 เกณฑ์ของตนเองได้ เนื่องจากพัฒนาการทางสติปัญญา ความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนและอายุ

2. ความสำนึกในกฎเกณฑ์ เด็กเริ่มมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ระยะนี้พัฒนาการทางจริยธรรม
 เริ่มก้าวไปสู่ระดับที่มีความคิดเป็นของตนเอง ในลักษณะของการคิดถึงความยุติธรรม คิดถึงเหตุและผลของ
 การกระทำ (วราภรณ์ รักรวิชัย. 2533 : 108-109)

**ทฤษฎีพัฒนาการเหตุผลทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development
 Theory)**

ลอว์เรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) เป็นนักจิตวิทยาที่กำหนดทฤษฎีพัฒนาการเหตุผล
 ทางจริยธรรมที่มีชื่อ ระบุว่าพัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นลำดับเช่นเดียวกับพัฒนาการด้านอื่นๆ โคลเบอร์ก
 มีความเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะต้องเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากขั้นแรกก่อนแต่ระยะ
 เวลาในการอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งนั้นจะแตกต่างกันแล้วแต่บุคคล หรือบางคนอาจอยู่ในขั้นที่คาบเกี่ยวกันก็ได้
 พัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นเช่นเดียวกับพัฒนาการทางด้านการคิดและเหตุผล กล่าวคือจะค่อยๆมีการ
 เปลี่ยนแปลงในการแยกแยะถึงผลดีผลเสีย แล้วนำไปก่อให้เกิดการจัดระบบใหม่ที่จะนำไปสู่ขบวนการ สมดุล
 ของโครงสร้างในที่สุด โคลเบอร์กได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งในแต่ละระดับจะแบ่ง
 ออกเป็น 2 ขั้นย่อยดังต่อไปนี้

1. ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional Level) ระดับนี้มี 2 ขั้นคือ

1.1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ ช่วงอายุระหว่าง 0 – 7 ปี ขั้นนี้เด็กจะมีพัฒนาการคิด
 เชิงจริยธรรมในด้านของการประพฤติดีก็เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ

1.2 หลักการแสวงหารางวัล ช่วงอายุระหว่าง 7 – 10 ปี ในขั้นนี้เด็กจะประพฤติปฏิบัติตาม
 กฎเกณฑ์เพื่อให้ได้รับรางวัลและความพึงพอใจ

2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ระดับนี้มี 2 ขั้นคือ

2.1 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ช่วงอายุระหว่าง 10 – 13 ปี วัยนี้จะปฏิบัติตามสิ่งที่
 สังคมเห็นดีงามหรือที่เรียกว่า “ Good Boy / Good Girl Stage ”

2.2 หลักการทำหน้าที่ทางสังคม ช่วงอายุระหว่าง 13 - 16 ปี วัยนี้จะรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของ
 ตนในสังคมและรู้ว่าตนมีหน้าที่ต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดหรือคาดหวัง

3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level)

3.1 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา ช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไปหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น วัยนี้จะ
 สามารถเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดกับสิทธิของผู้อื่น สามารถบังคับควบคุมใจตนเองได้

3.2 หลักการยึดอุดมคติสากล ช่วงวัยผู้ใหญ่การคิดเชิงจริยธรรมในขั้นนี้ถือเป็นขั้นสูงสุด เพราะนอกจากจะมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตนแล้วยังมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรม เพื่อจุดมุ่งหมายนั้นปลายอันเป็นอุดมคติ

จากทฤษฎีที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมของเด็กจะพัฒนาเป็น 2 ลักษณะ คือ เริ่มแรก จริยธรรมของเด็กจะขึ้นอยู่กับบทบาทของพ่อ แม่และบุคคลใกล้ชิด ต่อมาจริยธรรมของเด็กจะเกิดจากตัวของเด็กเองเมื่อเด็กมีพัฒนาการทางความคิดได้แก่ การเข้าใจ การรับรู้และการตัดสินใจเลือกมาใช้ด้วยตนเอง

2.4 คุณลักษณะของผู้มีวินัยต่อตนเอง

มีผู้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยเป็นของตนเองไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

ช. ชนบท (2530 : 49) กล่าวถึงบุคคลที่มีวินัยในตนเองมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
2. ความตรงต่อเวลา ทั้งที่เกี่ยวกับหน้าที่ที่ต้องการกระทำและตรงต่อหน่วยงานส่วนรวม
3. ความอดทนอดกลั้น ทั้งที่เกี่ยวกับตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
4. ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งด้านกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา
5. ความรับผิดชอบ ทั้งที่เป็นงานส่วนตัวและงานส่วนรวมที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบ

กัลยา สุวรรณรอด (2537 : 9) ได้สรุปพฤติกรรมของผู้ที่มีวินัยในตนเองดังนี้

1. มีความรับผิดชอบ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. ควบคุมตนเองอดทน
4. ไม่วิตกกังวล
5. มีความตั้งใจจริง
6. มีเหตุผล
7. ซื่อสัตย์
8. ตรงต่อเวลา
9. มีความเป็นผู้นำ

สายพิณ ประจักษ์ (2538 : 8-9) ได้สรุปว่าผู้ที่มีวินัยในตนเองควรมีลักษณะและพฤติกรรมประกอบไปด้วย

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพในสิทธิของผู้อื่น
6. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต
8. มีความซื่อสัตย์

9. การควบคุมตนเองขยันหมั่นเพียร

10. รู้จักเสียสละและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 17 - 18) ได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่ามีวินัยในตนเอง ดังนี้

1. การควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา และใจ
2. การยอมรับทั้งผลการกระทำของตนเอง
3. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
4. การตรงต่อเวลา
5. ความมีเหตุผล
6. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎเกณฑ์ของสังคม
7. การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้ทั้งหมด

14 คุณลักษณะดังนี้

1. มีความซื่อสัตย์
2. ตรงต่อเวลา
3. มีความอดทน ควบคุมตนเอง
4. เสียสละเพื่อส่วนรวม
5. มีความรับผิดชอบ
6. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
7. ไม่วิตกกังวล
8. มีความตั้งใจจริง
9. มีเหตุผล
10. มีความเป็นผู้นำ
11. เคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน
12. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม
13. มีลักษณะมุ่งอนาคต
14. มีการยอมรับผลการกระทำของตนเอง

ได้จำแนกความถี่ตามคุณลักษณะไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความถี่ของคุณลักษณะของความมีวินัยในตนเองตามที่ได้ศึกษาค้นคว้า

ผู้ศึกษาค้นคว้า	คุณลักษณะ														รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
ช.ชนบท	/	/	/	/	/										5
กัลยา	/	/	/		/	/	/	/	/	/					9
สายพิน	/	/	/	/	/	/				/	/	/	/		10
สวช.		/	/	/					/		/	/		/	7
รวม	3	4	4	3	3	2	1	1	2	2	2	2	1	1	31

จากคุณลักษณะของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่กล่าวมา ได้สรุปลักษณะและพฤติกรรมของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้อย่างสั้น ๆ ชัดเจน และเข้าใจง่าย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ควรส่งเสริมให้กับเด็กปฐมวัย 3 คุณลักษณะ คือ

1. การควบคุมตนเอง
2. ความรับผิดชอบ
3. การตรงต่อเวลา

2.5 การส่งเสริมวินัยในตนเอง

สุชา จันทร์เอม (2511 : 52 - 53) ได้เสนอวิธีส่งเสริมให้เด็กเกิดวินัยในตนเอง ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีทั้งที่บ้านและโรงเรียน คือ

1. ผู้ใหญ่จะต้องสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเด็ก ไม่ควรบังคับขู่เข็ญให้เด็กทำตามกฎข้อบังคับที่วางไว้ หรือปล่อยให้ละเลยเด็กจนเกินไป การให้เด็กทำอะไรควรให้คำแนะนำและชี้แจงเพื่อจะช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งที่ให้ทำนั้นอย่างแจ่มแจ้ง
2. ผู้ใหญ่จะต้องยอมให้เด็กมีอิสระในการพัฒนาตนเองไม่ควรควบคุมเด็กอยู่ตลอดเวลา
3. มีการส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ตามความสามารถของตนเอง ทั้งนี้ไม่ควรมอบความรับผิดชอบให้แก่เด็กจนเกินกำลังของเด็ก
4. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ควรกระทำ
5. อธิบายคำถามต่างๆ ที่เด็กสนใจด้วยความเต็มใจหรือรับฟังเหตุผลต่างๆ ของเด็ก พร้อมทั้งให้คำแนะนำ
6. มีความนับถือในตัวเด็ก อย่าบังคับเด็กจนเกินไป ควรปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ้าง
7. ควรยกย่องหรือให้คำชมเชยเด็กในโอกาสอันควร เพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจและแสดงความพอใจต่อการกระทำของเด็ก
8. ผู้ใหญ่ควรเป็นคนมีเหตุผลและสามารถอธิบายเหตุผลต่างๆ ให้เด็กเกิดความเข้าใจก่อนที่จะให้เด็กเชื่อฟังและทำตาม
9. ผู้ใหญ่ควรเป็นคนคงเส้นคงวา รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองอย่าลงโทษเด็กเวลาโกรธ

10. ควรยกบุคคลที่มีระเบียบวินัยดีมาให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง
11. การให้กฎเกณฑ์ต่างๆ จะต้องให้ในเวลาที่เหมาะสม
12. การทำโทษเด็กเมื่อทำผิด ควรจะเป็นการสั่งสอน ไม่ควรทำอย่างดุร้ายรุนแรงหรือทารุณต่างๆ หรือทำเป็นเวลานาน การทำโทษควรจะทำอย่างคงเส้นคงวาและทันทีทันใด เพื่อเด็กจะได้รู้ว่าทำไมเขาถูกลงโทษ

13. ควรสอนให้เด็กรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และใช้อำนาจต่างๆ เพื่อดำรงไว้ซึ่งสุขภาพจิตอันสมบูรณ์

ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ใหญ่หรือครูควรพยายามส่งเสริมให้เด็กรู้จักควบคุมตนเอง รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง อย่างดีที่สุด ทั้งนี้ระเบียบวินัยมีส่วนช่วยเด็กให้เรียนรู้ในสิ่งที่จะทำให้ชีวิตสมบูรณ์ในการดำรงอยู่ในสังคม

ช. ชนบท (2530 : 50) ได้กล่าวว่า การสอนให้นักเรียนเกิดวินัยในตนเองนั้น เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเวลาและความมั่นใจ นอกจากจะสอนโดยความรู้ความเข้าใจ และการลงมือให้ปฏิบัติแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่ง คือ ครูผู้สอนต้องเป็นคนมีวินัยในตนเองเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนเลียนแบบไปใช้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 12) ได้แนะแนวทางในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองดังนี้

1. สร้างบรรยากาศที่มีการผ่อนคลาย
2. ให้โอกาสเด็กริเริ่มทำกิจกรรมอย่างอิสระ
3. สนับสนุนให้เด็กมีโอกาสคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล
4. เปิดโอกาสให้เด็กช่วยกันสร้างข้อตกลง
5. แสดงความชื่นชมเมื่อเด็กปฏิบัติตามข้อตกลง ให้กำลังใจ และช่วยเด็กที่ยังไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลง

6. ทบทวนสิ่งที่เด็กได้กระทำ โดยการถามหรือชมเชย

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 64 - 65) กล่าวว่า การฝึกวินัยนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะวินัยมีได้หมายถึงการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระเบียบ ความเข้มงวดของการอยู่ร่วมกัน แต่วินัยหมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสุขสบายด้วยความเข้าใจมารยาทและเหตุผลอันดี เด็กจำเป็นต้องปลูกฝังความมีวินัย เนื่องจากการสร้างวินัยไม่ใช่การลงโทษ แต่การสร้างวินัยเกิดจากการสั่งสอนอย่างมีเหตุผล การเป็นตัวอย่างที่ดี ให้โอกาสเด็กปฏิบัติด้วยความสุข การสร้างวินัยเด็กที่ดีต้องเริ่มมาตั้งแต่แรกเกิด ด้วยการสนองตอบให้เด็กรู้สึกได้ในความรักจากพ่อแม่ ต่อมาเมื่อเด็กเริ่มโต การกำหนดวินัยในครอบครัว กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะให้เด็กทำต้องสอดคล้องกับอายุ อารมณ์และวุฒิภาวะของเด็ก แล้วเลือกพฤติกรรมที่ควรพัฒนาเด็ก ซึ่งในเด็กเล็กได้แก่ความมีระเบียบ การช่วยเหลือเพื่อน การเล่นเกมกติกา การเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี สิ่งสำคัญในการฝึกวินัยเด็กนอกจากความรักและเหตุผลแล้ว สิ่งจำเป็นคือการสอนให้เด็กรู้ขอบเขตของความประพฤติด้วยความตระหนักว่าอิสรภาพที่แท้จริงคืออิสรภาพที่มีขอบเขต ไม่ใช่การทำตามใจ ทุกคนต้องมีขอบเขตเพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่ดี

สำหรับหลักของการสร้างวินัยให้กับเด็กนั้น มีดังต่อไปนี้

1. มีเจตคติที่ดีกับเด็ก การสอนวินัยต้องค่อยเป็นค่อยไป ใส่ใจและพยายามในการสร้างด้วยการใช้สัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ให้คำแนะนำชี้แจงถึงการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ฝึกเด็กให้รู้จักการบังคับตนเองอย่างมีเหตุผล ให้กำลังใจเมื่อเด็กทำถูกต้องและชมเชย ใช้วิธีการชักจูงใจให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติมาก

กว่าการบังคับ โดยคำนึงถึงความรู้สึกจิตใจของเด็ก และความสามารถของเด็กในการพัฒนาตามระดับอายุการ สอนวินัยเด็กด้วยความรักและให้สิ่งที่ดีที่สุดในกับเด็ก จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีกับการมีวินัย

2. ให้อิสระแก่เด็กในการมีความคิดเป็นของตนเอง ด้วยการให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อเด็กเล่น กับเพื่อน หรือมีปัญหาในการเล่น เด็กควรต้องรู้ว่าทำไมต้องมีวินัย พฤติกรรมที่ยอมรับได้และพฤติกรรมใดที่ ผิดเมื่อผิดแล้วต้องแก้ไข เพราะหากเกิดซ้ำแล้วไปแก้ไขจะทำให้เด็กคับข้องใจ

3. สร้างให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย ด้วยการติดตามให้ข้อมูล ป้อนกลับ ชี้แนะ ไม่ตีหรือว่ากล่าวเด็กให้เสียใจ ไม่เปรียบเทียบเด็กกับผู้อื่นให้เด็กรู้สึกเป็นปมด้อย แต่ประเมิน ให้เด็กได้เห็นถึงการพัฒนาพฤติกรรมของตนและข้อควรต้องแก้ไข

4. ให้การยกย่องชมเชยในทันทีที่เด็กกระทำหรือปฏิบัติดี อย่าพูดสิ่งที่ไกลเด็กไม่เข้าใจ เช่น ทำดีไปเถาะโตขึ้นแล้วจะดีเอง เด็กไม่ทราบหรือค้ายากเด็กจะไม่เข้าใจ เช่น คนดีเป็นคนเก่ง เป็นต้น ในขณะที่ ผูกเด็ก เด็กอาจจะดีธรรมาบ้าง เอาแต่ใจตนเองบ้าง ต้องให้อภัยอย่าเอาแต่ใจ

5. การฝึกวินัยต้องสม่ำเสมอ เราไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กได้ทันทีทันใด ต้องฝึก ซ้ำๆอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กซึมซับเป็นนิสัย เมื่อผิดต้องลงโทษทันทีเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง ถ้าเด็กทำดีต้อง ชมเชย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 80 - 81)

สรุป ได้ว่า การส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเองนั้นควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย และใช้วิธีจริงจังมากกว่า การบังคับ ควรปลูกฝังเด็กให้เกิดวินัยในตนเองโดยตั้งอยู่บนรากฐานของการใช้เหตุผลและการให้ความรัก การฝึกวินัยควรกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปและต้องสม่ำเสมอควรฝึกจนเป็นนิสัย หรือให้เกิดความเคยชินมี การชมเชยให้กำลังใจเมื่อเด็กประพฤติดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในตนเอง

งานวิจัยต่างประเทศ

มุสเสน (จิตรา ชนะกุล. 2539 : 23 ; อ้างอิงจาก Mussen. 1969 : 335 – 341, 513 - 514) ศึกษา พบว่า การฝึกวินัยให้แก่เด็กโดยใช้เหตุผลและให้ความรัก เป็นการฝึกวินัยที่ให้ผลดีที่สุดและช่วยส่งเสริม พัฒนาการทางสมองของเด็ก เพราะช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุผลหรือมาตรฐานสังคมที่พ่อแม่ต้องการ วิธีนี้จะช่วย ให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงขึ้น ซึ่งมุสเสน ให้ข้อคิดว่า การฝึกวินัยและส่งเสริมพัฒนาการของความรู้สึกรับผิดชอบ โดยการให้ความรักนั้น ควรใช้จนกว่าเด็กจะเลิกกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เพราะเป็นการ กระตุ้นให้เด็กยอมรับอย่างแท้จริง

ฮอฟแมน (จินดา น้ำเจริญ. 2540 : 12 ; อ้างอิงจาก Holfman. 1970 : 286) ได้ศึกษาวินัย 3 วิธี ได้แก่ การให้เหตุผล การปล่อยปละละเลย การรวมอำนาจ ผลการศึกษาพบว่า บิดามารดาที่ฝึกวินัยโดยวิธี การให้เหตุผล จะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กที่ได้รับการฝึกวินัยโดยบิดามารดาปล่อยปละละเลยหรือ รวมอำนาจ

มิลเลอร์ (สมจิตต์ สุวรรณวงษ์. 2542 : 46 ; อ้างอิงจาก Miller. 1984. *Yong Children*. p. 15-16) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างการลงโทษกับการฝึกวินัย พบว่าลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ของแต่ละ บุคคล สิ่งแวดล้อม กิจกรรมประจำวัน และความคาดหวังส่วนบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมเด็ก และเสนอแนะว่า เทคนิคที่ใช้ทักษะการแก้ปัญหาช่วยให้เด็กเกิดวินัยในตนเอง

งานวิจัยในประเทศ

วิลาวัณย์ เพ็ญพงษ์ (2536 : 63) ได้ศึกษาพฤติกรรมการอ่านเพื่อ ความมีระเบียบ และความ สามารถในการใช้กล้ำมเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์สร้างสรรค์(ศิลปะศึกษา) โดยใช้คำ ถามประกอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิง ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียน เกษมพิทยา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองได้รับการ จัดประสบการณ์สร้างสรรค์(ศิลปะศึกษา)โดยใช้คำถามประกอบ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการจัดประสบการณ์ สร้างสรรค์(ศิลปะศึกษา)แบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์สร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา)โดยใช้คำถามประกอบกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์สร้างสรรค์(ศิลปะศึกษา)แบบปกติ มี พฤติกรรมทางสังคมด้านความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและความสามารถทางกล้ำมเนื้อเล็กแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 49.73 และกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนน เฉลี่ย 40.33

นราพร ทับถม (2538 : 47 – 50) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมใน วงกลมเน้นสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาชั้นก่อนวัยเรียน ภาค เรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนวัดปทุมคงคา เขตปทุมวัน สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวงกลมโดยเน้นสิ่ง แวดล้อมมีพัฒนาการทางสังคมด้านวินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบปกติอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 19.07 และ 9.67 ตามลำดับ

สายพิน ประสูวรรณ์ (2538 : 44 – 48) ได้ทำการศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และครูสร้างกฎเกณฑ์ กลุ่มตัว อย่างเป็นนักเรียนชาย หญิง อายุ 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2536 โรงเรียนอนุบาล นครราชสีมา จำนวน 92 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการ เล่นตามมุมโดยเด็กร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และครูสร้างกฎเกณฑ์มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัย สำคัญทางสถิติ

ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539 : 40 – 44) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจ กรรมการเล่นทานก่อนกลับบ้าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิง อายุ 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนหน้าวัดพระลาน ปีการศึกษา 2538 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็ก ปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทานก่อนกลับบ้านมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นทานก่อนกลับบ้านมีค่าคะแนนเฉลี่ย 47.86 และ กลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 38.40

จันทร์ดี ถนอมคล้าย (2539 : 45 – 56) ได้ศึกษาการพัฒนาวินัยในตนเองด้านความอดทนของเด็ก ก่อนประถมศึกษาที่มีสติปัญญาแตกต่างกัน ด้วยวิธีการเล่นทานประกอบหุ่นมือโดยมีการใช้คำถามก่อน ระหว่างและหลังการเล่นทาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย หญิง อายุ 5 – 6 ปี ชั้นก่อนประถมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนวัดนางนอง สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า การใช้คำถามระหว่างการเล่านิทานเด็กมีวินัยในตนเองด้านความอดทน มากกว่าการใช้คำถามก่อนเล่านิทาน ส่วนการใช้คำถามหลังการเล่านิทานกับใช้คำถามระหว่างเล่านิทาน เด็กมีวินัยในตนเองด้านความอดทนไม่แตกต่างกัน

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเองนั้น ควรเป็นวินัยที่เกิดจากความรุ้ความเข้าใจมากกว่าวินัยที่เกิดจากการบังคับ และสามารถจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้เด็กได้เรียนรู้วินัยโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น ศิลปสร้างสรรค์ กิจกรรมในวงกลม การเล่นตามมุม การเล่า นิทาน การเล่นเกม ดังนั้นการฝึกวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยให้เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นผลดีต่อตัว เด็ก ครูจึงควรจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะซึ่งจะทำให้เด็กเรียนรู้ถึงการปรับตัว รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน อันเป็นการฝึกความมีวินัยในตนเองให้กับเด็ก

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

3.1 ความหมายของนิทาน

ไพโรพรรณ อินทนิล (2534 : 22) ให้ความหมายของนิทานว่าเป็นเรื่องที่สามารถเล่าได้ มีพล็อต เรื่องมีจินตนาการ มีการเคลื่อนไหว มีสีสัน เป็นศิลปะการถ่ายทอดที่เก่าแก่ เป็นสิ่งบันเทิงและมีประโยชน์ ใช้เป็นสื่อในการสอนจริยธรรม การปรับพฤติกรรม และส่งเสริมการอ่านให้กับเยาวชน

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2535 : 8) ให้ความหมายของนิทานว่าหมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกัน มาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการผูกเรื่องราวขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน แฝงคำสอนจรรยาในชีวิต เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่อเนื่องของผู้เล่าให้คนรุ่นใหม่ฟัง

เกริก ยุ้นพันธ์ (2539 : 16) ให้ความหมายของนิทานว่า เป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา ตั้งแต่โบราณ โดยมีเนื้อหาที่เล่าเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คุณงามความดี เพื่อปลูกจิตสำนึกของคนให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความดี และเป็นตัวอย่างแก่สังคม

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2540 : 45) กล่าวว่า นิทานเป็นเรื่องราวทั่ว ๆ ไป ที่เล่าสืบต่อกันมาโดยมี จุดประสงค์เพื่อสืบทอดประสบการณ์ ความรู้ ความคิดหรือค่านิยมบางอย่างให้กับผู้ฟัง พร้อมทั้งสอดแทรก ความสนุกสนานเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน

สัทพัฒน์ อรุณธารี (2542 : 2) ได้ให้ความหมายของนิทานว่า เป็นเรื่องที่มีผู้แต่งขึ้นใหม่โดย ยึดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการผูกเรื่องให้เข้ากับสภาวะการณ์ในเวลานั้นๆ ซึ่งสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมคติสอนใจที่พึงประสงค์ให้ผู้ฟังนำไปใช้ในชีวิตจากเนื้อหาของนิทานเพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ของ เด็ก

สมศักดิ์ ปริบูรณ์ (2542 : 48) สรุปความหมายของนิทานไว้ว่า

1. เป็นเรื่องราวที่ผูกขึ้น
2. เป็นเรื่องราวที่เล่าจากเป็นสื่อในการถ่ายทอด
3. เป็นบทประพันธ์ที่มีลีลาการเล่าแบบเป็นกันเอง ทำนองการเล่าด้วยวาจา
4. เป็นเรื่องเล่าที่มีจุดประสงค์หลัก เพื่อความบันเทิงใจ และมีสิ่งสอนใจเป็นจุดประสงค์รอง

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า นิทานเป็นเรื่องเล่าที่แต่งขึ้นมาด้วยการผูกเรื่องขึ้น โดย อาศัยประวัติของคนจริงบ้าง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงบ้าง หรืออาจเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมาจากความคิดสร้าง

จุดประสงค์ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและแฝงด้วยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ผู้ฟังนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

3.2 คุณค่าและประโยชน์ของนิทาน

นิทานเป็นสื่อที่มีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก สามารถเสริมสร้างพัฒนาการทุกด้านให้กับเด็ก ซึ่งนิตยา คชภักดี (2530 : 29) กล่าวว่ากิจกรรมการเล่านิทานจะมีความสำคัญต่อพฤติกรรมตามวัยของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก เพราะจะเกิดการรวมกลุ่มฟังนิทานซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ทางสังคม เช่นเรียนรู้มารยาทในการฟัง ปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน ลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ตัวแบบและเนื้อหาสาระในนิทานจะเป็นตัวชี้แนะพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ซึ่งเด็กอาจทดลองเลียนแบบพฤติกรรมนั้นเพื่อทดสอบว่าเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่ เพื่อให้สังคมยอมรับตนมากขึ้น

สมศักดิ์ บริบูรณ์ (2540 : 59 – 62) กล่าวว่า การเล่านิทานเป็นวิธีการให้ความรู้วิธีหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจใคร่เรียนรู้ สามารถจดจำ กล่าวแสดงออก และมีแรงจูงใจที่จะเปิดรับพฤติกรรมที่พึงปรารถนา นอกจากนั้นยังช่วยตอบสนองความต้องการของเด็ก เช่นความอยากรู้อยากเห็น ความสัมพันธ์ผล ความต้องการเป็นที่ยอมรับ เนื้อหาของนิทานที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการดังกล่าว จะช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกสมปรารถนาและมีความสุข กระจือหรือวันที่จะเรียนรู้ นิทานมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อเด็ก ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือในการสอนที่มีประสิทธิภาพในการชักจูงให้ผู้เรียนคล้อยตาม เป็นตัวกระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในตัวผู้เรียน เป็นตัวกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียน

2. เป็นเครื่องกระตุ้นและโน้มน้าวให้เด็กเปิดใจที่จะยอมรับพฤติกรรมด้านต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็กด้วย

3. เป็นตัวแบบในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก

นอกจากนี้แล้วนิทานยังมีประโยชน์และคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก นิทานช่วยสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย และยังช่วยปรุงแต่งบุคลิกภาพ แก้ไขพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามแบบของตัวละครในนิทานที่เด็กชื่นชอบ รวมทั้งยังเปิดโลกจินตนาการให้กว้างไกลและมีสัมพันธ์ภาพอันดีกับบุคคลรอบข้าง เป็นเครื่องกระตุ้นนำให้เด็กยอมรับพฤติกรรมต่าง ๆ และเป็นตัวแบบในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก

สุนหา พานิช (2531 : 91 – 92) กล่าวถึงการเล่านิทานสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็ก และเตรียมความพร้อมของเด็ก ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็ก

2. เพื่อช่วยให้เด็กเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความสุข ผ่อนคลายอารมณ์

ความเครียด

3. เพื่อฝึกการฟัง ฝึกสมาธิ เป็นการยืดช่วงความสนใจของเด็กให้มากขึ้น

4. เพื่อช่วยส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

5. เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ค่าใหม่และการใช้ภาษาที่ถูกต้อง

6. เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก ที่เหมาะสมกับวัยและทำให้เกิดการปรับตัวที่ดี

6. เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก ที่เหมาะสมกับวัยและทำให้เกิด
การปรับตัวที่ดี

7. เพื่อให้เด็กรู้จักการเลียนแบบในสิ่งที่ดี และหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ไม่ดี
8. เพื่อให้เด็กได้แสดงออก กล้าซักถาม และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ
9. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการที่ดี
10. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา และทางความคิด
11. เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากอ่านหนังสือ
12. เพื่อช่วยให้ผู้ใหญ่และเด็กมีความสนิทสนมกัน และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน
13. เพื่อให้เด็กรู้จักฟัง และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวที่ฟังให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างง่าย ๆ
14. เพื่อให้เด็กคุ้นเคยกับหนังสือ ในกรณีที่ใช้หนังสือประกอบการเล่า
15. เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความพร้อมในการอ่านให้แก่เด็ก
16. เพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา โดยใช้เนื้อหาสาระของนิทานบางเรื่อง

เกริก ยूनพันธ์ (2538 : 55 – 56) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่านิทาน ดังนี้

1. เด็กหรือผู้ฟัง จะเกิดความรู้สึกรอบอุ้มและใกล้ชิด เป็นกันเองกับผู้เล่า
2. เด็กหรือผู้ฟัง จะเกิดความรู้สึกร่วมในขณะที่ฟัง ทำให้เขาเกิดความเพลิดเพลินผ่อนคลายและ
สดชื่นแจ่มใส

3. เด็กหรือผู้ฟัง จะมีสมาธิหรือความตั้งใจที่มีระยะเวลานานขึ้นหรือยาวขึ้น โดยเฉพาะผู้เล่าที่
มีความสามารถในการตรึงให้ผู้ฟังหรือเด็ก ๆ ใจจดจ่ออยู่กับเรื่องราวที่ผู้เล่า เล่าเรื่องที่มีขนาดยาว

4. เด็กหรือผู้ฟัง จะถูกกล่อมเกลาด้วยนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมทำให้
เด็ก ๆ และผู้ฟังเข้าใจในความดีและความงามยิ่งขึ้น

5. นิทานจะทำให้เด็กหรือผู้ฟังมีความละเอียดอ่อน รู้จักการรับและการให้ มองโลกในแง่ดี

6. นิทานจะทำให้เด็กหรือผู้ฟังสามารถใช้กระบวนการคิดในการพิจารณาแก้ปัญหาได้

7. นิทานสามารถสร้างความกล้าให้กับเด็กหรือผู้ฟังโดยการแสดงออกที่ผ่านกระบวนการคิด
ที่มีประสิทธิภาพ

8. เด็กและผู้ฟังจะได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์และสามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

9. นิทานช่วยสร้างเสริมจินตนาการที่กว้างไกลไร้ขอบเขตให้กับเด็กหรือผู้ฟัง

10. นิทานสามารถช่วยให้เด็กและผู้ฟังได้รู้จักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 77) กล่าวถึงการเล่านิทานให้เด็กฟัง
ไว้ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็ก เพราะโดยธรรมชาติเด็กชอบฟังนิทานมาก

2. เพื่อให้เด็กผ่อนคลายความเครียด

3. ฝึกสมาธิด้านการฟัง ยืดช่วงความสนใจให้มากขึ้น

4. เพื่อส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรมและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

5. เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ซึ่งเหมาะสมกับวัย

6. เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษา และความคิดสร้างสรรค์

7. เพื่อส่งเสริมความกล้า เช่น กล้าซักถาม และกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

สรุป นิทานมีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมากช่วยสร้างการเรียนรู้และเสริมพัฒนาการของเด็กได้ทุกด้านทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา นอกจากนี้ตัวละครในนิทานยังเป็นตัวแบบที่หล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็กให้มีความประพฤติที่พึงประสงค์ เป็นที่ยอมรับในสังคม

3.3 ประเภทของนิทาน

วรรณิ ศิริสุนทร (2532 : 13 – 19) ได้แบ่งนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. นิทานพื้นบ้าน (Folk tales) เป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ภายหลังมีการเขียนขึ้นตามเค้าเรื่องเดิมบ้าง จัดจำเรื่องราวมาเขียนขึ้นบ้าง ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งดั้งเดิมเป็นใคร แบ่งออกดังนี้

1.1 นิทานเกี่ยวกับสัตว์ที่พูดได้ (Talking – Best tale) มีตัวละครสัตว์พูดได้ตอบกัน บางครั้งสัตว์ก็พูดได้ตอบกับคนด้วย เช่นแม่ไก่สีแดง ลูกเสือกับลูกวัว

1.2 นิทานไม่รู้จบ (Cumulative tales) เป็นนิทานธรรมดาพื้นๆแต่เนื้อเรื่องจะซ้ำๆ กันไปเรื่อยๆ เช่น เรื่องตากับยาย ลูกไก่ตื่นตูม

1.3 นิทานตลกขบขัน (The Droll หรือ Humorous tales) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นทำนองโง่เขลา แปลกประหลาดชวนให้เห็นเป็นเรื่องตลกขบขัน บางครั้งก็เป็นเรื่องปฏิภาณไหวพริบ เช่น เรื่องศรีธนญชัย

1.4 นิทานอธิบายเหตุผล (Pourquoi stories) ส่วนใหญ่นิทานพื้นบ้านชนิดนี้มีเนื้อเรื่องอธิบายและตอบคำถามของเด็กๆ ว่า “ทำไม...?” ส่วนใหญ่อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของสัตว์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในชาติต่างๆ บางครั้งก็เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น เรื่องทำไมกระต่ายจึงหางสั้น เสือทำไมจึงมีลาย น้าทะเลทำไมจึงเค็ม

1.5 เทพนิยาย (Fairy tales) เป็นนิทานเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา มีลักษณะที่เด่นชัดคือเนื้อเรื่องยาว ซับซ้อน ตัวละครมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถดลบันดาลสิ่งที่ดั่งใจหรือสิ่งที่ชั่วร้ายได้ ผู้วิเศษสามารถทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ได้อย่างที่คนธรรมดาไม่สามารถทำได้ เป็นนิทานพื้นบ้านที่ครองใจเด็ก มักนิยมใช้คำขึ้นต้นว่า “กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว” หรือ “ในกาลครั้งหนึ่ง” เช่น เรื่องสังข์ทอง เจ้าหญิงนิทรา

2. นิทานสอนคติธรรม (Fables) เป็นนิทานสั้นๆตัวละครมีทั้งคนและสัตว์มีบทบาทเหมือนคนมีแกนเรื่องแกนเดียว มีโครงเรื่องง่ายและสั้นและต้องให้บทเรียนที่สอนใจเป็นข้อสรุปที่ชัดเจน นิทานคติธรรมของต่างประเทศที่รู้จักกันดีได้แก่ นิทานอีสป นิทานชาดก นิทานปัญญาตันตระ นิทานเทียบสุภาษิต นิทานคติธรรมประกอบด้วย

2.1 นิทานเทียบสุภาษิต เป็นนิทานที่ยกสุภาษิตตั้งเป็นโคลง 1 บทแล้วมีนิทานเทียบได้กับโคลงนั้น เช่น นิทานเทียบสุภาษิตของพระยาสิหราชฤทธิไกร (ทองคำ)

2.2 นิทานชาดก (Jatakas) เป็นนิทานสอนคติธรรมของอินเดีย ไม่ปรากฏชัดว่าเริ่มมีขึ้นครั้งแรกเมื่อใด แต่เป็นที่รู้จักในยุโรปเมื่อคริสตศตวรรษที่ 5 คำว่าชาดกมาจากภาษามคธ แปลว่า เกิดแล้ว หมายถึงเรื่องราวของพระพุทธเจ้าและพระสาวกที่เกิดขึ้นมาแล้วในชาติก่อนๆ และในแต่ละชาติได้บำเพ็ญบารมีคือทำความดียิ่งขึ้นจนชาติสุดท้ายได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า

2.3 นิทานอีสป (Aesopp's Fables) ผู้เขียนคืออีสปซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นทาสชาวกรีก เนื่องจากเขาถูกจำกัดเสรีภาพในการพูดและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เขาจึงพยายามหาทางออกด้วยการแสดงความคิดเห็นออกมาในรูปของนิทานคติธรรม ตัวอย่างได้แก่ หม่าปากกับลูกแกะ ราชสีห์กับหนู

2.4 นิทานปัญจตันตระ (The Panchatantra) เป็นนิทานสอนคติธรรมของอินเดียเชื่อว่าผู้แต่งเป็นคนอินเดียภาคใต้ชื่อวิษณุครมา ต้นฉบับเดิมเป็นภาษาสันสกฤต ต่อมามีการแปลหลายภาษา ตัวละครส่วนมากเป็นสัตว์ แต่ละเรื่องประกอบด้วยหลักธรรมและคติชีวิตโดยมีสาระของหลักธรรมแบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ การผูกมิตร การตัดขาดจากมิตร สงครามและความสงบ การสูญเสียของที่ดินมีอยู่ และผลการกระทำอันไม่สมควร นิทานเหล่านี้เขียนเป็นความเรียงร้อยแก้ว และตอนท้ายเป็นโคลงหรือกลอนสั้นๆ ให้ข้อสรุปเป็นสุภาษิตสอนใจ ตัวอย่างได้แก่ พรหมมณีกับแพะ ลิงกับจระเข้ ลิงโตกับกระต่ายน้อย

เกริก ยूनพันธ์ (2539 : 20-22) กล่าวถึงการแบ่งประเภทของนิทานโดยแบ่งออกตามลักษณะได้เป็น 8 ประเภทคือ

1 เทพนิทานหรือเทพนิยาย เป็นนิทานปรัมปราที่มีเนื้อหาเกินเลยความจริงของมนุษย์ เป็นส่วนใหญ่ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอภินิหาร เวทมนต์ ฤทธิ์เดช สถานที่ในเนื้อเรื่องมักเป็นสวรรค์หรือเมืองบาดาล มีพระเอกเป็นเจ้าชาย มีนางเอกเป็นเจ้าหญิง มีนางฟ้า มีเทวดา และยักษ์ เป็นตัวเอกของเรื่อง

2 นิทานประจำถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน เป็นนิทานที่เล่าตกทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตำนานพื้นบ้าน ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ภูเขา ทะเล แม่น้ำ หรือเป็นเรื่องราวของโบราณวัตถุที่มีเหตุแห่งที่มาของการสร้าง การเกิด เป็นต้น

3 นิทานคติสอนใจ เป็นนิทานที่เลียบเคียงเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ ให้บังเกิดผลในการดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ให้พึงพิถีพิถันละเอียดรอบคอบและไม่ประมาท มีการช่วยเหลือและเมตตาต่อผู้อื่นตลอดจนการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4 นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่กล่าวอ้างถึงบุคคลที่มีความสามารถ อดอาจ กล้าหาญ นิทานวีรบุรุษมักเป็นเรื่องที่ถ่ายทอดเรื่องจริงของบุคคลที่สำคัญๆไว้ มีการสร้างฉากหรือสถานการณ์ที่ตื่นเต้นหรือเกินความเป็นจริงเพื่อให้เรื่องราวสนุกสนาน และทำให้เกิดความรู้สึกคล้ายตามว่าบุคคลที่เป็นวีรบุรุษนั้นมีความสามารถและน่าสนใจจริง ๆ

5 นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่เป็นเรื่องราวของเหตุที่มาของสิ่งหนึ่งสิ่งใด และอธิบายพร้อมตอบคำถามเรื่องราวนั้น ๆ ด้วย เช่น เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์ ทำไมน้ำทะเลจึงเค็ม เป็นต้น

6 นิทานเทพปกรณัม เป็นนิทานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อโดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่มีอภินิหารเหนือความเป็นจริงลึกลับ ได้แก่ พระอินทร์ พระพรหม ทศกัณฐ์ เป็นต้น

7 นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอกของเรื่อง และเปรียบเทียบเรื่องราวกับชีวิตมนุษย์ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม สอนจริยธรรมแฝงแง่คิด และแนวทางแก้ไขเป็นเรื่องราวที่สนุกสนาน

8 นิทานตลกขบขัน เป็นนิทานที่มีเรื่องราวเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่ แต่มีมุขตลกขบขันสนุกสนาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข เนื้อเรื่องจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับไหวพริบ เรื่องราวแปลกๆ เรื่องเหลือเชื่อ เรื่องเกินเลยความเป็นจริง เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า นิทานสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท โดยใช้เกณฑ์การแบ่งประเภทที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของนิทาน

3.4 องค์ประกอบของการเล่านิทาน

ในการเล่านิทานมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ที่จะให้การเล่านิทานเป็นไปตามจุดประสงค์ของการเล่า ได้แก่ ตัวผู้เล่า เนื้อหานิทาน และสื่อประกอบการเล่านิทาน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2541 : 14 – 15) ได้เสนอองค์ประกอบของการเล่านิทาน ดังต่อไปนี้

1. ตัวผู้เล่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการเล่านิทาน คือ ตัวผู้เล่า เทคนิค วิธีการ ภาษา ท่าทาง ความสามารถในการสร้างบรรยากาศในการเล่านิทาน ถือเป็นศิลปะเฉพาะตัวของผู้เล่านิทาน ซึ่งสามารถฝึกฝนได้ ผู้เล่านิทานที่ดีจะมีอารมณ์และสนุกกับการเล่า มีความพร้อมที่จะให้นิทานสนุก สอดคล้องกับสถานการณ์ขณะเล่านิทานได้

2. เนื้อหานิทาน นิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็ก คือ นิทานที่มีความถูกต้อง ชัดเจน ภาษา ถูกไวยากรณ์ เนื้อหาสั้น ง่าย มีตัวแสดงน้อย เป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก เกี่ยวกับผู้ปกครอง พี่น้อง เพื่อนเล่น และสัตว์เลี้ยง (Gilley and Gilley .1980 : 259)ไม่ว่าจะเป็นนิทานที่นำมาหรือผู้เล่าแต่งเองก็ตาม ถ้าเนื้อหาในนิทานมีความสัมพันธ์กับเด็กมาก เด็กจะสนใจมากกว่านิทานไกลตัว นิทานที่เด็กฟังและสนใจมาก ตัวอย่าง เช่น เด็กไม่ชอบกินผักครูใช้นิทานเรื่องหนูน้อยชอบผักให้ฟัง เด็กชอบสัตว์เลี้ยงครูเล่านิทานสัตว์เลี้ยง เป็นต้น ประการหนึ่งที่สำคัญคือ เนื้อหาในนิทานต้องเป็นบทสนทนา มาก ๆ เพราะเด็กไม่ชอบการเล่าแบบบรรยายความที่มีเนื้อหายาว ๆ ตัวละครมาก ๆ เพราะเด็กยังไม่สามารถถ้อยแถลงเรื่องราวที่ซับซ้อนได้

3. สื่อประกอบการเล่านิทาน สื่อประกอบในการเล่านิทานเป็นตัวขยายความในนิทานให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในรายละเอียดของท่าทางของตัวแสดงและบรรยากาศ ทำให้เด็กมีจินตนาการติดตามเรื่องราวได้อย่างแจ่มชัด อีกทั้งสนุกตื่นเต้นด้วยการกระตุ้นจากสื่อประกอบการเล่านิทานซึ่งสื่ออาจหาได้จากผู้เล่าสร้างขึ้นเองหรือซื้อจากสื่อสำเร็จรูป

สรุปได้ว่า ทั้งผู้เล่า เนื้อหานิทาน และสื่อประกอบ ล้วนมีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป ผู้เล่าเก่ง เนื้อหาดี สื่อเยี่ยม ย่อมให้การเล่านิทานประสบความสำเร็จสูง

3.5 รูปแบบการเล่านิทาน

เกริก ยุ้นพันธ์ (2538 : 36 – 55, 112) กล่าวถึงการเล่านิทานว่ามีรูปแบบและกระบวนการเล่าหลากหลายและแยกลักษณะการเล่า ได้ดังนี้

1. การเล่านิทานแบบปากเปล่า เป็นนิทานที่ผู้เล่าเรื่องจะต้องเตรียมตัวให้พร้อม ตั้งแต่การเลือกเรื่องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มผู้ฟัง นิทานปากเปล่าเป็นนิทานดั้งเดิมและสร้างความสนใจของผู้ฟังด้วยน้ำเสียง แววตาและลีลาท่าทางประกอบของผู้เล่าที่สง่าและพอเหมาะพอดี

2. การเล่านิทานแบบเล่าไปวาดไป เป็นนิทานที่ผู้เล่าจะต้องมีประสบการณ์การเล่านิทานแบบปากเปล่าอยู่ด้วยมากพอสมควร รูปที่วาดขณะเล่าเรื่องนี้ภาพที่วาดออกมาอาจจะสอดคล้องกับเรื่องราวหรือบางครั้งเมื่อเล่าเรื่องจบ รูปที่วาดจะไม่สอดคล้องกับเรื่องที่เล่าเลยก็ได้ คือจะได้ภาพใหม่เกิดขึ้น

3. การเล่านิทานแบบใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบ เป็นนิทานที่เล่าโดยใช้สื่อหรืออุปกรณ์ขณะเล่า เป็นนิทานที่ผู้เล่านิทานจะต้องใช้สื่อที่จัดเตรียมหรือหามา เพื่อประกอบการเล่า เช่นการเล่านิทานโดยใช้สื่อหนังสือ นิทานหุ่นนิ้ว นิทานหุ่นมือ นิทานหุ่นเชิด นิทานหุ่นชัก นิทานหุ่นกระบอก นิทานหุ่นกระดาษ นิทานเชือก นิทานผ้าเช็ดหน้า ฯลฯ เป็นต้น และในขณะที่เล่านิทานนี้อาจจะมีดนตรีประกอบ หรือผู้เล่าหาวัสดุอย่างง่ายมาทำเครื่องเคาะกำกับจังหวะเพื่อประกอบการเล่า เพิ่มรสชาติให้สนุกสนานยิ่งขึ้น สื่อหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบช่วยให้ผู้ฟังเกิดรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น สื่อนิทานช่วยกระตุ้นสร้างความสนใจของผู้

ฟัง ให้เกิดความสนใจในนิทานมากด้วย ดังนั้น ผู้เล่านิทานถ้าเล่านิทานประกอบสื่อ ผู้เล่าเองจะต้องเตรียมผลิตสื่อ จัดหาสื่อให้พร้อม และทดลองการใช้สื่อเพื่อความเหมาะสมและลงตัวที่สุดในการทำการเล่านิทานด้วยสื่อ นอกจากนี้ผู้เล่านิทานด้วยสื่อที่ดีจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องพัฒนาปรับปรุงสื่อให้เหมาะสมและดียิ่งขึ้น

สมใจ บุญอุรพีภิญโญ (2539 : 9 – 10) กล่าวถึงรูปแบบของการเล่านิทาน ไว้ดังนี้

1. การเล่านิทานปากเปล่า
2. การเล่านิทานประกอบการวาดภาพ
3. การเล่านิทานประกอบภาพ
4. การเล่านิทานประกอบเส้นเชือก
5. การเล่านิทานประกอบหุ่นประดิษฐ์
6. การเล่านิทานประกอบหุ่นแปะ
7. การเล่านิทานประกอบการใช้ผ้าเช็ดหน้า
8. การเล่านิทานประกอบการร้องเพลง

กุลยา ตันติผลลาชีวะ (2541 : 12 – 14) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเล่านิทานไว้ดังต่อไปนี้

1. การเล่านิทานปากเปล่า เป็นการเล่านิทานที่อาศัยเพียงคำพูด และน้ำเสียงของผู้เล่า ไม่มีการใช้สื่อประกอบการเล่า อาศัยเพียงน้ำเสียงและจังหวะการพูดที่สูงต่ำ รั้าใจผู้ฟังตามเนื้อเรื่องในนิทาน การเล่านิทานวิธีนี้ต้องอาศัยศิลปะการพูดและเล่าที่จูงใจ อาจเป็นการจูงใจให้เด็กนอนหลับ หรือมีสมาธิทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ควรใช้เวลาไม่เกิน 15 นาที

2. การเล่านิทานประกอบท่าทาง เป็นการเล่านิทานที่มีชีวิตชีวามากกว่าการเล่าแบบปากเปล่า เพราะเด็กสามารถติดตามเรื่องที่เล่าได้ และจินตนาการเป็นรูปธรรมมากขึ้น ตามท่าทางของผู้เล่า และสนุกมากขึ้น เพราะเห็นภาพพจน์ของผู้เล่า ท่าทางที่ใช้ประกอบการเล่านิทานอาจเป็นท่าทางของผู้เล่า ท่าทางแสดงร่วมของเด็ก ได้แก่ การทำหน้าตา การแสดงท่าทางกายหรือการเล่นนิ้วมือประกอบการเล่า

3. การเล่านิทานประกอบภาพ ภาพที่ใช้ประกอบการเล่านิทานมีหลายชนิด มีทั้งภาพถ่าย ภาพโปสเตอร์ ภาพจากหนังสือ ภาพวาด ภาพสไลด์ ภาพเคลื่อนไหว หรือภาพฉาย การมีภาพสวยๆ มาประกอบการเล่านิทานจะสามารถจูงใจเด็กและสร้างสรรค์จินตนาการให้กับเด็กโดยเฉพาะภาพการ์ตูนที่เคลื่อนไหวย้ายไปแต่ละลำดับภาพ จะจูงใจ ทำให้เด็กติดตามเรื่องราวด้วยความอยากรู้ เด็กจะสนุกมากขึ้นถ้าในขณะที่ฟังเรื่องและดูภาพนั้นผู้เล่ากระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นและร่วมสร้างจินตนาการไปกับนิทานที่เล่า

4. การเล่านิทานประกอบเสียง ได้แก่ เสียงเพลง เสียงดนตรี แถบบันทึกเสียงต่างๆ สามารถนำมาประกอบการเล่านิทานได้ จุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นเร้าให้เกิดความตื่นตื้นอยากติดตาม การนำเสียงมาประกอบการเล่านิทานจะมีลักษณะเช่นเดียวกับละครวิทยุ ที่ใช้เสียงประกอบเพื่อให้เกิดการฟังที่มีจินตนาการ นอกจากใช้เสียงเพลง เสียงดนตรีแล้วเรายังสามารถใช้เสียงเด็กมาประกอบการเล่าได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อเล่าถึงรถไฟวิ่ง ผู้เล่าอาจชักชวนให้เด็กที่ฟังร่วมกันทำเสียงรถไฟวิ่งฉึกฉัก ปิ๊งๆ ประกอบการเล่า ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศการฟังนิทานสนุกไปอีกแบบหนึ่ง

5. การเล่านิทานประกอบอุปกรณ์หรือสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่หรือผู้เล่าจัดทำขึ้น เช่น หน้ากากของตัวแสดงในนิทาน หุ่นมือ หุ่นชัก หุ่นเชิด ตุ๊กตา เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นสื่อที่ใช้ประกอบการเล่านิทานที่สำคัญ อุปกรณ์เหล่านี้ทำให้เด็กสนุกและตื่นตาไปกับนิทานที่เล่าได้เป็นอย่างดี และสร้างความสนใจในการฟังนิทานให้แก่เด็กมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ

3.6 หลักเกณฑ์ในการเลือกนิทาน

การเลือกนิทานสำหรับเด็กฟังนั้น มีความสำคัญกับเด็กมากเพราะนิทานมีมากมายหลายประเภท การเลือกนิทานที่มีความเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็กจะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาที่ดี ไพพรรณ อินทนิล (2534 : 70 – 73) เสนอหลักในการเลือกนิทาน ดังนี้

1. เลือกเรื่องให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เด็กเล็กสนใจสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เพราะมีประสบการณ์น้อย ควรเลือกเรื่องที่เขาใจง่าย ตัวละครน้อย ไม่ตื่นเต้นหวาดเสียว ระยะเวลาในการเล่าไม่ยาวนาน
 2. เลือกเรื่องที่เขาเล่าอยากเล่า เป็นเรื่องที่เขาชอบพอใจที่จะเล่าจะทำให้เล่าได้ดี สนุกสนานมีชีวิตชีวา
 3. เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับวิธีการเล่าและสื่อประกอบการเล่า เทคนิคและวิธีการเล่าต่างๆ
 4. เลือกเรื่องที่มีเนื้อหาสาระ ข้อคิด ที่จะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้กับเด็ก ผู้เล่าต้องตระหนักทุกครั้งที่เขาเล่าให้เด็กฟังว่า เรื่องที่นำมาเล่าต้องมีคติ และข้อคิดปลูกฝังความดีงามให้เกิดขึ้นในจิตใจเด็กทุกครั้ง ทั้งนี้ผู้เล่าต้องมีกลยุทธ์ที่แยบยลในการเล่าที่จะไม่ให้เขารู้สึกว่าถูกสอนในเรื่องศีลธรรมจรรยา
 5. เลือกเรื่องที่ทำให้ความสนุกสนาน เรื่องขำขัน เป็นนิทานที่ผู้ฟังชอบมาก แต่ไม่ใช่ทุกครั้งหรือทุกเรื่องที่เขาจะต้องเป็นนิทานขำขัน เพราะเด็กมีความสนใจและต้องการฟังนิทานหลายประเภท
 6. เลือกเรื่องที่มีความเคลื่อนไหวอยู่ในเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่เขาควรจะให้มีคำกริยาซึ่งจะต้องตอบคำถามว่าใครทำอะไรได้มากที่สุด เด็กทุกคนอยากรู้ว่า เมื่อเกิดเรื่องเช่นนี้แล้วจะเป็นอย่างไรต่อไป ตัวสำคัญของเรื่อง พระเอก ผู้ร้ายทำอะไร ทำแล้วเป็นอย่างไร
 7. ควรเลือกนิทานที่มีเนื้อเรื่องเร้าใจ ทำให้เกิดความตื่นเต้นอยากฟังไปจนจบ การผูกเรื่องต้องให้แนบเนียนและมีเรื่องพลิกย่อยที่น่าออกนอกทางให้น้อยที่สุด เลือกนิทานที่จบในตัวของมันเอง
 8. เลือกเรื่องคำซ้ำ ๆ ข้อความซ้ำ ๆ และคล้องจองกันสำหรับเด็กเล็กเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กตั้งใจและสนุกสนานมาก
 9. ควรเลือกเรื่องที่ทำให้ความรู้สึกสะเทือนใจ เช่น รัก เกลียด โกรธ สอดแทรกอยู่ด้วย ผู้ฟังนิทานไม่ชอบเรื่องที่จืดชืด ควรมีตอนที่ตื่นเต้น เศร้าโศก สอดแทรกลงไปด้วย
 10. นิทานเรื่องผี เด็กมักจะรู้สึกทั้งอยากฟัง ทั้งกลัว ผู้เล่าควรเลือกเรื่องผีที่น่ารักน่าเอ็นดู ไม่น่ากลัว ผีที่คอยช่วยเหลือคนดีหรือเรื่องผีที่กลัวผีด้วยกันเอง
 11. นิทานพื้นเมือง ตำนาน เป็นนิทานที่อธิบายที่มาของชื่อและสิ่งต่าง ๆ ตำนานเกี่ยวกับสถานที่ เรื่องราววีรบุรุษ ควรนำมาเล่าให้เด็กฟัง
 12. เทพนิยาย และเทพปกรณัม เด็ก ๆ ชอบฟังมากเพราะมีเรื่องผจญภัยตื่นเต้นเร้าใจ
- สมใจ บุญอูร์พิภิญโญ (2539 : 7 – 8) กล่าวถึงการเลือกนิทานที่จะนำมาเล่าให้เด็กฟังนั้น ควรคำนึงถึงอายุและความสนใจของผู้ฟัง เด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 4 – 6 ปี จะสนใจตัวเองน้อยลงเริ่มสนใจภายนอกมากขึ้น มีอารมณ์ รักสนุก ชอบฟังนิทานประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่มีสัตว์พูดได้ นิทานสำหรับเด็กระดับปฐมวัยนั้นมีหลายประเภท เช่น นิทานที่เล่นคำ เล่นเสียงจังหวะคำ นิทานที่มีคำคล้องจอง มีคำซ้ำ ๆ กันที่น่าฟัง นิทานที่กระตุ้นจินตนาการและตอบสนองให้โอกาสเด็กได้แสดงออกทางท่าทาง นิทานที่รับรู้และเข้าใจความรู้สึกของเด็กและให้ความเห็นอกเห็นใจ หนังสือที่นำมาเล่านี้ควรมีภาพประกอบที่ชัดเจน สีสันสวยงาม และเสนอภาพที่สะท้อนความคิดเด็กในทางที่ดีงาม

ระยะเวลาในการเล่านิทานในระยะแรกควรใช้เวลาประมาณ 15 – 20 นาที และสถานที่สำหรับให้เด็กฟังนั้นก็มีหลายลักษณะเช่น บริเวณใต้ร่มไม้ ในห้องเรียน ห้องกิจกรรม เป็นต้น ข้อสำคัญบริเวณนั้นต้องปราศจากเสียงรบกวน เด็กควรอยู่ในท่าทางที่สบาย ไม่เคร่งเครียด อาจนั่งบนพื้นหรือบนเก้าอี้ที่เด็กสามารถมองเห็นผู้เล่าได้อย่างชัดเจน และผู้เล่าก็สามารถมองเห็นผู้ฟังได้ครบทุกคน

จากหลักเกณฑ์ในการเลือกนิทานสรุปได้ว่าหลักเกณฑ์ในการเลือกนิทานคือเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เป็นเรื่องที่มีตัวละครไม่มาก เนื้อเรื่องไม่ยาว และยากเกินไป และระยะเวลาในการเล่านั้นประมาณ 15 – 20 นาที

3.7 วิธีการเล่านิทานและเทคนิคในการเล่านิทาน

ครุฑักษ์ ภิรมย์ภักษ์ (2540 : 45 – 46) กล่าวว่าในการเล่านิทานสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งคือการสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟังจุดเริ่มต้นอยู่ที่การเตรียมให้พร้อมพร้อมให้ดีของผู้เล่า ผู้เล่าจะต้องค้นหาจุดสำคัญของเรื่องให้พบ และสรุปจบให้จับใจ ดังนี้

ประโยคแรกที่จะใช้ในการเริ่มเรื่อง ควรคัดสรรถ้อยคำที่ฟังดูแล้วน่าตื่นเต้น จูงใจให้ติดตามเรื่องต่อไป ขณะที่เล่าควรกวาดสายตาไปรอบ ๆ มองหน้าผู้ฟังอย่างทั่วถึงทุกคนตลอดเวลา สังเกตดูว่าสายตาทุกคู่ของผู้ฟังยังจับจ้องให้ความสนใจกับบทบาทลีลาการเล่าและเรื่องราวที่เล่าอยู่หรือไม่ ถ้ารู้สึกว่าการกำลังจะสูญเสียความสนใจ ควรเปลี่ยนบรรยากาศด้วยการหยุดพักถามปัญหาอะไรเอ่ย ปัญหาข่าวหรือปัญหาสนุก ๆ

การจบเรื่อง ประโยคสุดท้ายที่จะใช้ปิดเรื่อง มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประโยคแรกที่ใช้เริ่มเรื่อง ผู้เล่าต้องคิดและเตรียมไว้ว่าจะปิดเรื่องด้วยประโยคใด จึงจะเป็นการสรุปจบที่จับใจผู้ฟัง โดยทั่วไปมักปิดการเล่านิทานด้วยถ้อยคำที่กินใจ ให้ข้อคิด หรือทิ้งท้ายไว้ให้คิด

กิจกรรมภายหลังการเล่านิทานเป็นสิ่งที่ไม่ควรละเลย หลังจากเล่านิทานจบแล้ว ควรมีคำถามเกี่ยวกับนิทานมาให้เด็กเรียนตอบ ซึ่งอาจถามเกี่ยวกับชื่อตัวละครที่สำคัญ เหตุการณ์ที่สำคัญ และข้อคิดที่ได้ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 78 – 79) ได้เสนอวิธีการเล่านิทานที่ครูควรทราบ ดังนี้คือ

1. เนื้อเรื่อง ต้องเหมาะสมกับวัย ใช้เรื่องที่มีความดีชนะความชั่วเสมอไป และผู้เล่าต้องจำเนื้อเรื่องได้ดีทุกตอน
2. เสียง ผู้เล่าจะต้องให้เด็กทั้งหมดได้ยินเสียงผู้เล่าอย่างชัดเจน ระดับเสียงและจังหวะพูดถูกต้อง ใส่ความรู้สึกลงไปในน้ำเสียง ถ้าผู้เล่าสามารถทำเสียงสูงต่ำ ทำเป็นเสียงเด็ก เสียงคนแก่ หรือทำเสียงตามลักษณะของตัวละครได้ เด็กจะยิ่งสนใจมากยิ่งขึ้น
3. ท่าทาง ถ้ามีภาพประกอบผู้เล่าไม่ต้องใช้ท่าทางมากนักแต่เน้นที่ภาพ หากไม่มีภาพประกอบก็ควรใช้ท่าทางประกอบบ้างตามโอกาส แต่อย่าใช้มากเกินไป ฟังระวังให้เป็นไปตามธรรมชาติ
4. จังหวะ จังหวะการพูดเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นิทานน่าสนใจ
5. อารมณ์ ในขณะที่เล่าควรเล่าให้เด็กเห็นถึงความรู้สึกและอารมณ์ของผู้เล่า เช่น อารมณ์รื่นเริง ความรู้สึกตื่นเต้น หรืออารมณ์เศร้า ฯลฯ
6. ข้อตกลง ก่อนฟังนิทานควรมีข้อตกลงกันว่าผู้ฟังจะต้องไม่พูดแซงในขณะที่ฟังนิทาน

7. เวลาในการเล่า เด็กอายุ 4 – 5 ขวบ หรือ 5 – 6 ขวบ ใช้เวลาประมาณ 10 – 15 นาที

กุหลาบ ดันติผลาชีวะ (2541 : 16 – 17) กล่าวถึงการเล่านิทานมีขั้นตอนการดำเนินการเป็นลำดับ แต่ละขั้นตอนของการเล่า ต้องมีการจัดเตรียมให้เหมาะสม จึงจะทำให้การเล่านิทานมีความหมาย ประทับใจผู้ฟังแม้ว่านิทานจะเป็นสิ่งที่เด็กชอบ และพร้อมที่จะฟังอยู่เสมอก็ตาม นิทานทุกเรื่อง กับการเล่าทุกครั้งไม่สามารถตรงให้เด็กอยู่กับที่ได้ตั้งแต่ต้นจนจบ เว้นแต่กระบวนการการเล่านั้นจะมีขั้นตอนการเตรียมการที่นอกจากจะทำให้เด็กสนใจดำเนินไปสู่จุดประสงค์ของผู้เล่าที่ต้องการแล้ว ต้องทำให้เด็กเพลิดเพลินกับการฟังนิทานด้วย ในการเตรียมการเพื่อการเล่านิทาน ถ้าครูเป็นผู้เล่าควรจัดเตรียมเนื้อหาในนิทานก่อน ถ้าเป็นนิทานที่มาจากในหนังสือนิทาน ครูต้องอ่านให้เข้าใจ จำเนื้อเรื่องให้ได้ เมื่อนำไปเล่าประกอบภาพในหนังสือจะได้พูดความต่อเนื่องเป็นเรื่องราว มีหยุดพัก ถามตอบจะทำให้เข้าใจง่ายไม่ลืมน

การเตรียมเด็กสำหรับฟังนิทาน ที่หนึ่งของเด็กกับครูต้องใกล้ชิดกัน ครูอาจนั่งสูงกว่าเด็กเล็กน้อย เพื่อให้สามารถแสดงภาพในหนังสือ หรือภาพอื่น ๆ บนตักในระดับสายตาเด็ก ขณะเล่าควรจัดเด็กเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่ให้นั่งล้อมวงครู แล้วครูเริ่มกิจกรรมเตรียมเด็กด้วยการให้เด็กร้องเพลง ดูภาพ หรือกล่าวคำจูงใจเพื่อให้เด็กมีอารมณ์พร้อมที่จะฟัง เมื่อพร้อมแล้วจึงเริ่มต้นด้วยการเล่านิทาน หากมีจุดประสงค์ของการฟังต้องบอกเด็กด้วย

การดำเนินเรื่อง อาจเป็นการนำเสนอด้วยภาษาพูดอย่างเดียวหรือใช้ภาษาท่าทาง หรือใช้สื่อประกอบต่าง ๆ ทั้งแถบบันทึกเสียงและภาพประกอบ ผู้เล่าต้องใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจง่าย ถูกหลักไวยากรณ์ บทสนทนาอาจใช้ภาษาถิ่น หรือใช้คำคุณศัพท์ที่เด็กเคยชินจะช่วยให้การเล่ามีประสิทธิภาพและมีความหมายตรงกับจุดประสงค์ของผู้เล่ามากขึ้น

การสรุปเรื่อง ขั้นตอนสุดท้ายของการเล่านิทานทุกครั้ง ควรมีการสรุปเรื่องด้วยคำถามเกี่ยวกับประเด็นสาระสำคัญของเรื่อง ลักษณะของตัวแสดงในเรื่อง ความรู้และคำสอนที่ได้จากเรื่อง เพื่อให้เด็กได้คิด ทบทวน และเก็บข้อความรู้จากนิทานเป็นการย้ำเตือน ทำให้เด็กจดจำเรื่องราวได้ดี

สรุปได้ว่า ในการเล่านิทานให้เด็กฟังนั้น ครูต้องมีการเตรียมตัวในการเล่าให้พร้อม อ่านหรือท่องจำเนื้อเรื่องให้ได้ มีการนำเรื่องและการสรุปเรื่องด้วยคำที่น่าสนใจ มีกิจกรรมการสรุปในตอนท้ายด้วย

3.8 ทฤษฎีการเรียนรู้จากตัวแบบของแบนดูรา

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977 : 22 – 27) กล่าวว่าพฤติกรรมของมนุษย์มีการเรียนรู้พฤติกรรมจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งโดยตรง (Direct Experience) คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองและโดยอ้อม (Indirect Experience) คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นหรือการเรียนรู้จากตัวแบบ (Learning Thought Modeling) ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการสังเกต (Observational Learning Process) การเรียนรู้ส่วนใหญ่ในชีวิตประจำวันเป็นการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสังเกตตัวแบบ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. กระบวนการสนใจ (Attentional Process) เป็นกระบวนการเลือกและรับรู้ลักษณะ

พฤติกรรมของตัวแบบ โดยผู้สังเกตจะต้องให้ความสนใจ และรับรู้ลักษณะที่สำคัญให้ถูกต้องแล้วนำสิ่งที่ได้จากการสังเกตมาสรุปรวบรวมไว้เป็นขั้นตอนเพื่อให้ง่ายต่อการจำ ซึ่งความสนใจนี้จะสามารถจำแนกพฤติกรรมที่สำคัญออกจากพฤติกรรมอื่นของตัวแบบการรับรู้จะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสนใจจากตัวผู้สังเกต ได้แก่ ความสามารถในการสังเกต การรับรู้ การแปลความ การ

รวบรวมสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกต หรือจากโครงสร้าง และลักษณะของตัวแบบ ได้แก่ ความซับซ้อน ความน่าสนใจของตัวแบบ รวมทั้งองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพระหว่างตัวแบบกับผู้สังเกต

2. กระบวนการคงไว้ (Retention Process) เป็นกระบวนการของการจำเป็นการรวบรวม ลักษณะพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตไว้ในระบบความจำในรูปของสัญลักษณ์ (Symbolic Forms) อันได้แก่ จินตภาพ (Image) และภาษา (Verbal) เมื่อบุคคลได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบที่ตนสนใจ การรับรู้จะเกิดขึ้นและเมื่อพฤติกรรมสิ้นสุดลง มโนภาพและพฤติกรรมดังกล่าวจะยังคงอยู่ในความจำและถูกจัดแปลงเป็น สัญลักษณ์ทางภาษา ซึ่งสามารถจดจำได้ง่ายและนานกว่า

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการแปลงสัญลักษณ์ ในระบบความจำออกมาเป็นพฤติกรรม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะถูกต้อหรือใกล้เคียงกับตัวแบบหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปริมาณการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกต และความสามารถที่มีอยู่ในตัวของบุคคลนั้น

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) การเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ในสังคมนั้น มนุษย์ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมที่ตนรับรู้มาทั้งหมด แต่จะเลือกพฤติกรรมของตัวแบบที่ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองมากกว่าพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสีย การประเมินพฤติกรรมของตัวแบบจึงเป็นไปในรูปของการรับเอาสิ่งที่ตนพึงพอใจและปฏิเสธสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วยหรือไม่พึงพอใจ

แบนดูรา (Bandura, 1969 : 120) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของตัวแบบไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยการสังเกตจากตัวแบบ มีผลทำให้ผู้สังเกตเกิดการตอบสนอง 3 ประการคือ

1. การได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบ ทำให้ผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่ไม่เคยแสดงมาก่อนได้
2. พฤติกรรมของตัวแบบ อาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้สังเกตที่มีอยู่ก่อนให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับผลของพฤติกรรมที่ตัวแบบได้รับ
3. การได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบ ช่วยให้ผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมที่ตนมีแนวโน้มที่จะแสดงออก ให้แสดงออกได้ง่ายขึ้น

การเลียนแบบเกิดขึ้นได้ทั่วไปในทุกวัฒนธรรม ทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ แม้แบบที่ก่อให้เกิดการเลียนแบบนั้นอาจเป็นชีวิตจริงในสังคมหรือเป็นสัญลักษณ์ก็ได้ และสามารถแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น ทางคำพูด การเขียนรูปภาพ หรือหลาย ๆ รูปแบบของสัญลักษณ์ร่วมกันเป็นแม่แบบอันหนึ่ง การเสนอในลักษณะของรูปภาพ อาจเสนอในลักษณะต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับผู้เรียนและความเหมาะสมในเนื้อหา (วาริ นิยมธรรม, 2535 : 18, อ้างอิงจาก Bandura, 1963. Social Learning and Personality Development. P.60)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

งานวิจัยต่างประเทศ

ดิกสัน จอห์นสัน และซอลซ์ (Dixon, Johnson & Salts, 1977 : 379) ได้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมการเล่านิทานให้กับเด็กอนุบาลอายุ 3 – 4 ปี ที่โรงเรียนในเมืองดีทรอยต์ จำนวน 46 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เล่านิทานให้เด็กฟังแล้วให้แสดงบทบาทสมมติประกอบตามเนื้อเรื่อง กลุ่มที่ 2 เล่านิทานให้ฟังพร้อมทั้งพาไปดูของจริงนอกสถานที่ เช่น ไปสวนสัตว์ ไปซื้อของ กลุ่มที่ 3 เล่านิทานแล้วสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เล่าให้ฟัง และกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม ผลพบว่า กลุ่มเด็กที่แสดงบทบาทประกอบตามเรื่องได้แสดงบทบาทเลียนแบบตัวละครในเนื้อเรื่องไปด้วย จะพัฒนาจิตลักษณะต่างๆ ได้ดีที่สุ

แสดงว่าเมื่อเด็กฟังนิทานแล้วเกิดความต้องการที่จะเลียนแบบตัวละครที่เด็กชอบหรือตัวละครที่ได้รับความสำเร็จจากพฤติกรรมนั้น และเนื้อหาในนิทานถ้าเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงความเป็นจริง เช่น เทพนิยายแล้วจะให้ผลต่อจิตลักษณะของเด็กได้ดีกว่านิทานที่มีเนื้อหาไกลชีวิตเด็ก

อมอริจจิ (Amoriggi. 1981 : 1366A – 1367A) ได้ศึกษาความสามารถในการเล่านิทานของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยจะเล่านิทานให้เด็กฟังแล้วให้เด็กเล่าเรื่องย้อนกลับและเล่าเรื่องราวต่อจากผู้วิจัย ทำการทดลองครั้งละ 15 - 20 นาที เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่าเด็กสามารถเล่านิทานได้ถูกต้องโดยการเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆได้ดีขึ้น และเด็กสามารถนำเอานิทานที่ฟังไปประยุกต์เล่าต่อ

งานวิจัยในประเทศ

วาริ นียมธรรม (2535 : 46 – 59) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 โรงเรียนอนุบาลปราจีนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 90 คนโดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับแม่แบบจากนิทานชาดก และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการสอนโดยแผนการสอนของกองวิชาการ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการสอน พบว่า กลุ่มที่สอนโดยการใช้แม่แบบนิทานชาดก มีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตาคุณมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมากกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่สอนตามแผนการสอนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีพัฒนาการทางจริยธรรมด้านความเมตตาคุณมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่สอนโดยใช้แม่แบบนิทานชาดกมีพัฒนาการเชิงจริยธรรมด้านความเมตตาคุณมากกว่ากลุ่มที่สอนตามแผนการสอนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มที่สอนโดยใช้นิทานชาดกมีคะแนนเฉลี่ย 10.23 และกลุ่มที่สอนตามแผนของกองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการมีคะแนนเฉลี่ย 9.2 และกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย 7.2

ทัศนีย์ อินทรบำรุง (2539 : 40 – 44) ได้ศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนนอนกลับบ้านให้กับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนหน้าวัดพระลาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 30 คน ผลปรากฏว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนนอนกลับบ้านกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมก่อนนอนกลับบ้านแบบปกติ มีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานก่อนนอนกลับบ้านมีค่าคะแนนเฉลี่ย 47.86 และกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมก่อนนอนกลับบ้านแบบปกติมีค่าเฉลี่ย 38.40

สุภัต ไหวหากิจ (2543 : 61) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิงชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 – 6 ปี ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนอนุบาลเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและกลุ่มที่ 2 ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมแบบร่วมมือ ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมมีการรับรู้วินัยในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมแบบร่วมมือ

สรุปได้ว่าจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเล่านิทานพบว่า การใช้กิจกรรมการเล่านิทานนั้นสามารถส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี เช่น ความเมตตาคุณ ความมีวินัยในตนเอง ความอดทน โดยอิทธิพลของตัวต้นแบบมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครสร้างสรรค์

ความหมายของละครสร้างสรรค์

สมาคมละครสำหรับเด็กแห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ ละครสร้างสรรค์ ” ไว้เมื่อปี ค.ศ. 1977 ว่า ละครสร้างสรรค์เป็นลักษณะการแสดงออกแบบละครโดยไม่มีการชักซ้อมวัตถุประสงค์ในการจัดละครสร้างสรรค์ มิใช่เป็นการแสดงเพื่อให้เกิดความบันเทิงแก่ผู้ชม เช่น การจัดละครโดยทั่ว ๆ ไป แต่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้แสดงได้ใช้ความสามารถของตนเองในการใช้ความคิดท่าทางและภาษา (ภรณ์ คุรุรัตน์.ม.ป.ป. : 4 ; อ้างอิงมาจาก สมาคมละครสำหรับเด็กแห่งสหรัฐอเมริกา. 1977)

นอกจากนี้ นักการศึกษา กล่าวไว้ว่า ละครสร้างสรรค์ คือ ละครที่เกิดขึ้นในทันทีทันใดแล้วแสดงออกด้วยภาษา และท่าทางตามธรรมชาติ จึงมีความหมายกว้าง และครอบคลุมถึงกิจกรรมการแสดงออกหลายอย่าง เช่น การร้องเพลงประกอบท่าทาง การทำท่าทางประกอบเรื่องราว การแสดงแบบไม่มีการชักซ้อมหรือการแสดงสด การใช้หุ่นประกอบการแสดง เป็นต้น (Burns and Watling. 1971 : 1269 ; และ ภรณ์ คุรุรัตน์. 2524 : 18)

จะเห็นได้ว่า ละครสร้างสรรค์ คือ การแสดงออกที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด ไม่มีการชักซ้อม มีวัตถุประสงค์ต่างจากละครชนิดอื่นที่เน้นการแสดงตามบทละครที่ท่องจำตามบท และเน้นความบันเทิงให้แก่ผู้ชม ละครสร้างสรรค์เน้นการเปิดโอกาสให้ผู้แสดงได้ใช้ความสามารถของตนเอง

ลักษณะละครสร้างสรรค์

สุนันท์ จันททรัพย์ (2530 : 11) ได้กล่าวว่าละครสร้างสรรค์มีลักษณะที่สังเกตได้ดังนี้

1. มีอิสระในการคิด (Free Thinking) เด็กมีอิสระในการคิดเอง โดยครูอาจมีคำถามที่ดึงความคิดออกมาจากตัวเด็กได้
2. มีอิสระในการแสดงความรู้สึกที่แท้จริงของเขา (Self - Expression) เด็กจะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาโดยไม่ต้องกลัวผิด ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์
3. มีลักษณะเฉพาะคนแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล เด็กจะแสดงอะไรออกมาตั้งแต่จะคนจะมีลักษณะเฉพาะคน ซึ่งไม่เหมือนกัน

สรุป ละครสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ความรู้สึก เด็กจะแสดงออกมาตามธรรมชาติ และมีลักษณะเฉพาะคน

ประเภทของละครสร้างสรรค์

ในการแสดงละครสร้างสรรค์นั้น ไม่จำเป็นต้องมีการจัดการแสดงในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้น ภรณ์ คุรุรัตน์ (2524 : 27 – 29) กล่าวไว้ว่า ละครสร้างสรรค์รวมการแสดงไว้หลายประเภท

1. การแสดงตามเรื่อง (Dramatic Play) คือการแสดงที่ใช้ประสบการณ์ที่พบในชีวิตจริงมาแสดงบทบาทการแสดงตามเรื่องราวที่เป็นการแสดงโดยเด็กคิดท่าทางและคำพูดขึ้นเอง เด็กอาจสมมุติตัวเองเป็นบุคคลต่าง ๆ เช่น ตำรวจ แม่ค้า คนขับรถหรือสมมุติตัวเองเป็นสัตว์ประเภทต่าง ๆ เช่น แมว สุนัข ช้าง เป็นต้น
2. การแสดงหุ่นหรือละครหุ่น (Puppetry) เป็นการแสดงที่เด็กได้มีส่วนร่วมในการเชิด อันจะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และความคิดตามจินตนาการของเด็ก นอกจากนี้เด็กยังมีโอกาสแสดงความรู้สึกทางอารมณ์โดยมีหุ่นเป็นสื่อกลาง

3. การแสดงละครใบ้ คือ การแสดงโดยใช้ท่าทาง และส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เพื่อสื่อความหมายแทนคำพูดหรือความรู้สึกของเด็กที่มีบทบาทต่าง ๆ ละครใบ้เป็นสิ่งที่เด็กจะเริ่มแสดงได้โดยอาศัยประสบการณ์จากชีวิตจริง และเนื่องจากการที่ไม่ต้องใช้คำพูดนี้เองจึงเป็นกิจกรรมที่ง่ายต่อเด็กในการแสดง เพราะธรรมชาติของมนุษย์ใช้ท่าทางเป็นสื่อความคิดและเข้าใจได้ก่อนการใช้คำพูด

4. การแสดงโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า คือ การแสดงที่ไม่เน้นการซักซ้อม จะคิดพูดและทำท่าทางโดยอาศัยความฉับไว การแสดงประเภทนี้อาจแสดงคนเดียวหรือแสดงเป็นกลุ่มก็ได้ โดยอาศัยการคิดและจินตนาการจากเรื่องราวตามเพลง นิทานหรือเหตุการณ์สมมุติ การแสดงอาจไม่จบเสมอไป

จะเห็นได้ว่า การแสดงทั้ง 4 ประเภทนั้น เป็นการแสดงที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนเองออกมาไม่ว่าจะเป็น ท่าทาง ความคิด จินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึกออกมาด้วยตัวของเด็กเอง และเป็นกิจกรรมที่ง่ายเหมาะสมกับเด็กในวัยนี้

องค์ประกอบพื้นฐานของละครสร้างสรรค์

ภรณ์ คุรุรัตน์ (ม.ป.ป. : 5) ได้กล่าวถึง ละครสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. ท่าทาง ท่าทางนับว่า เป็นพื้นฐานในการแสดงทุกประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ครูจะต้องฝึกให้เด็กเคลื่อนไหวอย่างมีอิสระ และเคลื่อนไหวตามคำสั่ง โดยต้องให้รู้จักการใช้พื้นที่ได้ถูกต้องเมื่อแสดงรวมกันในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง

2. ความไวต่อการรับรู้ ละครสร้างสรรค์เน้นความสำคัญของการฝึกให้เด็กมีประสาทไวในการรับรู้ ครูต้องแนะนำให้เด็กมีความสังเกตสิ่งที่อยู่รอบตัวโดยการฝึกการใช้ประสาท

3. สัมผัสทั้งห้า ความรู้สึกทางอารมณ์และการแสดงออกก่อนที่เด็กจะสามารถแสดงออกด้วยท่าทางหรือคำพูดได้นั้น จำเป็นจะต้องมีความรู้สึกเกี่ยวกับเหตุการณ์ และตัวละครก่อน ไม่เช่นนั้นเด็กจะแสดงละครสร้างสรรค์ได้ไม่เท่าที่ควร ครูจึงควรนำเรื่องราว และลักษณะของตัวละครมาสนทนากับเด็กก่อน

4. การใช้ถ้อยคำและบทสนทนา นอกจากการสื่อสารด้วยท่าทางแล้วละครสร้างสรรค์ยังประกอบด้วยการใช้ถ้อยคำและภาษาเพื่อสื่อความหมาย และเข้าใจในเหตุการณ์เด็กจะต้องใช้คำพูดตามบทบาทของตัวละคร ครูควรฝึกให้เด็กได้มีการใช้คำพูดและบทสนทนาในกิจกรรมละครสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ ยกเว้นการแสดงท่าใบ้ และละครใบ้

องค์ประกอบพื้นฐานของละครสร้างสรรค์นั้น ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 องค์ประกอบที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม

การใช้ประโยชน์ และคุณค่าของละครสร้างสรรค์

ภรณ์ คุรุรัตน์ (ม.ป.ป. : 8) กล่าวถึง ประโยชน์ที่ได้จากการนำละครสร้างสรรค์มาใช้เกี่ยวกับการเรียนการสอนมีดังนี้

1. เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้จินตนาการความคิด และภาษา
2. เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิด และมีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. ส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกัน
4. เปิดโอกาสให้กลุ่มเด็กทำงานอย่างอิสระ
5. ส่งเสริมให้เด็กมีความเข้าใจในบทบาท ความรู้สึกของบุคคลในสังคมได้ดีขึ้น
6. เปิดโอกาสให้เด็กระบายความรู้สึก และอารมณ์
7. ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะท่าทีทางการพูดที่ดี

8. ช่วยปูพื้นฐานความเข้าใจในศิลปะการละคร

9. ช่วยให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน

ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2524 : 44) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ที่ได้จากการนำละครสร้างสรรค์มาใช้เกี่ยวกับการเรียนการสอน มีดังนี้

1. ทำให้บทเรียนน่าสนใจ
2. ช่วยให้เรื่องที่เรียนเป็นจริงเป็นจังขึ้น
3. เปิดโอกาสให้เด็กรู้จักใช้ภาษาให้เป็นประโยชน์ และเป็นการปรับปรุงทักษะทางภาษาด้วย
4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกตามบุคลิกภาพของตัวละคร
5. ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
6. เป็นการส่งเสริมให้เด็กสนใจการเรียนมากขึ้น
7. ช่วยเปลี่ยนเจตคติของเด็ก
8. ช่วยผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ของเด็ก
9. ช่วยสร้างสถานการณ์ให้เด็กช่วยกันคิดแก้ปัญหา
10. ส่งเสริมทักษะบางประการ เช่น ทักษะในการฟัง ทักษะในการพูด ทักษะในการแสดง

เทคนิคการใช้ และการรู้คุณค่าของละครสร้างสรรค์

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2532 : 77) ได้กล่าวถึง เทคนิค การรู้คุณค่าของละครสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ความเพลิดเพลิน และความพอใจที่เด็กได้แสดงออกจะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นการมีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักปรับตัว มีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม และมีวินัยในตนเอง
2. พัฒนาการทางอารมณ์จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้รับประสบการณ์ในด้านความเห็นใจ ความเข้าใจในบุคคลต่างๆ ในสถานการณ์ต่างๆ โดยการศึกษาเรื่องและการแสดง อันจะเป็นทางนำไปสู่การใช้เหตุผลในการตัดสินใจแทนการใช้อารมณ์
3. พัฒนาการทางสติปัญญาเกิดจากการฝึกการสังเกต การรับรู้ การตื่นตัว การสร้างความสนใจในการใช้ภาษา ซึ่งเป็นการสื่อในการเรียนรู้วิชาอื่นๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
4. ทักษะในการเคลื่อนไหว การทรงตัว การวางท่าทาง การใช้คำพูดดีขึ้นอันเป็นผลให้มีบุคลิกภาพโดยทั่วไปดีขึ้น
5. การผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ของเด็ก อาจออกมาในรูปแบบของการแสดงบทบาทเด็ก อาจลดความก้าวร้าว ความวิตก ความกลัว ฯลฯ ได้บ้าง
6. สัมพันธภาพระหว่างครูและเด็กดีขึ้น โดยการสร้างความไว้วางใจ ความเคารพ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน การแสดงออกในรูปแบบของความร่วมมือโดยไม่ใช้อำนาจของความเป็นครู จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกปลอดภัย

สรุป ประโยชน์และคุณค่าของละครสร้างสรรค์ เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความคิดความสามารถของเด็กเอง การที่เด็กได้รับการส่งเสริมการแสดงออกอย่างอิสระนั้น ทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง และก่อให้เกิดผลดีทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็ก ทำให้การเรียนการสอนของครูกับเด็ก มีความสนุกสนาน และน่าสนใจอีกด้วย

ข้อควรตระหนักในการให้เด็กแสดงละครสร้างสรรค์

ในการแสดงละครสร้างสรรค์จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ภรณ์ คุรุรัตน์ (2535 : 23) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ครูไม่ควรวิตกกังวลว่า ในการแสดงท่าทางเด็กจะต้องทำได้เสมอไป
2. ครูไม่ควรวิพากษ์วิจารณ์การแสดงออกของเด็กว่า ดี ไม่ดี สวยหรือไม่สวย ทั้งนี้เพราะจะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในการแสดงออกในคราวต่อไป
3. นิทานหรือเรื่องที่บรรยายไม่ควรยาวเกินไป
4. นอกจากเรื่องที่ครูเล่าแล้ว ควรให้เด็กได้ลองแต่งเรื่องเล่าเองตามความนึกคิดของเด็ก
5. ครูไม่ควรแสดงท่าทางให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง เพราะจะเป็นการสกัดกั้นความคิดของเด็กการแสดงท่าทางในบางครั้ง เด็กอาจทำเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง ไม่ใช่เรื่องที่ครูจะต้องกำหนดเป็นเกณฑ์ว่าต้องทำให้พร้อมกันหรือต่างกัน ครูควรให้เด็กได้แสดงอย่างอิสระ

สรุป การแสดงท่าทางประกอบเรื่องหรือละครสร้างสรรค์นั้น ตัวครูต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถของเด็กให้อิสระทางความคิด ไม่ไปวางกฎเกณฑ์ในการแสดงของเด็กว่าต้องเหมือนกันหรือต่างกัน จะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับละครสร้างสรรค์

งานวิจัยต่างประเทศ

ไรท์ (Wright. 1972 : 1876 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการรับรู้ของบุคคล โดยมุ่งศึกษาถึงประสิทธิภาพของการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ในการสร้างความเห็นอกเห็นใจ และความสามารถในการสวมบทบาทได้ทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่า เด็กที่เรียนโดยใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์มีทักษะการสวมบทบาทดีขึ้น

ชมิทธ์ และคาทรี (Schmidt and Kathy. 1975 : 111 – 114) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องละครสร้างสรรค์ และความคิดสร้างสรรค์ โดยทำการทดลองกับเด็กอนุบาล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 39 คน เรียนโดยใช้กิจกรรมการละครสร้างสรรค์ และกลุ่มควบคุม ซึ่งมีจำนวนเท่ากันเรียนด้วยวิธีปกติ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองได้คะแนนสูงกว่าในการทำแบบทดสอบด้านความคิดสร้างสรรค์ 2 ฉบับ คือ ด้านคำพูด (Verbal) และด้านการสังเกต (Visual)

สมิแลนสกี (จงกล นันทพล. 2535 : 19 – 20 ; อ้างอิงมาจาก Smilansky. 1968) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเด็กที่ด้อยโอกาส และเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับกลาง ในประเทศอิสราเอล พบว่า ในกลุ่มเด็กชาวอิสราเอลระดับฐานะทางสังคมปานกลางสนับสนุนให้เล่นสมมติ งานวิจัยนี้มีการฝึกการเล่นสมมติให้เด็ก ซึ่งเน้นการแสดงบทบาทสมมติที่มีปฏิริยาต่อกัน โดยการใช้การแสดงละครแบบสังคมหรือจินตนาการเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า การฝึกการเล่นสมมติช่วยในการพัฒนาทางสติปัญญา สังคม และอารมณ์ และเขาได้ตั้งข้อสังเกตว่า เด็กจะไม่เข้าร่วมในการเล่นสมมติ ถ้าเด็กยังไม่ผ่านการฝึกให้เล่นตามบทบาทสมมติทางสังคมหรือเล่นเล่าเรื่องตามจินตนาการของตน

มารานอน (Marannon. 1981 : 124A) ได้ศึกษาวิจัยการจัดโปรแกรมละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันทางด้านภาษา โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอเมริกันเชื้อสายเม็กซิกันที่มีอายุระหว่าง 7 – 8 ปี , 11 – 12 ปี และ 13 – 15 ปี การศึกษาครั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่มีต่อการใช้ภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้เล่นละครสร้างสรรค์มีทักษะทางภาษาดีกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

งานวิจัยในประเทศ

สาลินี หมายเจริญ (2527 : 51 – 101) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการเสนอการจัดละครประกอบการสอนภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการใช้ละคร ละครประกอบการสอนภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามชนิดเลือก ชนิดมาตราส่วนประเมินค่า และปลายเปิด เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริการจำนวน 27 คน อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทย จำนวน 135 คน และนักเรียนจำนวน 324 คน จาก โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า ละครที่ใช้ประกอบการสอนภาษาไทยในระดับมาก ได้แก่ การแสดงละครพูด การแสดงละครใบ้ประกอบวรรณคดี การแสดงบทบาทประกอบวรรณคดี ลักษณะที่ใช้ละครเป็นการฝึกทักษะในการจัดกิจกรรมการแสดง การนำเข้าสู่บทเรียน การสอนเนื้อหาวิชาและสรุปบทเรียนอยู่ในระดับมาก และทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่า การใช้ละครในการเรียนทุกครั้งให้ผลดีอยู่ในระดับมาก

มาณวิภา ผลพิรุฬห์ (2533 : 81) ได้ศึกษาความสามารถในการเล่าเหตุการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์ มีความสามารถในการเล่าเหตุการณ์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

พจมาน เทียนมนัส (2539 :) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์และประกอบการวาดภาพ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทั้ง 2 แบบมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นิทานประกอบการวาดภาพ

ทัศนัย อุดมพันธ์ (2541 : 55) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์มีพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในทุกๆด้านอย่างครอบคลุม ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ - จิตใจ และด้านสังคม โดยกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง เด็กได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ รู้จักวางแผนร่วมกันในการทำงานและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงออกทั้งท่าทาง การพูด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจผลของการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมในเรื่องความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์โดยเน้นวินัยในตนเอง 3 ด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ
4. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา เขตบางคอแหลม จังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 128 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา เขตบางคอแหลม จังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 12 คน โดยมีขั้นตอนการคัดเลือก ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชาย หญิง เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) มา 1 ห้องเรียนจากจำนวน 4 ห้องเรียน โดยวิธีการสังเกตและเลือกเด็กห้องที่มีวินัยน้อยที่สุด
2. ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับการเลือกจากข้อ 1 ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ทั้งชั้นเรียนจำนวน 32 คน โดยใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำคะแนนที่ได้จากการสังเกตมาจัดเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อย จำนวน 12 คนแรก มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่

1. แผนการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์
2. แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยลักษณะวินัยในตนเอง 3 ด้าน คือ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์

ขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ดำเนินการตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษายุทธศาสตร์ 2540 ของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่านิทาน และละครสร้างสรรค์

1.3 ศึกษานิทานที่มีเนื้อหาในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา จำนวน 30 เรื่อง โดยมีเกณฑ์การเลือกนิทานดังต่อไปนี้

1.3.1 เลือกนิทานที่มีเนื้อหาที่ส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้กับเด็กในเรื่องของการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา

1.3.2 นิทานที่เลือกมาใช้จะเป็นนิทานที่มีผู้แต่งแต่งไว้หรือผู้วิจัยแต่งขึ้นมาใหม่

1.3.3 เป็นนิทานที่มีเนื้อเรื่องสั้นและใช้ภาษาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยอายุ 5 – 6 ปี

1.4 นำนิทานที่คัดเลือกจากข้อ 1.3 มาสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ จำนวน 35 แผน โดยมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.4.1 ขั้นนำ (5 นาที) ครูนำเด็กเข้าสู่เรื่องราวนิทาน โดยการร้องเพลงประกอบท่าทาง ท่องคำคล้องจองประกอบการเล่นนิ้วมือ การทำท่าทางประกอบคำถาม เพื่อกระตุ้นเด็กให้เกิดความสนใจและพร้อมที่จะร่วมกิจกรรม

1.4.2. ขั้นดำเนินการ (40 นาที)

1.4.2.1 ขั้นเล่านิทาน (10 นาที) ครูเล่านิทานตามเนื้อเรื่องที่คัดเลือกมาของแต่ละวันโดยในการเล่านิทานของครูแต่ละครั้งมีการนำสื่อมาใช้ประกอบการเล่านิทาน เช่น รูปภาพจากหนังสือ นิทาน หุ่นประเภทต่างๆ เมื่อครูเล่านิทานมาถึงจุดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกิดวินัยในตนเอง ครูจะหยุดเปิดโอกาสให้เด็กช่วยกันคิดเรื่องราวของนิทานที่จะดำเนินต่อไป

1.4.2.2 ขั้นแสดงละครสร้างสรรค์ (30 นาที) แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มตามความสนใจช่วยกันคิดแต่งเนื้อหาของนิทานต่อจากเนื้อเรื่องที่ครูเล่าทั้งไว้พร้อมทั้งวางแผนกำหนดตัวละครที่จะแสดงละครสร้างสรรค์ตามบทบาทที่ร่วมกันแต่ง

1.4.2.3. ขั้นสรุป (5 นาที) เด็กและครูร่วมกันสนทนาสรุปและตอบคำถามเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองตามเนื้อเรื่องในนิทาน

วิธีการหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์

1. นำแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์และนิทานที่คัดเลือกไว้จำนวน 30 แผน เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาเพื่อหาความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม ความเหมาะสมของนิทาน ภาษา และการประเมินผล จำนวน 3 ท่านคือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ละออ ชุตติกร	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ข้าราชการบำนาญ
2. อาจารย์พนิดา ชาตยาภา	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์
3. อาจารย์รัญจวน ประโมจน์	อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนอนุบาลสามเสน

2. ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความคิดของผู้เชี่ยวชาญเห็นตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านดังนี้

2.1 ปรับแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ในเรื่องของเวลา โดยเพิ่มเวลาให้เด็กได้ทำกิจกรรมมากขึ้นในขั้นตอนการและขั้นสรุป

2.2 ปรับภาษาที่ใช้ในแผนการจัดกิจกรรมและการใช้คำถาม ให้มีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

3. นำแผนการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 12 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อดูข้อบกพร่องของแผนการจัดกิจกรรม ความเหมาะสมของเวลา สื่อ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้สมบูรณ์และนำไปทดลองกับกลุ่มทดลองตามแผนการจัดกิจกรรมต่อไป

ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกพฤติกรรม

2. ศึกษาแบบสังเกตความมีวินัยในตนเองของวิลลาวัลย์ เผือกพวง (2536) กฤษณีย์ ภูพัฒน์ (2538) จิตรา ชนะกุล (2539) จันทรีดี ถนอมคล้าย (2539) สมจิตต์ สุวรรณวงศ์ (2542)

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยในข้อ 1 และข้อ 2 มาสร้างเกณฑ์การประเมินให้ครอบคลุมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา โดยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย แบบมาตราส่วนประเมินค่ากำหนดตัวเลข (Numerical Rating Scales)

4. เกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับคะแนน 2, 1 และ 0

ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้วยตนเอง

ระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยมีครูหรือเพื่อนชี้แนะ

ระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

5. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

6. สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเอง

ตอนที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ

ตอนที่ 3 แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการตรงต่อเวลา

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่ากำหนดตัวเลข (Numerical Rating Scales) กำหนดเกณฑ์ให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับคะแนน 2, 1 และ 0 โดยมีรายละเอียดการให้คะแนน ดังนี้คือ

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับคะแนน 2 หมายถึง บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้วยตัวของเด็กเอง

ระดับคะแนน 1 หมายถึง บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยครูหรือเพื่อนชี้แนะ

ระดับคะแนน 0 หมายถึง บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

7. สร้างคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบสังเกต ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
8. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการสังเกต พร้อมทั้งบันทึกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง เพื่อศึกษาความชัดเจนของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

วิธีการหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

1. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสังเกตจำนวน 3 ท่านดังนี้

1. อาจารย์นพดล กองศิลป์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฝายประطم
2. อาจารย์มิ่ง เทพครเมือง อาจารย์ฝายวัดผลโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒฝายประطم
3. อาจารย์เบญจจะ คำมะสอน อาจารย์โรงเรียนสุวิทย์เสรีอนุสรณ์

2. นำคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านตั้งรายนามข้างต้นตรวจสอบความสอดคล้อง ความเหมาะสม และการใช้ภาษา

3. นำแบบสังเกตความมีวินัยในตนเอง และคู่มือประกอบคำแนะนำที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ดังนี้

3.1 ปรับภาษาที่ใช้ในแบบประเมินให้มีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เช่น คำว่า แต่งนิทาน ปรับเป็นเล่านิทาน

3.2 ปรับแบบสังเกตให้มีความชัดเจน เช่น ด้านการรับผิดชอบจะดูพฤติกรรมในเรื่องของการเก็บสื่อ อุปกรณ์ ของเล่นไว้ที่เดิมเมื่อเลิกใช้แล้ว

4. การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบสังเกต

การแสดงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาครั้งนี้ โดยการนำแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านลงคะแนนเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC มีค่า = 0.67 - 1.00 จำนวน 15 ข้อความ ส่วนการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตโดยนำแบบสังเกตพฤติกรรมความมี

วินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน ทำการศึกษาวิธีการใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ความมีวินัยในตนเองร่วมกัน จากนั้นนำไปใช้กับเด็กอนุบาลปีที่ 3 ของโรงเรียนเปรมฤติศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry – Stock, 1996 : 256) ในการทดลองครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต $RAI = 0.77$ ซึ่งมีค่าสูงเพียงพอสำหรับนำไปศึกษาได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว โดยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้การวิจัยแบบ One – Group Time – Series Design จากที่บอร์กและเกล (Barnett & Johnson, 1996 : 31 ; Citing Borg & Gail, 1989 : 692 *Education Research : An Introduction*, P.31) ได้กล่าวว่า รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียวจะมีความเหมาะสมเป็นพิเศษกับการทดลองที่ต้องการเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมหรือกระบวนการภายใน และกลาส วิลสันและก๊อทแมน (Glass, Willson & Gottman, 1975 : 1 – 2) กล่าวว่า Time – Series เป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการศึกษาและสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งพฤติกรรมเป็นรายบุคคลและพฤติกรรมกลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดลองโดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวทำการทดลอง และเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทดลองเพื่อความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลองครั้งนี้

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

ก่อนการทดลอง	ขณะทดลอง
T0	X, T1, X, T2, X, T3
.....X, T8	

T0	คือ	การสังเกตก่อนการทดลอง
X	คือ	การจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์
T1, T2, T3,T8	คือ	การสังเกตตลอดช่วงเวลาทำการทดลองหลาย ๆ ครั้ง

วิธีการดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที รวม 24 ครั้ง มีขั้นตอนดังนี้

1. ขอความร่วมมือผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย
2. พบครูประจำชั้นเพื่อชี้แจงรูปแบบการทำวิจัยและขอความร่วมมือ

3. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
 - วันที่ 1 แนะนำตัวกับเด็ก และให้เด็ก ๆ แนะนำตัวทีละคน
 - วันที่ 2 เล่นนิทานให้เด็กฟัง
 - วันที่ 3 ร้องเพลงและทำท่าทางประกอบ
 4. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในห้องที่จะใช้เป็นสถานที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
 5. จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้าน (Baseline Data) โดยการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลาจากกิจกรรมเล่นเสรีของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ คือ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที ซึ่งในวันพฤหัสบดีใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองบันทึกการสังเกตโดยผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน
 6. ดำเนินการทดลองในช่วงกิจกรรมเล่นเสรี โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์กับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที รวม 24 ครั้ง ซึ่งในวันสุดท้ายของสัปดาห์คือวันพฤหัสบดีใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นบันทึกการสังเกตโดยผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน
- ตาราง 3 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลอง การสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
การจัดกิจกรรมแบบปกติ	1 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.20 – 10.10 น.
จัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์	8 สัปดาห์	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.20 – 10.10 น.

7. กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ (5 นาที) 09.20 - 09.25 น.

ครูนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมการเล่นนิทานโดยการร้องเพลงประกอบท่าทาง ท่องคำคล้องจองประกอบการเล่นนิ้วมือ ปริศนาคำทาย การใช้คำถามหรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ และสร้างความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นดำเนินกิจกรรม (30 นาที) 09.25 – 10.05 น. โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นเล่นนิทาน (10 นาที) ครูเล่นนิทานตามเนื้อเรื่องที่คัดเลือกมาของแต่ละวันโดยในการเล่นนิทานของครูแต่ละครั้งมีการนำสื่อมาใช้ประกอบการเล่นนิทาน เช่น รูปภาพจากหนังสือนิทาน หุ่นประเภทต่างๆ เมื่อครูเล่นนิทานมาถึงจุดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกิดวินัยในตนเอง ครูจะหยุดเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละคนคิดและบอกเรื่องราวของนิทานที่จะดำเนินต่อไป

ชั้นแสดงละครสร้างสรรค์ (30 นาที) แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มตามความสมัครใจ ช่วยกันคิดเนื้อเรื่องของนิทานต่อจากเนื้อเรื่องที่ครูเล่าทิ้งไว้ พร้อมทั้งวางแผนกำหนดตัวละครที่จะแสดงละครสร้างสรรค์

ขั้นสรุป (5 นาที) เด็กและครูร่วมกันสนทนาสรุป และตอบคำถามเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองตามเนื้อเรื่องในนิทาน

8. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 กลุ่ม โดยใช้การจัดกิจกรรมเล่นเสรีเป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง แล้วจึงจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และ วันพฤหัสบดี ในช่วงเวลา 09.20 – 10.10 น. ซึ่งในทุกวันพฤหัสบดีผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตลอดการดำเนินกิจกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์

9. เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ซึ่งมีหลักการดำเนินการ ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คนเป็นผู้สังเกต มีหลักในการเลือกผู้ช่วยผู้วิจัย ดังนี้คือ เป็นครูที่มีวุฒิปริญญาตรี คณะครุศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัยและมีประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

2. เก็บข้อมูลพื้นฐานความมีวินัยในตนเองจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน จากการจัดกิจกรรมเล่นเสรีเป็นเวลา 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที และในทุกวันพฤหัสบดีผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและบันทึกลงในแบบบันทึกพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ทำการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง จากการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ในการจัดกิจกรรมแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 2 กลุ่ม 6 คน ใช้เวลาในการสังเกตทั้งหมด 48 นาที โดยแต่ละกลุ่มได้รับการสังเกตกลุ่มละ 6 นาที เมื่อครบทั้ง 2 กลุ่มแล้ว เริ่มต้นสังเกตช่วงที่ 2 กลุ่มละ 6 นาที หมุนเวียนลำดับกลุ่มก่อนหลังจนสิ้นสุดการทดลอง ดังตารางต่อไปนี้

4. การสังเกต สังเกตเด็กทั้ง 2 กลุ่ม สังเกตทีละกลุ่มละ 6 คน โดยสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 การหมั่นเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ระยะเวลา เวลา สัปดาห์	วันพฤหัสบดี							
	09.20 – 09.25	09.26 – 09.31	09.32 – 09.37	09.38 – 09.43	09.44 – 09.49	09.50 – 9.55	9.56 – 10.01	10.02 – 10.07
Baseline	1	2	1	2	1	2	1	2
1	2	1	2	1	2	1	2	1
2	1	2	1	2	1	2	1	2
3	2	1	2	1	2	1	2	1
4	1	2	1	2	1	2	1	2
5	2	1	2	1	2	1	2	1
6	1	2	1	2	1	2	1	2
7	2	1	2	1	2	1	2	1
8	1	2	1	2	1	2	1	2

หมายเหตุ Baseline หมายถึง ก่อนการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์

1 – 2 หมายถึง กลุ่มที่ทำการสังเกตลำดับกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

5. เมื่อสิ้นสุดในแต่ละสัปดาห์นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐาน เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยขณะจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ตลอดช่วงระยะ 8 สัปดาห์

6. การฝึกผู้ช่วยวิจัย ผู้วิจัยฝึกให้ผู้ช่วยผู้วิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสังเกต ดังนี้

6.1 ให้ศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสังเกต

6.2 ให้ศึกษานิยามศัพท์เฉพาะพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง และแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองให้เข้าใจตรงกันเพื่อสามารถบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองได้ตรงกัน

6.3 ฝึกการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองกับเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน

6.4 ฝึกการสังเกตจริงในช่วงที่ผู้วิจัยทดลองใช้ (Try Out) โดยผู้ช่วยผู้วิจัย 2 คนสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง จากการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกต โดยใช้ดัชนีสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry – Stock, 1996 : 256)

7. การบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

ช่วงเวลาทำการสังเกตให้บันทึกพฤติกรรมโดยใส่เครื่องหมาย \checkmark ลงในแบบสังเกตให้ตรงกับช่องระดับคะแนนพฤติกรรม 2, 1 และ 0 ถ้าเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนน

เดิมให้ทำเครื่องหมาย \checkmark ซ้ำลงในช่องนั้น โดยทำการบันทึกดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้วยตนเอง

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยมีครูหรือเพื่อนบอกให้ทำ

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

8. การให้คะแนน

8.1 ในช่วงเวลาที่สังเกตเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตรงกับข้อใดและช่องระดับคะแนนใดให้ใส่เครื่องหมาย \checkmark ลงในช่วงนั้น ถ้าเด็กเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนเดิม ให้ทำเครื่องหมาย \checkmark ซ้ำลงในช่องนั้น ตามจำนวนครั้งที่ซ้ำ

8.2 ถ้าพบเครื่องหมาย \checkmark ในช่องระดับใดก็ให้คะแนนเท่ากับช่องระดับนั้นและถ้าพบเครื่องหมาย \checkmark ซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนใดให้นำคะแนนที่ซ้ำคูณกับช่องระดับคะแนนในช่องนั้น เช่น ในช่องระดับคะแนน 2 แสดงความเชื่อมั่นซ้ำ 3 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 6 คะแนน เป็นต้น

9. เมื่อสิ้นสุดในแต่ละสัปดาห์ นำคะแนนของผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน มาหาผลรวมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและระหว่างทำการทดลองในแต่ละสัปดาห์ โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบจัดซ้ำ (One – Way Repeated – Measures ANOVA)
 3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงเวลา โดยใช้ t – test แบบ Dependent
- ในการคำนวณวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดใช้การคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Window

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ
 - 1.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526 : 89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การหาความเชื่อมั่นของผู้สังเกตโดยการนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (TryOut) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนปรเมถิติศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน วิหาคความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Bury – Stock. 1996 – 256) โดยใช้สูตร

$$RAI = 1 - \frac{\sum \sum |R_{1kn} - R_{2kn}|}{KN(I-1)}$$

เมื่อ R_{1kn}, R_{2kn} แทน ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 1 และคนที่ 2 ตามลำดับ

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

K แทน จำนวนพฤติกรรมย่อย

I แทน จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One – way Repeated – measures ANOVA)

2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t – test แบบ

Dependent

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดใช้การคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Window

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ .01
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยตามลำดับดังนี้
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

- 1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย
- 1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

จากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

- 1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกรายด้าน

- 2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกเป็นรายด้าน
- 2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย จากการ

สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจำแนกเป็นรายด้าน

- 2.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกเป็นราย

ด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองรวมทั้งฉบับที่ได้จากการสังเกต ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ทั้ง 8 สัปดาห์มาหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 5

ตาราง 5 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อน และระหว่างการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)								
	Baseline	1	2	3	4	5	6	7	8
M	7.87	9.29	12.87	17.12	20.04	20.87	18.12	26.87	28.37
S	6.49	6.35	5.25	4.40	5.17	5.64	5.09	3.22	1.89

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 7.87 คะแนนและระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเท่ากับ 9.29 , 12.87 , 17.12 , 20.04 , 20.87 , 18.12 , 26.87 , และ 28.37 คะแนนตามลำดับ แสดงว่าตลอดช่วงระยะเวลา 8 สัปดาห์คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น ยกเว้นสัปดาห์ที่ 6 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยลดลงและกลับเพิ่มขึ้นมาในสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 ตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจากการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้ได้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้านก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ทั้ง 8 ครั้ง มาเปรียบเทียบกันโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ดังแสดงผลในตาราง 6

ตาราง 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

แหล่ง	SS	df	MS	F	P
ระหว่างเงื่อนไข	34758.391	1	34758.391	231.089	.000
ความคาดเคลื่อน	1654.525	11	150.411		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมเฉลี่ยแต่ละครั้งมีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยมีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์

ผู้วิจัยต้องการทราบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์ได้มีความแตกต่างกัน จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงต่อไป

1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ในตอนนี้ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์ มาเปรียบเทียบดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t-test แบบ Dependent ทดสอบ ดังแสดงผลในตาราง 7 ตาราง 7 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์

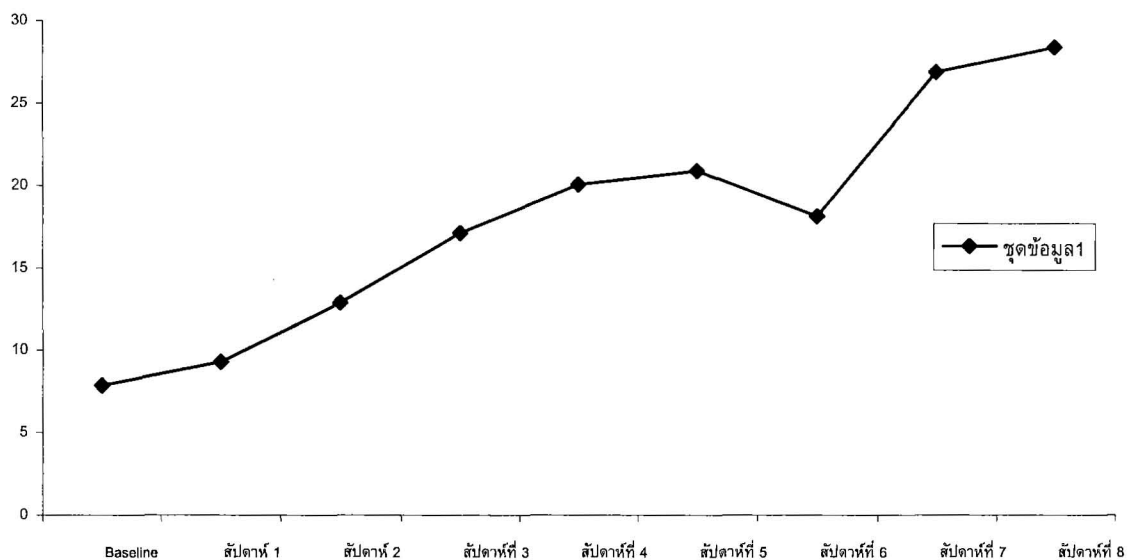
การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์ที่	ค่าเปลี่ยนแปลง	t	Sig of F
Baseline , สัปดาห์ที่ 1	+ 1.41	1.36	.198
สัปดาห์ที่ 1 , สัปดาห์ที่ 2	+ 3.58	4.92**	.000
สัปดาห์ที่ 2 , สัปดาห์ที่ 3	+ 4.25	5.57**	.000
สัปดาห์ที่ 3 , สัปดาห์ที่ 4	+ 2.91	5.37**	.000
สัปดาห์ที่ 4 , สัปดาห์ที่ 5	+ 0.83	1.59	.140
สัปดาห์ที่ 5 , สัปดาห์ที่ 6	- 2.75	1.59	.138
สัปดาห์ที่ 6 , สัปดาห์ที่ 7	+ 8.75	5.79**	.000
สัปดาห์ที่ 7 , สัปดาห์ที่ 8	+ 1.50	2.91*	.014

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตาราง 7 ปรากฏว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นดังนี้ ช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ สัปดาห์ที่ 2 , สัปดาห์ที่ 2 กับ สัปดาห์ที่ 3 , สัปดาห์ที่ 3 กับ สัปดาห์ที่ 4 และช่วงสัปดาห์ที่ 6 กับ 7 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัปดาห์ที่ 7 กับสัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ได้ในแต่ละช่วงสัปดาห์ จากตาราง 7 นำมาแสดงเป็นเส้นภาพพัฒนาการแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกรายด้าน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยจำแนกรายด้านเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การควบคุมตนเอง ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ และด้านที่ 3 การตรงต่อเวลาที่ได้รับจากการสังเกตก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ แต่ละสัปดาห์ทั้ง 8 ครั้ง มาหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงผลในตาราง 8

ตาราง 8 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกรายด้านก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์

พฤติกรรมความมีวินัย ในตนเองแยกรายด้าน		ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)								
		Baseline	1	2	3	4	5	6	7	8
ด้านที่ 1	M	3.58	4.20	5.29	6.25	6.58	6.70	4.25	8.75	9.20
	S	2.72	2.39	2.11	1.80	1.84	1.88	2.65	1.28	0.94
ด้านที่ 2	M	3.00	3.33	5.00	6.12	6.45	6.83	5.04	9.29	9.50
	S	2.44	2.41	2.01	1.97	1.76	1.99	1.88	0.72	0.60
ด้านที่ 3	M	1.29	1.75	2.58	4.75	7.00	7.33	8.83	8.83	9.66
	S	1.95	2.26	1.79	1.43	1.84	1.99	1.26	1.61	0.49

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 ปรากฏว่า ก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจำแนกรายด้านแตกต่างกันคือ

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ในด้านการควบคุมตนเองก่อนจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 คะแนน และระหว่างจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 , 5.29 , 6.25 , 6.58 , 6.70 , 4.25 , 8.75 และ 9.20 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้านการควบคุมตนเองในตลอดช่วง 8 สัปดาห์เพิ่มขึ้น ยกเว้นสัปดาห์ที่ 6 ลดลง

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในด้านความรับผิดชอบ ก่อนจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 คะแนน และระหว่างจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 , 5.00 , 6.12 , 6.45 , 6.83 , 5.04 , 9.29 , และ 9.50 คะแนนตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้านความรับผิดชอบในตลอดช่วง 8 สัปดาห์เพิ่มขึ้น ยกเว้นสัปดาห์ที่ 6 ลดลง

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในด้านการตรงต่อเวลาก่อนจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.29 คะแนน และระหว่างจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.75 , 2.58 , 4.75 , 7.00 , 7.33 , 8.83 , และ 9.66 คะแนนตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในด้านการตรงต่อเวลาในตลอดช่วง 8 สัปดาห์เพิ่มขึ้นทุกสัปดาห์

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

จำแนกรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้ได้นำคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแต่ละด้าน ก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ตลอดช่วง 8 สัปดาห์มาเปรียบเทียบกัน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำทำการทดสอบ ดังแสดงผลในตาราง 9

ตาราง 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย

เป็นจำแนกรายด้าน

พฤติกรรมความ มีวินัยในตนเอง	แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ด้านการควบคุมตนเอง	ระหว่างเงื่อนไข	4008.92	1	4008.92	199.82	.000
	ความคาดเคลื่อน	220.68	11	20.06		
ด้านความรับผิดชอบ	ระหว่างเงื่อนไข	3972.45	1	3972.45	210.03	.000
	ความคาดเคลื่อน	208.04	11	18.91		
ด้านการตรงต่อเวลา	ระหว่างเงื่อนไข	3611.11	1	3611.11	245.75	.000
	ความคาดเคลื่อน	161.63	11	14.69		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 ปรากฏว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์แต่ละสัปดาห์จำแนกรายด้านได้แก่ ด้านที่ 1 การควบคุมตนเอง ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ และด้านที่ 3 การตรงต่อเวลา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกรายด้านในแต่ละด้านมีค่าแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ และเพื่อให้ทราบว่ามีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแตกต่างกันในช่วงสัปดาห์ใด ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

2.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกรายด้าน การวิเคราะห์ตามตาราง 10 เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกรายด้านได้แก่ ด้านที่ 1 การควบคุมตนเอง ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ ด้านที่ 3 การตรงต่อเวลา ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงได้นำคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ และหลังการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t - test แบบ Dependent ทดสอบ ดังแสดงผลในตาราง 10

ตาราง 10 การเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกรายด้านในแต่ละช่วง
สัปดาห์

การเปรียบเทียบความ แตกต่างระหว่างสัปดาห์	ด้านที่ 1			ด้านที่ 2			ด้านที่ 3		
	ค่า เปลี่ยน แปลง	t	Sig of t	ค่า เปลี่ยน แปลง	t	Sig of t	ค่า เปลี่ยน แปลง	t	Sig of t
Baseline , สัปดาห์ที่ 1	+ 0.62	0.88	.398	+ 0.33	0.67	.517	+ 0.45	2.20*	.050
สัปดาห์ที่ 1 , สัปดาห์ที่ 2	+ 1.08	2.82*	.017	+ 1.66	4.49**	.001	+ 0.83	2.45*	.032
สัปดาห์ที่ 2 , สัปดาห์ที่ 3	+ 0.95	2.51*	.029	+ 1.12	3.44**	.005	+ 2.16	5.06**	.000
สัปดาห์ที่ 3 , สัปดาห์ที่ 4	+ 0.33	1.60	.136	+ 0.33	1.23	.244	+ 2.25	5.60**	.000
สัปดาห์ที่ 4 , สัปดาห์ที่ 5	+ 0.12	0.58	.571	+ 0.37	1.35	.202	+ 0.33	1.38	.194
สัปดาห์ที่ 5 , สัปดาห์ที่ 6	+ 2.45	2.99*	.012	+1.79	2.91*	.014	+ 1.50	2.59*	.025
สัปดาห์ที่ 6 , สัปดาห์ที่ 7	+ 4.50	5.54**	.000	+ 4.25	7.74**	.000	+ 0.00	.00	1.00
สัปดาห์ที่ 7 , สัปดาห์ที่ 8	+ 0.45	1.68	.119	+ 0.20	2.15	.054	+ 0.83	2.31*	.041

* แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 ปรากฏว่า

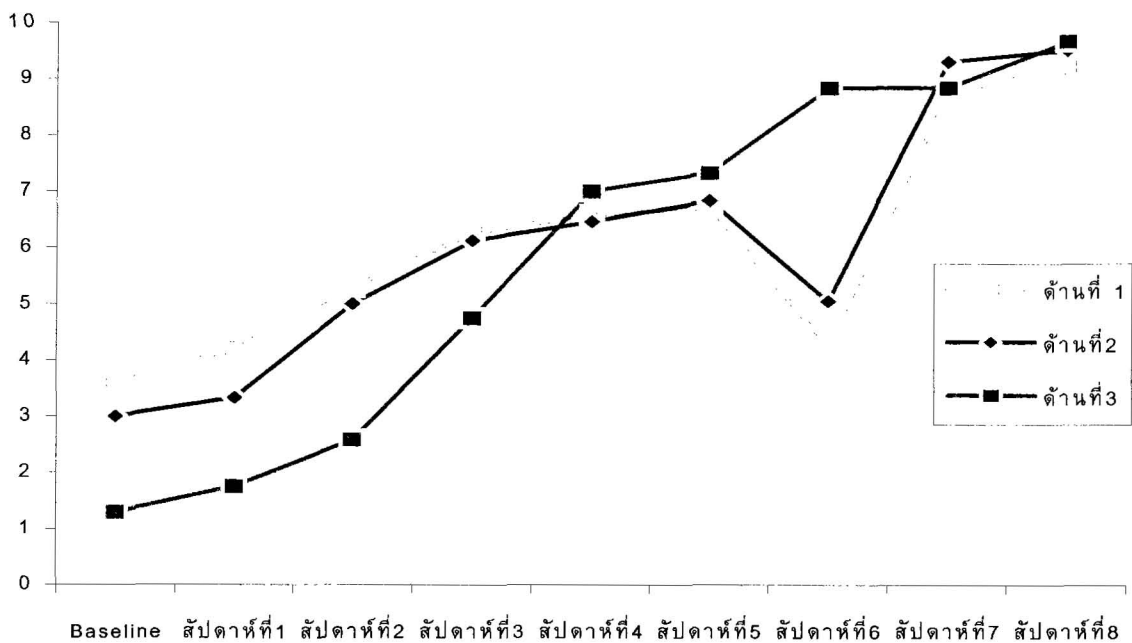
ด้านที่ 1 การควบคุมตนเอง ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับสัปดาห์ที่ 2 , สัปดาห์ที่ 2 กับ สัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 5 กับสัปดาห์ที่ 6 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในช่วงสัปดาห์ที่ 6 กับสัปดาห์ที่ 7 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 2 กับ สัปดาห์ที่ 3 และ สัปดาห์ที่ 6 กับ สัปดาห์ที่ 7 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในช่วงสัปดาห์ที่ 5 กับ สัปดาห์ที่ 6 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 3 การตรงต่อเวลา ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ สัปดาห์ที่ 2 , สัปดาห์ที่ 5 กับ สัปดาห์ที่ 6 และ สัปดาห์ที่ 7 กับ สัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสัปดาห์ที่ 2 กับ

สัปดาห์ที่ 3 , สัปดาห์ที่ 3 กับ สัปดาห์ที่ 4 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนที่เหลือนอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจำแนกรายด้านที่เปรียบเทียบในแต่ละช่วงสัปดาห์ จากตารางที่ 10 นำมาแสดงเป็นเส้นภาพพัฒนาการดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยจำแนกรายด้านในแต่ละช่วงสัปดาห์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ต่อความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ซึ่งมีลำดับขั้นของการวิจัยและผลโดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ และกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ก่อนจัดกิจกรรม และระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลาที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์

สมมติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน และกำหนดสมมติฐานเฉพาะดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ มีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ที่แตกต่างกัน
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ มีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา ก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิงมีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมศึกษาเอกชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชายหญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมศึกษาเอกชน จำนวน 12 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) โดยมีขั้นตอนดังนี้คือ

1. ผู้วิจัยทำการสังเกตและเลือกเด็กปฐมวัยห้องเรียนที่ขาดวินัยมากที่สุดมา 1 ห้องเรียนจากจำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 32 คน

2. ครูประจำชั้นอนุบาลห้องที่ได้รับการเลือก จากข้อ 1 ทำการประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยแยกเป็นรายด้านดังนี้ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลาของเด็กปฐมวัยในห้องนั้นด้วยการใช้แบบประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนความมีวินัยในตนเองต่ำ 12 อันดับสุดท้ายมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมการเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์
2. ตัวแปรตาม คือ ความมีวินัยในตนเองโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 2.1 การควบคุมตนเอง
 - 2.2 ความรับผิดชอบ
 - 2.3 การตรงต่อเวลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. แผนการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ทั้งหมด 24 แผน โดยแต่ละแผนจะมีเนื้อหาของนิทานประกอบด้วยพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ได้แก่ การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา ซึ่งกำหนดขั้นตอนเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการและขั้นสรุป เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ฤละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที รวม 24 ครั้ง

2. แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ด้าน คือ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลา ทั้งหมด 15 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 2, 1 และ 0 ทำการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรม

ความมีวินัยในตนเองจากการจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการบันทึก เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๑ ละ 1 ครั้ง คือ วันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที รวม 8 ครั้ง

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองในครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 เป็นเวลา 10 สัปดาห์โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 สัปดาห์
2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองโดยจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน ในช่วงกิจกรรมเล่นเสรี จากการจัดกิจกรรมแบบปกติเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ และทำการทดลองในช่วงกิจกรรมเล่นเสรีโดยจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที
3. ระหว่างดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ในทุกวันพฤหัสบดี ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
4. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในแต่ละสัปดาห์ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรม และระหว่างจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard)
 2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One – Way Repeated – Measures ANOVA)
 3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t – test แบบ Dependent
- การวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ขั้นตอนใช้การวิเคราะห์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS for Window

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ก่อนจัดกิจกรรม และระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์มีคะแนน พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา พบว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองทั้ง 3 ด้านของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ก่อนจัดกิจกรรม และระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาผลของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลาก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวม และแยกรายด้านระหว่างการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ในแต่ละช่วงสัปดาห์สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของงานวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ สามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี อภิปรายได้ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวมในแต่ละช่วงสัปดาห์ เพิ่มขึ้นจากก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยสามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้จากการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากการที่เด็กปฐมวัยได้ฟังนิทานที่มีเนื้อหาเป็นสื่อที่ดี มีการสอดแทรกวินัยในตนเองทั้ง 3 ด้านอยู่ในเนื้อเรื่องของนิทาน และสื่อออกมาทางตัวละครที่เป็นตัวแบบที่ดีจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย ทำให้เด็กเกิดการรับรู้วินัยในตนเองสูงขึ้น ดังที่น้ำฝน ปิยะ (2541 : 20 -24) กล่าวว่า นิทานสามารถนำมาใช้สอนตามจุดประสงค์ที่ครูต้องการได้ โดยเฉพาะเรื่องวินัยในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวิน (2522 : 45) กล่าวว่าการเล่นิทานที่มีตัวแบบที่ดีโดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กได้เลียนแบบพฤติกรรมของตัวละครนั้นๆ เป็นวิธีการที่นักจิตวิทยาเชื่อว่าเด็กจะเกิดการเรียนรู้ทางสังคมที่ดีที่สุด เพราะเป็นวิธีการสอนเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยต่างๆให้เกิดขึ้นกับตัวเด็กโดยใช้การเลียนแบบจากตัวแบบที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสวนา พรพัฒน์สกุล (2525 : 25 - 28) ได้พบว่า ตัวแบบต่างๆจะมีผลต่อการรู้จักคิดและการเรียนรู้ทางสังคมของเด็ก สิ่งที่เด็กได้รับจากตัวแบบในนิทานจะเป็นแบบฉบับของพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่ดีของเด็กต่อไป

นอกจากเนื้อหาของนิทานจะเป็นสื่อที่ดีแล้ว รูปแบบการจัดกิจกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองได้ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์นั้นเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้ลงมือฝึกปฏิบัติและเรียนรู้พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองผ่านการทำกิจกรรมเล่นละครสร้างสรรค์ โดยเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำกับสื่อ อุปกรณ์ที่มีครุจัดเตรียมให้ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเด็ก เกิดการค้นพบด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลและการกระตุ้นของครูโดยใช้คำถามให้เด็กได้ฝึกคิดถึงความเห็นเหตุ เป็นผลของการกระทำ การที่เด็กได้คิดเชื่อมโยงเนื้อหาของนิทาน และได้เล่นละครสร้างสรรค์เป็นการกระทำที่ช่วยแปลประสบการณ์สู่การเรียนรู้อย่างเข้าใจ (Hendrick, 1994 : 6 - 7) การเล่นของเด็กปฐมวัยมีความหมายต่อการเรียนรู้เพราะเด็กได้กระทำ ได้คิดและได้ทดสอบเป็นกระบวนการ การเล่นจึงถือเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (Morrison, 1995 : 6 - 7) สอดคล้องกับหรรษา นิลวิเชียร (2534 : 85 - 86) กล่าวว่าการเล่นทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเล่นสมมติ การแสดงละครประเภทต่างๆ

2. เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยเฉลี่ยรวมในแต่ละช่วงสัปดาห์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยเฉลี่ยรวม ก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนในช่วง Baseline กับสัปดาห์ที่ 1 , ช่วงสัปดาห์ที่ 4 กับ สัปดาห์ที่ 5 และช่วงสัปดาห์ที่ 5 กับ สัปดาห์ที่ 6 เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ สัปดาห์ที่ 2 , สัปดาห์ที่ 2 กับ สัปดาห์ที่ 3 , สัปดาห์ที่ 3 กับ สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 6 กับ สัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 7 กับ สัปดาห์ที่ 8 เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งการที่คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทั้ง 8 สัปดาห์และมีคะแนนเฉลี่ยในช่วงสัปดาห์ที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในระหว่างช่วงสัปดาห์พบว่าช่วงสัปดาห์ที่ 7 เด็กมีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นกว่าสัปดาห์อื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในช่วงสัปดาห์แรก ๆ เด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลางซึ่งกำลังอยู่ในช่วงเรียนรู้และปรับตัวกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนเพื่อทำกิจกรรมให้สำเร็จและกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ยังเป็นกิจกรรมที่ยังใหม่เด็กยังไม่คุ้นเคยกับขั้นตอนต่างๆ ทำให้เกิดการแย่งสื่อ อุปกรณ์กันบ้าง ไม่เข้าใจลำดับขั้นตอนการทำกิจกรรมบ้าง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง จนเมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมหลายๆ ครั้ง เด็กก็จะเรียนรู้วิธีการที่จะทำงานร่วมกัน การปรับตัวเข้าหากัน ดังที่เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1978 : 239) กล่าวว่า เด็กยังมีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเท่าไร เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะปรับตัวและให้ความร่วมมือในการทำงานสูง ดังนั้นพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจึงเกิดเพิ่มขึ้นทีละน้อยแล้วค่อยๆ เพิ่มมากขึ้นในระยะเวลาต่อมา

แต่เมื่อพิจารณาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย พบว่า อยู่ในช่วงสัปดาห์ที่ 6 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเมื่อดำเนินกิจกรรมมาถึงช่วงระยะเวลาหนึ่ง เด็กเริ่มคุ้นเคยกับขั้นตอนการทำกิจกรรมแล้วและเริ่มเคยชินกับบทบาทหน้าที่ของตนเองในการทำกิจกรรมในแต่ละวัน จึงมีผลทำให้พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองน้อยลง ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนให้ครูทราบว่า จะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทครูและสื่ออุปกรณ์ที่ใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจของเด็ก

3. เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านในแต่ละช่วงสัปดาห์ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์มีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ในด้านการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลาก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองแยกรายด้านในแต่ละช่วงสัปดาห์ พบว่า เด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองทั้ง 3 ด้านไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ

ด้านที่ 1 การควบคุมตนเอง คะแนนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านการควบคุม พบว่า ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ 2, สัปดาห์ที่ 2 กับ 3, สัปดาห์ที่ 5 กับ 6 มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการควบคุมตนเองระหว่างช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทำนองเดียวกันสัปดาห์ที่ 6 กับ 7 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในขณะที่อยู่ในช่วง Baseline กับสัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 3 กับ 4, สัปดาห์ที่ 4 กับ 5 และสัปดาห์ที่ 7 กับ 8 มีคะแนนเฉลี่ย

เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยแต่ละช่วงสัปดาห์ พบว่า มีคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมเพิ่มขึ้นทั้ง 8 สัปดาห์ และมีคะแนนเฉลี่ยแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากเด็กได้มีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกการควบคุมตนเอง รักตวรรณ ศิริสถาพร (2532 : 56) ได้กล่าวว่าการที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางวัตถุและบุคคล จะช่วยทำให้เด็กเรียนรู้ถึงวิธีการปฏิบัติตนในสังคม ทำให้มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อันเป็นหนทางในการฝึกหัดเด็กให้มีการควบคุมตนเอง ทั้งนี้ครูจะเป็นผู้ชี้แนะแนวทางส่งเสริมและกระตุ้นเด็กให้ทำจนได้บรรยายกาศที่อิสระและผ่อนคลายดุดยที่ครูไม่ได้บอกหรือออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามในการควบคุมตนเอง แต่ครูจะชวนให้เด็กเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดจากการปฏิบัติ ซึ่งวิธีดังกล่าวจึงส่งเสริมความมีวินัยในตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็กได้ทั้งสิ้น

ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ คะแนนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยด้านการรับผิดชอบ พบว่า ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 กับ สัปดาห์ที่ 2 และสัปดาห์ที่ 6 กับ สัปดาห์ที่ 7 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกันในช่วงสัปดาห์ที่ 2 กับ สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 5 กับ สัปดาห์ที่ 6 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในทำนองเดียวกันในช่วง Baseline กับ สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 3 กับ สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 4 กับ สัปดาห์ที่ 5 และสัปดาห์ที่ 7 กับ สัปดาห์ที่ 8 เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยแต่ละช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการรับผิดชอบเพิ่มขึ้นทั้ง 8 สัปดาห์ และมีคะแนนเฉลี่ยแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะกิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง มีการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มกันมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้เด็กได้เรียนรู้ความคิด ความรู้สึก ปฏิกริยาและพฤติกรรมซึ่งกันและกัน (ทศนา แซมณี. 2522 : 202) ถึงแม้ในช่วงระยะสัปดาห์แรก ๆ ของการทำกิจกรรม เด็กจะพบกับการขัดแย้งและไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มบ้าง แต่เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันจนเกิดความคุ้นเคย พบว่า เด็กจะทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสนุกสนาน มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ความขัดแย้งลดน้อยลง มีการช่วยเหลือตนเองมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกภายในกลุ่มจะต้องทำกิจกรรมด้วยตนเองและจะต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่ง พนม ลิ้มอารี (2522 : 56 – 57) ได้กล่าวว่า เมื่อสมาชิกเข้ากลุ่มจะต้องมีการปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติ กิจกรรมนั้นจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ร่วมกัน สามารถรับรู้และเข้าใจทัศนะของผู้อื่นดีขึ้น ทั้งโดยก่อนทำกิจกรรมจะมีการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองก่อนโดยครูจะเป็นผู้กระตุ้นและย้ำข้อตกลงที่เคยทำร่วมกันไว้ในสัปดาห์ที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนางพวง ลิ้มสุวรรณ (2535 : 65) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมวินัยในตนเองให้กับเด็กปฐมวัยนั้น เด็กควรเรียนรู้ถึงสิ่งที่ถูกและผิด รวมทั้งให้กฎเกณฑ์และให้เหตุผล ซึ่งจะส่งผลต่อการรับผิดชอบของเด็กในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับศุภิพร นิมิตรกุล (2512 : 63) ที่กล่าวว่า กิจกรรมในการเรียนที่ส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะและการทำงานด้วยตนเองจะทำให้เด็กรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนในการรับผิดชอบในการปฏิบัติงานนั้น อันจะก่อให้เกิดความมีวินัยในตนเองขึ้น

ด้านที่ 3 การตรงต่อเวลา คะแนนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการตรงต่อเวลา พบว่า ในช่วง Baseline กับ สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 1 กับ 2, สัปดาห์ที่ 5 กับ 6 และสัปดาห์ที่ 7 กับ 8 มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการตรงต่อเวลาระหว่างช่วงสัปดาห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทำนองเดียวกันในช่วงสัปดาห์ที่ 2 กับ 3, และสัปดาห์ที่ 3 กับ 4 มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเพิ่มขึ้น

อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และในทำนองเดียวกันในช่วงสัปดาห์ที่ 4 กับ 5 และสัปดาห์ที่ 6 กับ 7 มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยในแต่ละช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการตรงต่อเวลาเพิ่มขึ้นทั้ง 8 สัปดาห์ และมีคะแนนเฉลี่ยในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน และพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการตรงต่อเวลา มีการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการจัดกิจกรรมที่มีขั้นตอนชัดเจน และมีลักษณะกิจกรรมที่ทำซ้ำๆ ในทุกครั้งที่จัด กิจกรรมทำให้เด็กเกิดการซึมซับจนเป็นนิสัย (ราศี ทองสวัสดิ์, 2540 : 23-24) นอกจากนี้สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ บทบาทของครูในการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก กระตุ้นให้เด็กรู้จักกฎเกณฑ์ ความถูกต้องในการกระทำทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2547 : 215) การให้คำแนะนำ กระตุ้นเด็กให้คิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ วิธี การเหล่านี้จะเป็นการเพิ่มระดับการเรียนรู้ให้สูงขึ้น (Pucket and Black, 1994 : 208)

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยได้ ทั้งนี้ครูต้องคำนึงถึงระยะเวลาและความถี่ของการจัดกิจกรรม และบทบาทของครูที่ต้องสอดแทรกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองไปทุกขั้นตอนในขณะที่จัดกิจกรรม เพราะการที่เด็กได้รับการกระตุ้นหรือได้รับการชี้แนะที่ถูกต้องจะทำให้เด็กเห็นถึงความสำคัญของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. จากการสังเกตพบว่า เด็กกลุ่มตัวอย่างก่อนจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์จะขาดสมาธิในการทำกิจกรรมมาก แต่หลังจากได้ทำกิจกรรมไปแล้ว 2 - 3 สัปดาห์เด็กเริ่มมีการปรับตัว รู้จักระเบียบวินัยมากขึ้น
2. จากการสังเกตพบว่า การใช้คำถามกระตุ้นเด็กควรเป็นคำถามที่สั้นกระชับรัดกุม เข้าใจง่าย จะช่วยกระตุ้นให้เด็กได้ฝึกคิดได้เร็วขึ้น
3. จากการสังเกตพบว่า เมื่อมีการให้เลือกจัดกลุ่มตามความสมัครใจ เด็กจะชอบจับกลุ่มเฉพาะเด็กคนที่ตนเองชอบหรือคุ้นเคย ผู้วิจัยจึงต้องกำหนดการเข้ากลุ่มให้ในระยะ 1 - 2 สัปดาห์แรก แต่หลังจากนั้นเด็กก็เริ่มเข้าใจและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
4. จากการสังเกตพบว่า ในสัปดาห์แรกๆ เด็กยังไม่ค่อยกล้าตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น แต่เมื่อจัดกิจกรรมไป ประมาณ 2 - 3 สัปดาห์ เด็กส่วนใหญ่จะกล้าตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ครูต้องให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยให้เด็กอยากร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น
2. การจัดกิจกรรมเล่นนิทานให้เด็กฟัง ครูผู้สอนสามารถสอดแทรกจุดประสงค์ที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้ลงในนิทานได้ทุกครั้งโดยการปรับเนื้อหาของนิทาน

3. ในการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยใช้นิทานแบบเล่าไม่จบเป็นสื่อ นั้น ควรเลือกใช้นิทานที่แปลกใหม่เพราะถ้าเป็นนิทานเรื่องที่เคยได้ฟังมาแล้ว เด็กจะยึดเนื้อเรื่องนั้น ไม่เกิดความคิดใหม่ ๆ ในการต่อเติมเชื่อมโยงเนื้อหาของนิทาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยร่วมกันในการส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองระหว่างบ้านและโรงเรียน
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจากการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์แบบครูเล่าไม่จบเรื่อง ให้เด็กต่อเติมกับการจัดกิจกรรมเล่านิทานแบบปกติ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2537). *คู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง*. โครงการวิจัยและพัฒนาระบบงานแนะแนวในและนอกสถานที่, ศูนย์แนะแนวการอาชีพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2543). *ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- _____. (2540). *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3-6 ปี)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กัลยา สุวรรณรอด. (2537). *การวิเคราะห์ห้องศึ่ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541, เมษายน). "การเล่านิทาน," *การศึกษาปฐมวัย*. 2(2) : 10 – 19.
- _____. (2542, เมษายน). "การฝึกวินัยเด็ก," *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 3(2) : 60 – 65.
- กุลวรา ชุงศ์ไพโรจน์. (2535). "เทคนิคการเล่านิทาน" ใน *เทคนิคนวัตครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร.
- เกริก ยุ้นพันธ์. (2539). *การเล่านิทาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- กฤษณี ภูพัฒน์. (2538). *การศึกษาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ผู้ปกครองใช้ชุดให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน "เรื่อง ขอให้หนูคิดเอง" และผู้ปกครองใช้กิจกรรมตามปกติในชีวิตประจำวัน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ขจิตพรรณ ทองคำ. (2536). *การเล่นบทบาทสมมติโดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่นที่มีผลต่อการคลาย การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและความสามารถทางภาษา*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์. (2540, กรกฎาคม – กันยายน). "นักเล่านิทานสร้างนักอ่าน," *สารพัฒนาหลักสูตร*.
- จันทร์ดี ถนอมคล้าย. (2539). *การพัฒนาวินัยในตนเองด้านความอดทนของเด็กปฐมวัยที่มีสติปัญญาแตกต่างกันด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบหุ่นมือโดยมีการใช้คำถามก่อน ระหว่าง และหลังการเล่านิทาน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จิตรา ชนะกุล. (2539). *ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จินดา น้ำเจริญ. (2540). *การศึกษาความมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมลักษณะนิสัยแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. (2531). *การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ฉวีวรรณ กินาวงศ์. (2524). *การละครสำหรับครูประถม* กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ฉันทนา ภาคบงกช และคนอื่น ๆ. (2528). *สอนให้เด็กคิด : โมเดลการพัฒนาทักษะการคิดเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคม*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- _____. (2539). *รายงานการวิจัยฉบับที่ 56 โครงการวิจัยเรื่อง "การปลูกฝังวินัยของคนในชาติ" โครงการย่อยที่ 1 : การสำรวจคุณลักษณะทางวินัยที่พึงประสงค์ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ช ชนบท. (2530, มิถุนายน). "วินัยในตนเอง สอนให้เกิดขึ้นได้อย่างไร," *สารพัฒนาหลักสูตร*. (63) : 48 – 50.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523). *การพัฒนาจริยธรรม : ตำราจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2527, กุมภาพันธ์ – มีนาคม). "จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน," *แนะแนว*. 18 (9) : 58 – 63.
- ทัศนัย อุดมพันธ์. (2541). *การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- .ทัศนีย์ อินทรบำรุง. (2539). *วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานก่อนกลับบ้าน*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ทศนา แชมณี. (2536). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราพร ทับถม. (2538). *วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมโดยเน้นสิ่งแวดล้อม*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- น้ำฝน ปิยะ. (2542, เมษายน). *การปลูกฝังวินัยด้วยนิทานที่ครูแต่งขึ้นเอง, การศึกษาปฐมวัย*. 2(2) : 20 –24.
- นิตยา คชภักดี. (2530). *จิตเวชเด็กสำหรับกุมารแพทย์*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- นิตยา ประพฤติกิจ. (2539). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย = Developing Young Children*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2526). *การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2533, พฤษภาคม – สิงหาคม). "Congeneric Part Reliability," *การวัดผลการศึกษา*. 12(34)

- บุศรีรินทร์ สิริปัญญาธร. (2541). *แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจาก กิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ประดิษฐ์ อูปรมย์. (2524). "การพัฒนาเด็กปฐมวัย, เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรรณี ชูชัย เจนจิต. (2537). "การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก," ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก เล่ม 1. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรี สวนแก้ว. (2536). *เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- ไพพรรณ อินทนล. (2534). *เทคนิคการเล่านิทาน*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พรรัตน์ ดำรงและคณะ. (2524). *ละครสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- พจมาน เทียนมนัส. (2539). *ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่านิทานประกอบการแสดงละครสร้างสรรค์และประกอบการวาดภาพ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2524). *ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- _____. (2535). *สื่อการแสดงกับการพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2537). *ความมีวินัยด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและปัญญาและการจัดกิจกรรมตามปกติ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2540). "เด็กปฐมวัยในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง," *วารสารการศึกษาปฐมวัย* 1(1) : 43-45.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2524ก). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมวัยเด็ก เล่ม 3*. กรุงเทพฯ : วิกเตอร์การพิมพ์.
- _____. (2526). *เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมกรรมการสอนเด็กปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 6 - 10*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กราฟฟิคอาร์ต.
- _____. (2532). *เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 11 - 15*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2537). *วรรณกรรมและลีลาคดีระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1 - 7*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- มาณวิกา ผลพิรุฬห์. (2533). ความสามารถในการเล่าเหตุการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้
ทักษะ ละครสร้างสรรค์กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วาสี ทองสวัสดิ์. (2540,กรกฎาคม). "การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็ก 3 – 6 ขวบ,"
วารสารการศึกษาปฐมวัย.19 – 28.
- วารภรณ์ รักริฉัย. (2533). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- วันเพ็ญ ปุฒพัฒน์. (2539). การเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วารี นิยมธรรม. (2535). ผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในนัก
เรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วิลาวัณย์ เผือกพวง. (2536). พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัยและความสามารถในการใช้
กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์(ศิลปะศึกษา)โดยใช้คำถาม
ประกอบปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สายพิน ปรงสุวรรณ. (2538). การศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
ศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมโดยครูสร้างกฎเกณฑ์และเด็กสร้างกฎเกณฑ์. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2538). แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา
(หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์ดวงกมล.
- _____. (2545). การวัดและการประเมินแนวใหม่ : ปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชา จันท์เอม. (2511 , กรกฎาคม – กันยายน). "เด็กกับการสร้างระเบียบวินัย," วารสารแนะแนว (6) : 49
- สุนันท์ จันทรทิพย์. (2530). ละครสร้างสรรค์. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. อัดสำเนา.
- สุภัค ไหวหากิจ. (2543). การเปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด กิจกรรมการ
เล่านิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรงค์ โคว์ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนนา พาณิช. (2531). การเตรียมความพร้อมเด็กเล็ก. ราชบุรี : โรงเรียนชุมชนเมืองราชบุรี.

- สมจิตต์ สุวรรณวงศ์. (2542). *การศึกษาการจัดสภาพการณ์ส่งเสริมความคิดเชิงคุณธรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณินพจน์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร
- .สมใจ บุญอูร์พิภโย. (2539, ตุลาคม). "นิทานสำหรับคุณหนู." *การศึกษา กทม.* 20(1ป : 7 – 10).
- สมศักดิ์ ปริบูรณ์. (2542). "นิทาน ความสำคัญและประโยชน์," *สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*. 2 : 47 – 64.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *การสร้างเสริมวินัย คู่มือแนะแนวทาปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2540). *จิตพิสัย : มิติที่สำคัญของการพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540 – 2544)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ. (2528). *การศึกษาสภาพการอบรมในศูนย์เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีเดชา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2539). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544)* กรุงเทพฯ : อรรถพลการพิมพ์.
- _____. (2541). *คู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- Amoriggi, Helen Delores. (1981) " The Effect of Story Telling on Young Children 's Sequencing Ability." *Dissertation Abstracts International*. 49(6) : 1366 A – 1367 A.
- Bandura, A. (1969). *Principles of Behavior Modification*. New York : Holt Rinehart and winston.
- _____. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey : Englewood Cliffs, N.J.
- Burn, Watling. (1971). *The Language Arts in Childhood Education*. 2nd ed. Chicago : Rand Mc Nally.
- Burry – Stock, Judith and others. (1996, April). "Rater Agreement Indexes for Performance Assessment," *Educational and Psychological Measurement*. 56(2) : 256.
- Dixon, D., Johnson, J & Salts, E. (1977, June). " Training Disadvantaged Preschoolers on Various Fantasy Activities : Effect on Cognitive Function and impulse Control," *Child Development*. 48(2) : 267 – 277.
- Feist, J. (1990). *Theories of Personality*. 2nd ed. Forth Worth : Holt, Rinehart and Winston.
- Gordon, A. M. & Browne, K. W. (1993). *Beginnings & Beyond : Foundations in Early*.

Hendrick, J. (1994). *Total learning : Developmental curriculum for the young child*. 4th ed.

New York : Macmillan College Publishing Company.

Hoffman, M.L. (1970) "Moral Development," in *Carmichael's Manual of Child Psychology*.

New York : John Wiley and Sons.

Morrison, G.S. (1995). *Early childhood education today*. 6th ed. New Jersey : Prentice – Hall, Inc

Mussen, (1969). *Child Development and Personality*. New York.

Pucket, M.B. and Black, J.K. (1994). *Authentic assessment of the young child : Celebrating development and learning*. New York : Macmillan College Publishing Company.

Schmidt, Tony, Goforth Elissa and Drew Kathy. (1975, March) "Creative Dramatics and Creativity : An

Experimental Study," *Education Theatre Journal*. 111 – 114,

Wright, Mary Elin Sommers. (1972) " The Effects of Creative Drama on Person

Perception," *Dissertation Abstracts International*.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์
- แผนการจัดการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์
- ตัวอย่างแผนการจัดการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์

หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยนั้น สามารถส่งเสริมได้ด้วยการจัดกิจกรรมหลายวิธีและวิธีหนึ่งก็คือ การจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยนำมาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาของนิทานเป็นสื่อที่ดีสามารถนำมาส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา นอกจากนี้ในระหว่างทำกิจกรรมเด็กมีโอกาสดำเนินมือปฏิบัติจริงจากการได้ฝึกปฏิบัติได้ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงเรื่องราวของนิทานที่เกิดขึ้น โดยมีครูเป็นผู้มีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ของเด็ก จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงที่หลากหลายและเพียงพอ ใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้เด็กได้คิดก่อนลงมือฝึกปฏิบัติ ให้การเสริมแรงและการยอมรับในความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะก่อให้เกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองขึ้นแก่เด็กปฐมวัย

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยจำแนกลักษณะพฤติกรรมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา โดยได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์

เนื้อหา

กิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยมีเนื้อหาของนิทานเป็นสื่อที่ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจำแนกเป็นรายด้านได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา

หลักการจัดกิจกรรม

1. กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ จัดขึ้นในช่วงกิจกรรมเล่นเสรี สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 50 นาที ระยะเวลา 8 สัปดาห์

2. แนวทางการจัดกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ได้คัดเลือกนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองจำนวน 24 เรื่อง โดยจัดกิจกรรมตามขั้นตอนดังนี้

2.1 จุดมุ่งหมาย ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา

2.2 เนื้อหาของนิทานที่นำมาเล่าให้เด็กฟังในแต่ละครั้ง จะสอดคล้องกับลักษณะของ

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตามจุดมุ่งหมาย โดยมีตัวละครเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเด็ก

2.3 การจัดกิจกรรมจะแบ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมเป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม(เล่านิทานและแสดงละครสร้างสรรค์) และขั้นสรุป ซึ่งในแต่ละขั้นตอนเด็กจะมีการโอกาสฝึกปฏิบัติจริงโดยการคิดและลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

2.4 การประเมินผล ประเมินตามสภาพจริงโดยการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยขณะร่วมทำกิจกรรม และการตอบคำถามแสดงการรับรู้ในเรื่องของวินัยในตนเองจากเนื้อเรื่องของนิทาน

3. สื่อ อุปกรณ์

สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ได้แก่ หน้ากากตัวละคร ชุดเครื่องแต่งกายตัวละคร รูปภาพและกระดานแม่เหล็ก หนังสือนิทานประเภทต่างๆ ซึ่งสื่อเหล่านี้มีรูปแบบและสีสันที่สามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี

4. บทบาทครู

1. เลือกนิทานที่สอดคล้องตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง มีความเหมาะสมในเรื่องของภาษาที่ใช้ เนื้อหาของนิทานไม่ยาวเกินไป

2. สร้างบรรยากาศโดยครูกระตุ้นให้เด็กรู้สึกสบาย อยากร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมดำเนินเรื่องเพื่อการเรียนรู้ ให้อิสระในการแบ่งกลุ่ม การตอบคำถาม การให้ความอิสระจะช่วยให้เด็กสนุกกับการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

3. เป็นผู้สนับสนุนในการจัดกิจกรรมโดยการจัดเตรียม สื่อ อุปกรณ์ สถานที่ให้พร้อม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยความสุข อีกทั้งควรสนับสนุนการคิดที่เจริญงอกงามของเด็กด้วย

4. ให้คำแนะนำ ให้แนวทางกระตุ้นความคิด ในบางครั้งเด็กอาจคิดไม่ได้หรือออกนอกแนวทางครูต้องตะล่อมให้การปรึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์

5. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรทำการประเมินเด็กทุกคน มีการกระตุ้นเด็กให้เข้าร่วมกิจกรรมและใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดเชื่อมโยงเหตุการณ์นิทานและประสบการณ์จริง

5. บทบาทเด็ก

1. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำร่วมกันทุกครั้งในการทำกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ เช่น เมื่อร่วมกิจกรรมในวงกลมฟังนิทานที่ครูเล่า เด็กตั้งใจฟังนิทาน ไม่คุยหรือเล่นกัน

2. ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจและทำตามลำดับขั้นตอน

3. แบ่งหน้าที่รับผิดชอบทั้งในกลุ่มของตนเองและส่วนรวม

4. ร่วมแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามตามจุดประสงค์

6. ตารางการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน

การจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์จัดในกิจกรรมเล่นเสรี เวลา 9.20 – 10.10น.

ใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และ วันพฤหัสบดีโดยเรียงลำดับดังนี้

สัปดาห์ที่	วัน	นิทานเรื่อง	นิทานส่งเสริมวินัยด้าน
1	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	ลูกหมูสามตัว มดกับตั๊กแตน หนูน้อยหมวกแดง	การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา
2	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	หมา แพะ ลา พระอาทิตย์พัวกร้อน สามสหายไปโรงเรียน	การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา
3	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	แม่นกผู้กล้าหาญ ลิง ไก่ ช้าง จีจี้ตรงเวลา	การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา
4	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	โรงเรียนครูนกฮูก ไก่เกียงงาน อึ่งอ่างมาสาย	การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา
5	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	แกะจอมเกเร แม่ไก่ผู้หลงตัวเอง ชินเดอเรลลา	การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา
6	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	เทพารักษ์กับคนตัดไม้ ยายกับตา กระต่ายกับเต่า	การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา
7	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	ลิงกับเต่า ความพยายามของแบ็ง ทำไมไม่มีปีแมว	การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา
8	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	ผีเสื้อน้อย วัวแต้มกับวัวเผือก หิ่งห้อยกับดวงจันทร์	การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา

รูปแบบการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย (อายุ 5 - 6 ปี)

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ได้แก่

1. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง
2. พฤติกรรมความรับผิดชอบ
3. พฤติกรรมการตรงต่อเวลา

เนื้อหา

การจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์ เป็นการจัดกิจกรรมที่ใช้นิทานเป็นสื่อในการถ่ายทอดพฤติกรรมที่ดีของตัวละครสู่เด็กปฐมวัย เพราะเด็กวัยนี้ชอบการเลียนแบบตัวละครที่มีพฤติกรรมเป็นที่ชื่นชอบของคนทั่วไปและนอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กได้มีประสบการณ์ตรงจากการได้คิดวิเคราะห์ความเป็นเหตุ เป็นผล เชื่อมโยงเนื้อหาของนิทานที่เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้และยังเป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาทักษะทางด้านสังคมในการทำงานร่วมกัน เป็นการปลูกฝังความมีวินัยในตนเองในด้านการควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์

ขั้นนำ (5 นาที) 09.20 – 09.25 น.

ครูนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมเล่านิทานโดยการร้องเพลงประกอบท่าทาง การท่องคำคล้องจอง ประกอบการเล่นนิ้วมือ ปริศนาคำทาย การใช้คำถามหรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อกระตุ้นเด็กให้เกิดความสนใจและสร้างความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นดำเนินกิจกรรม (40 นาที) 09.25 – 10.05 น. โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นเล่านิทาน (10 นาที) ครูเล่านิทานตามเนื้อเรื่องที่คัดเลือกมาของแต่ละวัน โดยการเล่านิทานของครูแต่ละครั้งมีการนำสื่อมาใช้ประกอบการเล่านิทาน เช่น รูปภาพจากหนังสือนิทาน หุ่นประเภทต่างๆ เมื่อครูเล่านิทานมาถึงจุดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกิดวินัยในตนเอง ครูจะหยุดเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้ระดมความคิดและนำเสนอ ครูทำหน้าที่จดบันทึกคำพูดเด็ก

- ขั้นแสดงละครสร้างสรรค์ (30 นาที) แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มตามความสมัครใจ จากนั้นช่วยกันคิดแต่งเนื้อหาของนิทานต่อจากเนื้อหาที่ครูเล่าค้างทิ้งไว้ โดยนำเนื้อหาของนิทานที่ได้จากการระดมความคิดมาใช้พร้อมทั้งวางแผนกำหนดตัวละครที่จะแสดงละครสร้างสรรค์ตามบทบาทที่ร่วมกันแต่ง

- ขั้นสรุป (5 นาที) 10.05 – 10.10 น. เด็กและครูร่วมกันสรุป และตอบคำถามโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองตามเนื้อเรื่องในนิทาน

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ตั้งแต่เริ่มกิจกรรมในขั้นนำจนถึงสิ้นสุดกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตบันทึกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองในทุกวันพฤหัสบดี

แผนการสอนเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์
ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546

นิทานเรื่อง **หมา แพะ ลา**

ครั้งที่ ... วันที่.....เดือน.....พ.ศ. เวลา 9.20 น. – 10.10 น.

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ส่งเสริมพฤติกรรมการมีความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเอง (อดทน รอคอย)
2. เพื่อฝึกเด็กแสดงพฤติกรรมการมีความมีวินัยในตนเองด้านการควบคุมตนเอง
3. เมื่อเด็กได้ฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วเด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเกี่ยวกับการควบคุมตนเองได้

เนื้อหา

เนื้อหา

การรู้จักควบคุมตนเองในการอดทน รอคอย ยอมเสียสละให้ผู้อื่นจนกว่าจะถึงโอกาสของตนเอง เป็นสิ่งที่เด็ก ๆ ควรฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัย เพราะการควบคุมตนเองจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูเซ็ดหุ่น หมา ลา แพะ ให้เด็ก ๆ ดูทีละตัวและให้เด็กทายว่ามีสัตว์อะไรบ้าง ครูพูดต่อไปว่า เด็กอยากทราบไหมคะว่าสัตว์ทั้งสามตัวนี้กำลังทำอะไรอยู่ ต่อไปนี้จะเล่านิทานเรื่อง หมา ลา แพะ ให้เด็ก ๆ ฟัง ตั้งใจฟังให้ดีนะคะ

ขั้นเล่านิทาน

ณ.ทุ่งหญ้าสีเขียวอันอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำสายหนึ่งไหลผ่านแม่น้ำสายนี้กว้างและไหลเชี่ยว มีสะพานเพียงสะพานเดียวทอดข้าม สะพานนี้ยาวและแคบจนไม่สามารถเดินสวนกันได้ สองฝากฝั่งแม่น้ำเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิด

วันหนึ่งมีหมาสองตัว ตัวหนึ่งสีขาว อีกตัวหนึ่งสีดำต่างจะข้ามสะพาน หมาทั้งสองเดินมาพบกันที่กลางสะพานพอดี และไม่อาจเดินผ่านกันได้เพราะสะพานแคบมากทั้งสองต่างต้องการจะข้ามไปก่อนหมาสีขาวร้องบอกไปว่า “เจ้าหมาสีขาวถอยกลับไปให้ข้ามไปก่อน” หมาสีขาวก็ร้องตอบไปว่า “เจ้าหมาสีดำถอยกลับไปให้ข้ามไปก่อน” หมาสีดำไม่ยอมถอย หมาสีขาวก็ไม่ยอมถอย หมาสีดำเห่าคำราม หมาสีขาวอ้าปากกว้างเห็นเขี้ยวแหลมคม หมาสีดำกระโจนเข้ากัดหมาสีขาว หมาสีขาวก็กระโจนกัดตอบทั้งสองต่อสู้กันบนสะพานแคบ ๆ จนกระทั่งตกลงไปในน้ำทั้งคู่ น้ำเบื้องล่างสะพานที่ไหลเชี่ยวกรากพัดพาหมาสีดำและหมาสีขาวหายไปทันที

ต่อมาอีกหนึ่งวันมีลาสองตัวจะข้ามสะพานนี้ ลาตัวหนึ่งสีดำ ลาตัวแก่สีขาว ต่างก็ยืนอยู่คนละฝากฝั่ง ลาสีขาวร้องบอกไปว่า “น้องลาสีดำ ขอเชิญน้องข้ามมาก่อน” ลาสีดำได้ยินดังนั้นก็ร้องตอบไปว่า “พี่ลาสีขาว ขอเชิญพี่ข้ามมาก่อนเถิด” ลาสีขาวไม่ยอมข้าม ลาสีดำก็ไม่ยอมข้าม ต่างก็ยืนรอให้อีกฝ่ายหนึ่งข้ามมาก่อน จนกระทั่งตะวันตกดินลาทั้งสองต่างก็ไม่ยอมข้ามสะพาน

อีกหนึ่งวันต่อมา มีแพะสีขาวจะข้ามสะพานมา แพะสีดำจะข้ามสะพานไป แพะสองตัวพบกันบนสะพาน แพะสีขาวเดินเร็วกว่าไปถึงกลางสะพานก่อน

ครูสนทนากับเด็กว่า " แพะสีขาวเดินมาถึงกลางสะพานก่อนแพะสีดำ แล้วแพะสีดำจะต้องทำอย่างไร แพะทั้งสองตัวจึงจะสามารถเดินข้ามสะพานได้ ครูจะให้เด็ก ๆ ทุกคนช่วยกันคิด

ขั้นแสดงละครสร้างสรรค์

- แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มตามความสมัครใจ ครูทบทวนเรื่องราว "แพะสีขาวกับแพะสีดำเดินข้ามสะพานมาคนละฝั่ง แพะสีขาวเป็นแพะหนุ่มเดินได้เร็วกว่าจึงมาถึงกลางสะพานก่อนแพะสีดำ เด็ก ๆ ลองช่วยกันคิดซิค่ะว่า แพะทั้งสองตัวจะต้องทำอย่างไรจึงจะสามารถเดินข้ามสะพานได้

- เมื่อได้เวลาตามที่ตกลงกันไว้ครูให้สัญญาณ เด็กแต่ละกลุ่มผลัดกันออกมาแสดงละครสร้างสรรค์ตามที่กลุ่มช่วยกันแต่งขึ้น

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเรื่องราวในนิทานโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการควบคุมตัวเองในการอดทน รอคอย เสียสละให้ผู้อื่นก่อน โดยใช้คำถามดังนี้

- ทำไมหมาทั้งสองตัวจึงตกลงไปในน้ำ
- ทำไมลาทั้งสองตัวจึงไม่สามารถเดินข้ามสะพานได้
- แพะสีขาว และ แพะสีดำทำอย่างไรจึงสามารถเดินข้ามสะพานได้

การวัดและประเมินผล

- สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
- สังเกตการสนทนาตอบคำถาม
- พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกด้านการควบคุมตัวเองในการอดทน รอคอย เสียสละ

สื่อประกอบการเล่านิทาน

- หนังสือนิทานเรื่อง หมา แพะ ลา
- หุ่นมือ หมา ลา แพะ
- หน้ากากตัวละคร

แผนการสอนเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์

ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546

นิทานเรื่อง วัวแต้กับวัวเผือก

ครั้งที่วันที่.....เดือน.....พ.ศ. เวลา 9.20 น. – 10.10 น.

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ส่งเสริมพฤติกรรมการมีความมีวินัยในตนเองด้านการรับผิดชอบ (รับผิดชอบต่อหน้าที่)
2. เพื่อฝึกเด็กแสดงพฤติกรรมการมีความมีวินัยในตนเองด้านการรับผิดชอบต่อหน้าที่
3. เมื่อเด็กได้ฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วเด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่ได้

เนื้อหา

เนื้อหา

การรู้จักหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบและปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันเป็นสิ่งที่ควรทำเพราะจะเกิดผลดีต่อตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูติดภาพวัว 2 ตัวลงบนกระดานแม่เหล็ก วัวตัวหนึ่งมีลายบนตัว ส่วนอีกตัวไม่มีลายบนตัว ครูสนทนากับเด็กว่า “ เด็กลองช่วยกันตั้งชื่อวัวสองตัวนี้ซิคะ ” วันนี้ครูจะเล่านิทานเรื่องวัวแต้และวัวเผือก ตั้งใจฟังให้ดีนะคะ

ขั้นเล่านิทาน

กาลครั้งหนึ่งยังมีวัวอยู่ 2 ตัว ตัวหนึ่งชื่อแต้ วัวแต้มีหนูจุกเป็นเจ้าของ ส่วนวัวเผือกเป็นวัวของหนูเปีย ทุกๆเช้าหนูจุกจะพาเจ้าแต้ไปกินหญ้าที่ทุ่งนา ส่วนเปียก็จะพาเจ้าเผือกไปกินหญ้าที่ทุ่งนาเหมือนกัน วันหนึ่งก็เช่นกันเจ้าเผือกกับหนูเปียมาถึงทุ่งนา หนูเปียบอกกับเจ้าเผือกว่า “เผือกเจ้าไปหาหญ้ากินตามสบายนะตรงไหนมีหญ้าอ่อนๆที่อร่อยเจ้าก็ไปกินให้อิ่ม ฉันทจะนั่งรอที่ใต้ต้นไม้ที่นี่นะ ถ้าได้ยินเสียงกระดิ่งก็ให้รีบกลับมา” เจ้าเผือกผกหัวรับ แต่ยังไม่ทันจะออกไปได้ยินเสียงหนูจุกและเจ้าแต้ดังแต่ไกล “ โธ่เอ๊ย ไร่แต้แต้เดินให้มันเร็วๆหน่อยซิ มัวแต่ไถลวะไปวะมาอยู่นั่นแหละ เตียวก็สายแดดร้อนรอกแค้นนี่ ” เจ้าแต้ร้องเสียงดังและพยายามเดินผินตัวไม่ยอมเดินตามแรงลากของหนูจุก หนูจุกโมโหจึงเอาแส้ฟาดเข้าที่สะโพก เจ้าแต้เจ็บมากจึงเดินตามหนูจุก หนูจุกสงสัยว่าทำไมหนูเปียไม่เห็นต้องดูตาเจ้าเผือกเลยจึงมาขอคำแนะนำ ส่วนแต้ก็กำลังพูดคุยกับเผือกว่า “ ทำไมเผือกไม่เห็นโดนเจ้านายดู ต่า เขี่ยนต้อยอย่างตนเลย ” ซึ่งเผือกก็อธิบายให้ฟังว่าเป็นเช่นนั้นเพราะว่าตนเองนั้นไม่ดื้อ และรู้จักหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบว่าในแต่ละวันต้องทำอะไรบ้าง ทุกคนต้องทำงาน ทันใดนั้นหนูเปียก็สั่งกระดิ่งเรียกเจ้าเผือกและเจ้าเผือกก็รีบไปทันที เจ้าแต้คิดถึงคำพูดของเจ้าเผือก ทันใดนั้นเองหนูจุกก็เรียกเจ้าแต้ ถ้าเด็กๆเป็นเจ้าแต้เด็กควรปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะเรียกว่าเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ

ขั้นแสดงละครสร้างสรรค์

- แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มตามความสนใจ ครูทบทวนเรื่องราวในนิทาน วัวแต้ถามวัว

เผื่อว่าทำไมวัวเผือกจึงไม่โดนน้องเปี้ยดุด่า เขี่ยนตี วัวเผือกตอบว่าเพราะตนเองรู้จักหน้าที่รับผิดชอบทำอะไรไม่ต้องให้เจ้าบอกหรือเตือน ไม่ได้ร้อนต่อเจ้านาย วัวแถมได้ยืนดังนั้นจึงอยากจะทำตัวเหมือนวัวเผือกบ้าง ถ้าเด็ก ๆ เป็นวัวแถมเด็กจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นคนรับผิดชอบต่อหน้าที่ ให้เด็ก ๆ ช่วยกันคิดในกลุ่มของตนเอง

- เมื่อได้เวลาตามที่ตกลงกันไว้ครูให้สัญญาณ เด็กแต่ละกลุ่มผลัดกันออกมาแสดงละครสร้างสรรค์ตามที่กลุ่มช่วยกันแต่งขึ้น

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเรื่องราวในนิทาน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับผิดชอบ โดยใช้คำถามดังต่อไปนี้

- ทำไมวัวเผือกจึงไม่โดนหนุเปี้ยดุด่า เขี่ยนตี
- ถ้าวัวแถมต้องการให้หนุจุกใช้คำพูดที่ไพเราะ ไม่ถูกเขี่ยนตี มันจะต้องทำอย่างไร
- เด็ก ๆ สามารถรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองได้อย่างไรบ้าง

การวัดและประเมินผล

- สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
- การสนทนาตอบคำถามของเด็ก
- พฤติกรรมที่แสดงออกด้านการรับผิดชอบ

สื่อประกอบการเล่านิทาน

- ภาพแม่เหล็ก
- กระดานแม่เหล็ก
- หน้ากากสำหรับแสดงละคร

แผนการสอนเล่านิทานประกอบละครสร้างสรรค์
ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546
นิทานเรื่อง จีจีตรงเวลา

ครั้งที่ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. เวลา 9.20 น. – 10.10 น.

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ส่งเสริมพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการตรงต่อเวลา
2. เพื่อฝึกเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้านการตรงต่อเวลา
3. เมื่อเด็กได้ฟังนิทานที่ครูเล่าแล้วเด็กสามารถแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเกี่ยวกับการ

ตรงต่อเวลาได้

เนื้อหา

การปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ทันและตรงตามกำหนดเวลาที่ได้มีการนัดหมายกันไว้ เป็นสิ่งสำคัญที่เด็ก ๆ ควรฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัยเพราะจะเกิดผลดีต่อตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูนำแผนภูมิเนื้อเพลง “ ตรงต่อเวลา ” ให้เด็ก ๆ ดูและร้องให้เด็ก ๆ ฟัง 1 เที่ยว จากนั้นเด็กและครูร่วมกันร้องเพลงตรงต่อเวลาประกอบท่าทางแล้วสนทนากับเด็กถึงเนื้อหาในเพลง ครูเริ่มต้นเล่านิทานเรื่อง “ น้องจีตรงเวลา ” โดยมีเนื้อหาดังนี้

ขั้นเล่านิทาน

ณ เมืองแห่งหนึ่งมีครอบครัวแสนสุขประกอบด้วยคุณพ่อ คุณแม่และลูกทั้ง 4 คนคือ พี่หนึ่ง พี่สอง พี่สามและน้องจี น้องจีเป็นน้องคนสุดท้องที่แสนสบายมีพี่ ๆ คอยช่วยเหลืองานทุกอย่าง ดังนั้นน้องจีจึงเป็นคนทำอะไรช้าๆ ไม่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ ดีนนอนก็สาย ทำอะไรก็ไม่ทันพี่ ๆ ที่เป็นคนขยันมีความกระตือรือร้นในการไปโรงเรียน

อยู่มาวันหนึ่งพี่ ๆ จึงปรึกษาหาวิธีแก้ไขนิสัยของน้องจีเสียใหม่ เพื่อที่จะให้น้องจีเป็นคนตรงต่อเวลา จึงบอกกับน้องจีว่า “ พรุ่งนี้เป็นวันเสาร์พวกเราจะไปเที่ยวสวนสนุกกัน ที่นั่นมีของเล่นมากมายและมีขนม ไอศกรีมที่มีรสอร่อย ๆ ขายด้วย แต่พวกเราจะต้องตื่นกันแต่เช้าสักหน่อย เพราะสวนสนุกอยู่ไกลจากบ้านของพวกเรามาก ดังนั้นจะต้องตื่นกันตั้งแต่ตีห้า ถ้าใครตื่นช้าละก็ไม่ได้ไปแน่ ” ทุกคนต่างก็รับคำสั่งสัญญา

เช้าวันรุ่งขึ้นน้องจีตื่นขึ้นมาเป็นเวลา 9.00 นาฬิกา น้องจีคิดในใจว่าถึงอย่างไรพี่ก็ต้องรอดตนเองแน่ ๆ จึงเปิดประตูออกไปตะโกนเรียกหาพี่ “ พี่หนึ่ง พี่สอง พี่สาม ” แต่เงียบไม่มีเสียงใครตอบน้องจีซักใจคอไม่ ทันใดนั้นเองน้องจีก็มองเห็นกระดาษแผ่นหนึ่งติดที่หน้าประตูเขียนบอกว่า “ นัดกันตีห้า ใครช้าอดไป เฝ้าบ้านเอาไว้ แล้วจะกลับมา ” น้องจีสึกเหงาและสำนึกตนเองได้จากวันนั้นมาน้องจีก็เปลี่ยนนิสัยใหม่โดย.... ครูสนทนากับเด็กว่า ถ้าเด็ก ๆ เป็นน้องจี เด็ก ๆ จะต้องทำอย่างไรบ้างจึงจะเป็นผู้ตรงต่อเวลาต่อไปนี้ครูจะให้เด็ก ๆ ทุกคนช่วยกันคิด

ชั้นแสดงละครสร้างสรรค์

- แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มตามความสนใจ ครูทบทวนเรื่องราวโดยสนทนากับเด็กว่า น้องจี เป็นคนทำอะไรชักช้าไม่ตรงเวลา ไม่ว่าจะเป็นการตื่นนอน การเตรียมตัวไปโรงเรียน หรือแม้แต่การเรียน หนังสือ จนในที่สุดพี่จีจึงให้บทเรียนกับน้องจีในเรื่องของการตรงเวลา และน้องจีก็ปรับเปลี่ยนนิสัยเสียใหม่ โดยการ...

- เมื่อได้เวลาตามที่ตกลงกันไว้ครูให้สัญญาณ เด็กแต่ละกลุ่มผลัดกันออกมาแสดงละคร สร้างสรรค์ตามที่กลุ่มช่วยกันแต่งขึ้น

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามเรื่องราวในนิทานโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการตรงต่อเวลา โดยใช้คำถามดังนี้

- ทำไมน้องจีจึงเป็นเด็กที่ไม่ตรงต่อเวลา
- พี่ของน้องจีให้บทเรียนกับน้องจีอย่างไรบ้าง จึงสามารถเปลี่ยนนิสัยของน้องจีได้
- เด็กๆจะต้องปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเรียกว่าคนตรงต่อเวลา

การวัดและประเมินผล

- สังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม
- สังเกตการสนทนาตอบคำถาม
- พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกด้านการตรงต่อเวลา

สื่อประกอบการเล่านิทาน

- เพลง “ ตรงต่อเวลา ”
- หุ่นมือ
- เสื้อผ้าชุดแต่งกายของตัวละคร

ภาคผนวก

เพลง ตรงต่อเวลา

ตึกตอก ตึกตอก ตึกตอก ตรงต่อเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
 ตรง ตรง ตรง เวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
 ตึกตอก ตึกตอก ตึกตอก ตึกตอก ตึกตอก ตึกตอก

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง
- แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

คำชี้แจง

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองประกอบด้วย

1. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง	5	ข้อ
2. พฤติกรรมความรับผิดชอบ	5	ข้อ
3. พฤติกรรมการตรงต่อเวลา	5	ข้อ

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การที่เด็กแสดงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกต้องอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง ได้แก่
 - 1.1 มีสมาธิในการฟัง
 - 1.2 เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้
 - 1.3 ช่วยเหลือ แบ่งปัน สื่ออุปกรณ์ของใช้ โดยไม่แย่งกัน
 - 1.4 ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน
 - 1.5 อุดหนุน อุดหนุน รอคอย จนกว่าจะถึงโอกาสของตน
2. พฤติกรรมความรับผิดชอบ ได้แก่
 - 2.1 รู้จักช่วยเหลือตนเอง
 - 2.2 ปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงในการเล่นหรือทำกิจกรรม
 - 2.3 ดูแลของใช้ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย
 - 2.4 ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจจนเสร็จ
 - 2.5 เก็บสื่อ อุปกรณ์ ของใช้ไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้
3. พฤติกรรมการตรงต่อเวลา ได้แก่
 - 3.1 เข้าร่วมกิจกรรมฟังนิทานตรงเวลาที่กำหนด
 - 3.2 ทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนตามกำหนดเวลาที่ตกลง
 - 3.3 เมื่อได้ยืมสัญญาณเตือนหมดเวลา เก็บสื่อ อุปกรณ์ของใช้ทันที
 - 3.4 เมื่อได้ยืมสัญญาณหมดเวลา หยุดเล่นหรือหยุดทำกิจกรรมทันที
 - 3.5 ทำกิจกรรมเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นการบันทึกทั้งในรูปแบบของความถี่ (จำนวนครั้ง) และระดับคุณภาพของพฤติกรรมจัดเป็น 3 ระดับคะแนน คือ 2, 1 และ 0

เวลาที่ใช้ในการสังเกต การสังเกตในครั้งนี้จะกระทำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมการสังเกตทั้งหมด จำนวน 9 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ช่วงเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านความมีวินัยในตนเองในช่วงการจัดกิจกรรมเล่นเสรี โดยการจัดกิจกรรมเล่นเสรีแบบปกติ 1 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ซึ่งในวันสุดท้ายของสัปดาห์ คือวันพฤหัสบดีจะทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน

ของสัปดาห์ คือวันพฤหัสบดีจะทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คนจะทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตในชั้นดำเนินการกิจกรรมในช่วงเวลา 09.20 – 10.10 น. รวมสังเกตครั้งละ 50 นาที

ครั้งที่ 2 – ครั้งที่ 9 ช่วงดำเนินการทดลองด้วยการจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ในช่วงกิจกรรมเล่นเสรี เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี และในวันพฤหัสบดีทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองด้วยแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน จะทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมในช่วงดำเนินการกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ เวลา 09.20 – 10.10 น. รวมการสังเกตครั้งละ 50 นาที

การสุ่มเวลาในการสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ตามตารางการสุ่มเวลาสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง ใช้นาฬิกาจับเวลาในการให้สัญญาณเริ่มและหมดเวลาการสังเกต

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ชื่อผู้ถูกสังเกต(นักเรียน) วัน เดือน ปี ที่ทำการสังเกต
2. ผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน ทำการสังเกตพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกันโดยสังเกตเด็กทีละกลุ่ม ๆ ละ 6 คนเป็นรายบุคคล
3. เวลาที่ใช้ในการสังเกตในแต่ละครั้งรวมกันทั้งสิ้น 50 นาที สังเกตเด็กเป็นจำนวน 2 กลุ่ม สลับกัน โดยแบ่งการสังเกตเป็น 4 ช่วง ช่วงที่ 1 สังเกตกลุ่มละ 6 นาที เมื่อครบทั้ง 2 กลุ่มแล้ว เริ่มต้นสังเกตในช่วงที่ 2 กลุ่มละ 6 นาทีหมุนเวียนตามลำดับต่อไป เด็กแต่ละกลุ่มจะได้รับการสังเกตทั้งสิ้นกลุ่มละ 24 นาที ในทุกวันพฤหัสบดีของแต่ละสัปดาห์

การบันทึกการสังเกต

เมื่อพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตรงกับข้อใดและช่องระดับคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองตรงกับข้อใดให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องนั้น ถ้าเกิดพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและช่องระดับคะแนนพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองซ้ำช่องเดิมให้ทำเครื่องหมาย ✓ เพิ่มลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมซ้ำโดยทำการบันทึกดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2	บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองได้ด้วยตนเอง
ช่องระดับคะแนน 1	บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองโดยมีครูบอกให้ทำ
ช่องระดับคะแนน 0	บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

หมายเหตุ ถ้าพบเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนใดก็ให้คะแนนเท่ากับช่องระดับคะแนนนั้น และถ้าพบเครื่องหมาย ✓ ซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนใดให้นำจำนวนที่ซ้ำคูณกับช่องระดับคะแนนในช่องนั้น เช่น ในช่องระดับคะแนน 2 คะแนน ซ้ำ 2 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน เป็นต้น

คำอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกต

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมที่สังเกต
พฤติกรรมการควบคุมตนเอง		
1 มีสมาธิในการฟัง	2	เด็กสนใจและตั้งใจฟังขณะที่ครูเล่านิทาน
	1	เด็กเป็นบางครั้งครูต้องคอยกระตุ้น
	0	เด็กไม่สนใจฟัง เล่นหรือคุยกันขณะที่ครูเล่านิทาน
2 เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้	2	เด็กเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ดี
	1	เด็กเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนโดยมีครูบอก
	0	เด็กไม่ยอมเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน
3. ช่วยเหลือ แบ่งปันสื่อ อุปกรณ์ ของใช้โดยไม่แย่งกัน	2	เด็กช่วยหยิบสื่อหรือแบ่งอุปกรณ์ให้เพื่อน
	1	เด็กแบ่งสื่ออุปกรณ์ให้เพื่อนโดยเพื่อนขอร้องหรือครูบอก
	0	เด็กแย่งสื่อ อุปกรณ์กันขณะทำกิจกรรม
4. ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน	2	เด็กยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน เพื่อนนำมาปฏิบัติ
	1	เด็กยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนแต่ไม่นำมาปฏิบัติ
	0	เด็กไม่รับฟังข้อเสนอ มีการขัดแย้งกัน
5. การอดทน อดกลั้น รอคอย จนกว่าจะถึงโอกาสของตน	2	เด็กสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เอง
	1	เด็กสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้โดยมีครูเตือน
	0	เด็กไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ชอบแย่ง ทำตามใจตนเอง

คำอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกตพฤติกรรม

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมที่สังเกต
พฤติกรรมความรับผิดชอบ		
6. รู้จักช่วยเหลือตนเอง	2	เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ด้วยตนเอง
	1	เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยขอความช่วยเหลือจากครูหรือเพื่อน
	0	เด็กไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรม
7. การปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงในการเล่นหรือทำกิจกรรม	2	เด็กสามารถปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงที่ทำร่วมกันในการเล่นหรือทำกิจกรรม
	1	เด็กปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงตามที่เพื่อนหรือครูบอก
	0	เด็กไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำร่วมกัน
8. การดูแลรักษาของเล่น ของใช้ให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย	2	เด็กใช้ของเล่น ของใช้อย่างระมัดระวัง รักษาด้วยตนเอง
	1	เด็กดูแลของเล่น ของใช้โดยมีครูบอกหรือเตือน
	0	เด็กไม่ใส่ใจในการดูแลรักษาของใช้ นำมาโยนหรือตีกัน
9. ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจจนเสร็จ	2	เด็กตั้งใจทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนด้วยตนเอง
	1	เด็กทำกิจกรรมได้โดยมีครูหรือคอยกระตุ้น
	0	เด็กไม่สนใจในการทำกิจกรรม
10. เก็บสื่อ อุปกรณ์ ของเล่นไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้แล้ว	2	เด็กเก็บสื่ออุปกรณ์ของเล่นเข้าที่ เมื่อเลิกใช้แล้วด้วยตนเอง
	1	เด็กเก็บสื่ออุปกรณ์เข้าที่โดยมีครูหรือเพื่อนบอกให้ทำ
	0	เด็กไม่สนใจในการเก็บสื่อ อุปกรณ์ ที่นำมาใช้

คำอธิบายเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกต

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรมที่สังเกต
พฤติกรรมตรงต่อเวลา		
11. เข้าร่วมกิจกรรมฟังนิทานตรงเวลาที่กำหนด	2	เด็กเข้ากิจกรรมในวงกลมตามเวลาที่กำหนดได้เอง
	1	เด็กเข้ากิจกรรมในวงได้โดยมีครูเตือน
	0	เด็กไม่สนใจ ทำกิจกรรมอย่างอื่นแทน
12. ทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนตามกำหนดเวลาข้อตกลง	2	เด็กดำเนินกิจกรรมไปตามลำดับขั้นตอนโดยฟังสัญญาณที่ครูให้ด้วยตนเอง
	1	เด็กดำเนินกิจกรรมไปตามขั้นตอนโดยมีครูเป็นผู้บอกหรือเตือนให้ทำ
	0	เด็กไม่สนใจ การทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอน
13. เมื่อได้ยินสัญญาณเตือนหมดเวลา เก็บสื่ออุปกรณ์ ของใช้ทันที	2	เด็กเก็บสื่ออุปกรณ์ของใช้ทันทีเมื่อได้ยินสัญญาณหมดเวลา
	1	เด็กเก็บสื่ออุปกรณ์ของใช้โดยมีครูหรือเพื่อนบอก
	0	เด็กไม่สนใจ เล่นต่อไป
14. เมื่อได้ยินสัญญาณหมดเวลา หยุดเล่นหรือทำกิจกรรมทันที	2	เด็กหยุดเล่นทันทีที่ได้ยินสัญญาณหมดเวลา
	1	เด็กหยุดเล่นโดยมีครูหรือเพื่อนเตือน
	0	เด็กไม่สนใจเสียงสัญญาณ ยังคงเล่นต่อไป
15. ทำกิจกรรมเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	2	เด็กทำกิจกรรมเสร็จก่อนเวลาที่กำหนด
	1	เด็กทำกิจกรรมเสร็จหมดเวลาพอดี
	0	เด็กทำกิจกรรมไม่เสร็จเมื่อหมดเวลา

แบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง

สัปดาห์ที่ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....เป็นผู้สังเกตคนที่.....
 ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....ชั้นอนุบาลปีที่ 3 / 4

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยตามรายละเอียดในหัวข้อต่างๆแล้วขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างระดับคะแนนตามจำนวนครั้งที่เด็กแสดงพฤติกรรม

วันที่/เดือน/ปี ที่ทำการสังเกต	พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ระดับคะแนน			รวม คะแนน
		มาก 2	ปานกลาง 1	น้อย 0	
	พฤติกรรมการควบคุมตนเอง				
	1. มีสมาธิในการฟัง				
	2. เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้				
	3. ช่วยเหลือ แบ่งปันสื่อ อุปกรณ์ ของใช้ โดยไม่แย่งกัน				
	4. ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน				
	5. การอดทน อดกลั้น รอคอยจนกว่าจะถึงโอกาสของตน				
	พฤติกรรมความรับผิดชอบ				
	6. รู้จักช่วยเหลือตนเอง				
	7. การปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงในการเล่นหรือทำกิจกรรม				
	8. การดูแลรักษาของใช้ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย				
	9. ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจจนเสร็จ				
	10. เก็บสื่อ อุปกรณ์ ของเล่นไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้แล้ว				
	พฤติกรรมตรงต่อเวลา				
	11. เข้าร่วมกิจกรรมฟังนิทานตรงเวลาที่กำหนด				
	12. ทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนตามกำหนดเวลาข้อตกลง				
	13. เมื่อได้ยินสัญญาณเตือนหมดเวลา เก็บสื่อ อุปกรณ์ ของใช้ทันที				
	14. เมื่อได้ยินสัญญาณหมดเวลา หยุดเล่นหรือทำกิจกรรมทันที				
	15. ทำกิจกรรมเสร็จภายในเวลาที่กำหนด				

ภาคผนวก ค

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	$\sum R$	จำนวน ผู้เชี่ยวชาญ	IOC
1. พฤติกรรมการรับผิดชอบ						
1.1 รู้จักช่วยเหลือตนเอง	+1	+1	+1	3	3	1
1.2 การปฏิบัติตามกติกา ข้อตกลงในการเล่นหรือทำกิจกรรม	+1	+1	+1	3	3	1
1.3 การดูแลของใช้ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย	+1	+1	+1	3	3	1
1.4 ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจจนเสร็จ	+1	+1	+1	3	3	1
1.5 เก็บสื่อ อุปกรณ์ ของเล่นไว้ที่เดิมได้เรียบร้อยเมื่อเลิกใช้	+1	+1	+1	3	3	1
2. พฤติกรรมการควบคุมตนเอง						
2.1 มีสมาธิในการฟัง	+1	+1	+1	3	3	1
2.2 เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้	+1	+1	+1	3	3	1
2.3 ช่วยเหลือ แบ่งปัน สื่ออุปกรณ์ ของใช้ โดยไม่แย่งกัน	0	+1	+1	2	3	0.67
2.4 ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน	+1	+1	+1	3	3	1
2.5 การอดทน อดกลั้น รอคอย จนกว่าจะถึงโอกาสของตน	+1	+1	+1	3	3	1
3. พฤติกรรมการตรงต่อเวลา						
3.1 เข้าห้องตามเวลาที่กำหนด	+1	+1	+1	3	3	1
3.2 ทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนตามกำหนดเวลาข้อตกลง	+1	+1	+1	3	3	1
3.3 เมื่อได้ยินสัญญาณเตือนหมดเวลาเก็บสื่อ อุปกรณ์ของใช้ทันที	+1	+1	+1	3	3	1
3.4 เมื่อได้ยินสัญญาณหมดเวลา หยุดเล่นหรือทำกิจกรรมทันที	+1	+1	+1	3	3	1
3.5 ทำกิจกรรมเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	+1	+1	+1	3	3	1

สถิติที่ใช้วิเคราะห์เครื่องมือ
สูตรที่ใช้หาค่า $IOC = \frac{\sum R}{NK}$

ค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับ = .98

(บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ . 2547 : 95)

ภาคผนวก ง

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์
 - 1.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ละออ ชุตติกร อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (ข้าราชการบำนาญ)
 - 1.2 อาจารย์พนิดา ชาตยาภา อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์
 - 1.3 อาจารย์รัฐจวน ประโมจน์ย์ อาจารย์ผู้สอนระดับชั้นอนุบาล โรงเรียนอนุบาลสามเสน

2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสังเกตพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง
 - 2.1 อาจารย์นพดล กองศิลป์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฝ่ายประถม
 - 2.2 อาจารย์มี้ง ศรีครเมือง อาจารย์ฝ่ายวัดผลโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฝ่ายประถม
 - 2.3. อาจารย์เบญจจะ คำมะสอน อาจารย์ผู้สอนระดับชั้นอนุบาล โรงเรียนสุวิทย์เสริย์อนุสรณ์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางกรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ
สถานที่เกิด	อำเภอปรางค์บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	884/1 ถนนจันทน์ แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร 10120 โทร. 0 – 2212 - 6839
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนปรเมถุติศึกษา 1112 ซอยวัดไผ่เงิน ถนนจันทน์ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร 10120 โทร. 0 – 2211 - 3391
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2519 - 2521	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) แผนกเคมีอุตสาหกรรมสิ่งทอ วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2537 - 2541	ศษ.บ. (วิชาเอกปฐมวัยศึกษา) จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พ.ศ. 2544 - 2546	กศ.ม. (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ